

Kirkkohallitukselle

Kirkkohallitus päätti täysistunnossaan 4.4.2000 asettaa neljän vuoden määräajaksi Kirkon lähetystyön neuvottelukunnan, jonka tehtävät määriteltiin neuvottelukunnan johtosäännössä. Sen mukaan Kirkon lähetystyön neuvottelukunta on kirkkohallituksen asettama asiantuntijaelin, jonka tehtävänä on kirkon lähetystehtävän toteuttamiseksi kehittää kirkon sekä sen lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön välistä yhteistyötä.

Puheenjohtajaksi kutsuttiin piispa Jorma Laulaja ja jäseniksi pääsihteeri Markku Kotila, kotimaanosaston johtaja Markku Laine, lähetysjohtaja Juhani Lindgren, lähetysjohtaja Per-Olof Malk, pääsihteeri Timo Rämä, toiminnanjohtaja Göran Stenlund, toiminnanjohtaja Seppo Suokunnas, kirkkoneuvos Risto Cantell, kotimaantyön päällikkö Tapio Leskinen, seurakuntaneuvos Helli Karvinen, kirkkoherra Antti Kujanpää ja pastori Pirkko Masih sekä asiantuntijaksi kirkon lähetys sihteeri Hannu Paavola. Neuvottelukunnan sihteerinä toimi projektisihteeri Markku Antola sekä väliraporttitekstinmuokkaajana pastori Jari Jolkkonen. Neuvottelukuntaa asetettaessa se veloitettiin antamaan väliraportti toiminnastaan kahden vuoden sisällä. Väliraportti valmistui 10. päivänä toukokuuta 2002. Siinä on kuvattu kirkon lähetystehtävän teologisia perusteita, lähetystehtävän toteuttamista seurakunnan, hiippakunnan ja kokonaiskirkon tasolla sekä hahmoteltu kirkon, sen lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön välistä yhteistä toimielintä säätiömallin pohjalta.

Kirkkohallitus käsitteli väliraportin täysistunnossa 14.8.2002 ja päätti samalla Kirkon lähetystyön neuvottelukunnan jäsenistön ja sihteeristön muutoksista. Kirkkohallitus nimesi Kirkon lähetystyön neuvottelukuntaan Sanansaattajien edustajaksi lähetysjohtaja Juha Auvisen lähetysjohtaja Per-Olof Malkin tilalle, ja Suomen Lähetysseuran edustajaksi lähetysjohtaja Seppo Risasen kotimaanosaston johtaja Markku Laineen tilalle ja Lähetisyhdistys Kylväjän edustajaksi lähetysjohtaja Pekka Mäkipään lähetysjohtaja Juhani Lindgrenin tilalle. Kirkon ulkomaanavun kotimaantyön päällikkö Tapio Leskisen tilalle nimettiin toiminnanjohtaja Tapio Saraneva. Sihteeereiksi nimettiin pastori Jari Jolkkonen ja lakimiesasessori Pirjo Pihlaja. Kirkon lähetys sihteeri Hannu Paavolan virkavapauden aikana työskentelyyn on ottanut osaa lähetysteologi Timo Vasiko 1.9.2003-31.1.2004. Kirkon ulkomaanavun johtajan Tapio Saranevan sairastuttua ovat neuvottelukunnan työskentelyyn osallistuneet kotimaantyön päällikkö Tapio Leskinen ja ulkomaantyön päällikkö Leo Siliämaa ja 19.2.2004 lukien toiminnanjohtaja Antti Pentikäinen. Lakimiesasessori Jussi Lilja on toiminut sihteerinä 1.9.2003 lukien Pirjo Pihlajan jätettyä tehtävät.

Uudistetussa kokoonpanossa Kirkon lähetystyön neuvottelukunta on kokoontunut 15 kertaa. Väliraportin jälkeen se on keskittynyt kirkon, lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön yhteisen toimielimen tehtävien tarkentamiseen ja hallinto-organisaation kehittämiseen sekä kirkon ja sen lähetysjärjestöjen välisen perussopimuksen sisällön hahmottamiseen. Hallinto-organisaation osalta on tarkasteltu sekä väliraportissa mainittua säätiömallia että työskentelyn yhteydessä esille nostettua toimikuntamallia. Säätiölainsäädännön osalta asiantuntijana on kuultu varatuomari Ilkka Holopaista ja oikeusneuvos Mikael Krogerusta.

Lähetysjohtaja Seppo Rissanen on jättänyt mietintöön eriävän mielipiteen.

Helsingissä huhtikuun 7 päivänä 2004

Jorma Laulaja
puheenjohtaja

Juha Auvinen

Risto Cantell

Helli Karvinen

Markku Kotila

Antti Kujanpää

Pirkko Masih

Pekka Mäkipää

Timo Rämä

Antti Pentikäinen

Seppo Rissanen

Göran Stenlund

Seppo Suokunnas

Jari Jolkkonen
sihteeri

Jussi Lilja
sihteeri

KIRKON LÄHETYSSTEHTÄVÄ

Kirkon lähetystyön neuvottelukunnan mietintö

1. Johdanto	5
2. KrPistillinen kirkko Jumalan läsnäolon ja toiminnan välineenä maailmassa	8
2.1 Koko maailma Jumalan luomana	9
2.2 Kristus ihmisten lunastajana	10
2.3 Pyhä Henki kirkon lähettäjänä	12
3. Lähetystehtävä seurakunnassa	17
3.1 Seurakunnan yhteinen tehtävä	17
3.2 Lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yhteenkuuluvuus	17
3.3 Lähetystehtävän järjestäminen seurakunnassa	19
3.4 Lähialueyhteistyö	20
3.5 Yhteistyön kehittäminen	20
4. Lähetystehtävä hiippakunnassa	22
4.1 Lähetystyön ja kansainvälisen diakonian suhde	22
4.2 Hiippakuntien ja lähetysjärjestöjen yhteistyö	22
4.3 Hiippakuntien kansainväliset yhteydet	23
5. Lähetystehtävä kirkossa	24
5.1 Lähetystehtävän toteutumisen vaiheita	24
5.2 Näkökulmia uusimmasta kansainvälisestä lähetyskeskustelusta	25
5.3 Ei-kristillisten alueiden haaste	28
6. Yhteinen toimielin	30
6.1 Taustaa	30
6.2 Toimielimen muodostamisen tavoitteet ja toimielimen tarkoitus	30
6.3 Toimielimen tehtävät	31
6.3.1 Kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yleisestä linjasta päättäminen sekä kirkon yhteisestä lähetysstrategiasta sopiminen	31
6.3.2 Kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon ulkomaanavun toiminnassa noudatettavien periaatteiden hyväksyminen	32
6.3.3 Kirkon lähetystehtävään liittyvästä yhteisestä kasvatuksesta, koulutuksesta ja tiedotuksesta vastaaminen	32
6.3.4 Kirkon lähetystehtävään liittyvän varainhankinnan edistäminen ja koordinointi	33
6.3.5 Seurakuntien kokonaisvaltaisen vastuun tukeminen	33
6.4 Lähetystehtävä kirkon keskushallinnossa ja kirkkolainsäädännössä	33
6.5 Kirkon ja järjestön välinen perussopimus	36
6.5.1 Käsite kirkon lähetysjärjestö	36
6.5.2 Perussopimuksen tarkoitus	37
6.5.3 Perussopimuksen sisältö	38
6.5.4 Perussopimuksen yksityiskohtaiset perustelut	38
6.5.5 Perussopimuksen tekstimalli	40

7. Säätiomalli	44
7.1 Neuvottelukunnan väliraportissa hahmottelema säätio	44
7.2 Säätiolain tarkastelua	45
7.3 Säätiomallin jatkovalmistelu	46
7.3.1 Säätion tarkoitus ja sen toteuttaminen	46
7.3.2 Säätion organisaatio	47
7.3.3 Säätion säädekirja ja säännöt	48
7.3.4 Säätion sääntöluonnos	50
7.4 Säätiomallin taloudelliset vaikutukset	54
8. Toimikuntamalli	57
8.1 Kirkon lähetystyön kehittämistoimikunnan malli	57
8.2 Ehdotuksen saama palaute	58
8.3 Toimikuntamallin jatkovalmistelu	58
8.4 Toimikuntamallin edellyttämät muutokset kirkkohallituksen ohjesääntöön	60
8.5 Toimikuntamallin perussopimus	61
8.6 Toimikuntamallin talous ja henkilöstö	61
9. Hallintomallien vertailu	63
9.1. Ratkaisuvaihtoehtojen suhde asetettuihin tavoitteisiin	63
9.2 Neuvottelukunnan ehdotus	65
9.3 Neuvottelukunnan muut ehdotukset	65
9.3.1 Hiippakuntien kansainvälisen työn organisaatio	65
9.3.2 Seurakuntien kansainvälisen työn organisaatio	66
9.3.3 Valmistelussa esille tulleita tehtäviä	66
10. Neuvottelukunnan esitykset	68

1. JOHDANTO

Kristuksen kirkko on olemukseltaan lähetetty kirkko. Kirkon lähetystehtävässä, missiossa, on kysymys siitä, että kirkko osallistuu kolmiyhteisen Jumalan toimintaan maailmassa Kristuksen lähettämänä ja Pyhän Hengen varustamana. Tähän tehtävään kuuluu erityisesti evankeliumin julistaminen ja sakramenttien jakaminen, avun tarpeessa olevien palveleminen ja syrjäytyneiden puolustaminen. Kirkko on sidottu tähän lähetystehtävään aina ja kaikkialla. Siksi lähetystehtävän ja missionaarisen intension tulee sisältyä kaikkeen kirkon toimintaan.

Lähetystehtävää toteutetaan 2000-luvulla monin tavoin uudessa tilanteessa. Kulttuurin muutokset koskevat sekä Suomea että koko maailmaa.

Suomen evankelisluterilainen kirkko elää kansankirkkotilanteessa, jossa kirkon opetuksella ja arvoilla on edelleen vahva asema. Toisaalta kirkkoon kuuluminen ei ole enää itsestään selvyys. Tutkimusten mukaan kirkkoa ja sen työtä arvostetaan, mutta siihen ei välttämättä haluta sitoutua. Tämä jälkimodernille kulttuurille tyypillinen yksilöllisyyden ja sitoutumattomuuden korostus on ajankohtainen haaste kirkolle, ja se vaikuttaa myös muiden suurten instituutioiden ja järjestöjen toimintaan.

Suomalainen kulttuuri muuttuu yhä moni-ilmeisemmäksi myös muun muassa globalisaation, kansainvälistymisen ja EU-jäsenyyden seurauksena. Monikulttuurisuus tuo uusia alakulttuureja vielä jokin aika sitten vallinneeseen kristilliseen ja luterilaiseen yhtenäiskulttuuriin. Päiväkohteissa, kouluissa ja työpaikoilla on yhä enemmän toisista maista ja kulttuureista tulevia ihmisiä. Uskonnoista erityisesti islamin läsnäolo Euroopassa ja Suomessa on entistä näkyvämpi. Monikulttuurisuus avaa uusia haasteita kirkon ja seurakuntien toiminnalle.

Maailman lähetystilanteessa on tapahtunut monia muutoksia, jotka vaikuttavat kirkkomme lähetystehtävän toteuttamiseen. Perinteisesti lähetystyötä ovat tehneet pohjoisen maailman rikkaat kirkot köyhään etelään. Maailmanlähetyksen tilanne on kuitenkin olennaisesti muuttunut. Euroopassa perinteisten kirkkokuntien jäsenmäärä on laskenut ja uusien uskontojen kannattajien määrä on nousussa. Afrikan kirkot ovat kasvaneet ja vahvistuneet. Erilaisten karismaattisten liikkeiden ja riippumattomien kirkkokuntien lähetystyö on menestynyt Latinalaisessa Amerikassa, Afrikassa ja Itä-Aasiassa. Sen pysyviä vaikutuksia on vielä vaikea arvioida, sillä karismaattisten ja riippumattomien kirkkojen peruspiirteisiin liittyy taipumus pirstoutumiseen. Edellä kuvatuista muutoksista seuraa, että myös lähetystyön ”suunta” on muuttunut: enää ei ole niinkään kysymys kulkemisesta kristillisiltä alueilta ei-kristillisille, vaan liikkeestä kaikkialta kaikkialle. Kolmannen maailman kirkkojen alkanut ja voimistuva lähetystyö perinteisten kirkkojen alueella tulee vielä muuttamaan tätä tilannetta.

Kirkossamme on oltu tietoisia maailmanlähetyksen muutoksista. Siksi on alettu etsiä kokonaisvaltaiseen missioon tähtäävää sisäistä muutosta. Jo 1980-luvulla käynnistettiin kirkkomme lähetyksen suunnittelua koskeva työskentely, jonka keskeiset teesit julkaistiin dokumentissa *Lähetetty Jumalan kansa – kirkon lähetystyön kehittämissuunnitelma* (1993). Vuonna 1995 asetettiin toimikunta selvittämään sitä, miten kehitetään kirkkomme toimintaa kokonaisvaltaisen mission mukaiseksi, parannetaan kansainvälisen diakonian ja lähetyksen yhteyttä ja samalla vahvistetaan lähetystyön ja evankelioimistyön yhteyttä. Toimikunta julkaisi mietintönsä *Koko kirkon missio* vuonna 1998. Siinä se esitti, että Kirkon lähetystyön keskuksen tilalle perustetaan Kirkon lähetystyön ja kansainvälisen palvelun johtokunta ja toimintayksikkö. Toimikunta esitti myös kirkon lähetysjärjestön aseman korvaamista kirkon ja lähetysjärjestöjen välillä tehtävällä sopimuksella.

Mietinnön saama palaute oli myönteisen kriittinen. Pidettiin hyvänä lähetystyön organisoimista aikaisempaa yhteistyöhakuisemmin. Useimmat lähetysjärjestöistä katsoivat kuitenkin, että itseenäisen yhdistyksen päätösvallan siirtäminen kirkon elimelle ei ollut mietinnön esittämällä tavalla kaikilta osin mahdollista. Lisäksi oltiin eri mieltä siitä, kuinka uusi toimintayksikkö tulisi sijoittaa kirkon organisaatioon.

Jatkotyöskentelyä varten asetettiin määräaikainen kirkon lähetystyön neuvottelukunta, johon kutsuttiin mukaan edustus kaikista lähetysjärjestöistä, Kirkon Ulkomaanavusta ja seurakuntata-solta. Neuvottelukunnalle annettiin työskentelyaikaa neljä vuotta. Kirkkohallituksen hyväksy-män johtosäännön 1 §:n mukaan neuvottelukunnan tehtävänä on ”kirkon missionaarisen tehtä-vän toteuttamiseksi kehittää kirkon sekä sen lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön välistä yhteistyötä”. Tehtävänsä toteuttamiseksi neuvottelukunnan tuli 2 §:n mukaan 1. laatia ”kirkkohallitukselle esitys kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toiminnan ja hallin-non järjestämisestä

Laatiakseen ajantasaisen esityksen neuvottelukuntaa veloitettiin seuraamaan kirkon lähetys-työstä ja kansainvälisestä diakoniasta käytävää keskustelua, tutkimusta ja varainhankintaa sekä lähetysjärjestöjen toimintaa ja yhteistyötä hiippakunnissa ja seurakunnissa.

Neuvottelukunta antoi väliraportin **Kirkon lähetystehtävä**. Kirkkohallitus käsitteli väliraporttia täysistunnossaan 14.8.2002. Tuolloin kirkkohallitus merkitsi lähetystyön neuvottelukunnan väli-raportin tiedokseen ja pyysi ”Kirkon lähetystyön neuvottelukuntaa jatkamaan selvitystyötään erityisesti hallinto- ja toimintamallin osalta”. Kirkkohallituksen valmistelussa todetaan muun muassa, että ”väliraportissa on johdannon lisäksi kuusi päälukua, joista tärkein on ensimmäinen ’Kristillinen kirkko Jumalan läsnäolon ja toiminnan välineenä maailmassa’. Siinä hahmotellaan neuvottelukunnan teologinen perusratkaisu, jonka varassa pyritään laatimaan konkreettinen eh-dotus kirkon yhteisen lähetysstrategian laatimiseksi ja kirkon lähetystehtävän yhteiseksi toteut-tamiseksi kirkossamme. Välimietintö on syntynyt hyvässä yhteistyössä seurakuntien ja lähetys-järjestöjen edustajien kesken.”

Neuvottelukunnan mietinnössä katsotaan kirkon lähetystehtävään sisältyvän sekä julistus että palvelu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lähetystehtävä on osallistumista kolmiyhteisen Jumalan jatkuvaan pelastavaan ja ylläpitävään työhön maailmassa. Siihen kuuluvat sanan julis-tus ja evankelioiminen, sakramenttien jakaminen ja rukous, opetus ja koulutus, palvelu, raamat-tutyö, kirkkojenvälinen yhteistyö sekä toiminta taloudellisen, yhteiskunnallisen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden puolesta.

Mietinnön luvut 1-4 sisältyvät lähes sellaisenaan väliraporttiin. Lukuihin on tehty joitakin muu-toksia ja erityisesti on pyritty selkiyttämään lähetystehtävän ja lähetystyön käsitteitä. Luvussa 2. tarkastellaan kirkon lähetystehtävää sellaisena kuin se avautuu kolmiyhteisen Jumalan toiminta-na maailmassa. Alalukujen lopussa esitetään tiivistetysti teologisesta argumentaatiosta seuraavia käytännön johtopäätöksiä. Edelleen 3. luvussa kuvataan lähetystehtävän toteutumista seurakun-nassa ja 4. luvussa sen toteutumista hiippakunnassa. Tämän jälkeen 5. luvussa tarkastellaan lä-hetystehtävän toteutumista kirkossa sekä luodaan katsaus kansainväliseen lähetyskeskusteluun ja erityiskysymyksenä käsitellään ei-kristillisten alueiden haastetta. Väliraportissa hahmoteltu neu-vottelukunnan näkemys siitä, miten Suomen evankelisluterilaisen kirkon lähetystehtävä tulisi kokonaiskirkon tasolla organisoida, on pyritty jatkotyöskentelyssä valmistelemaan hallinto- ja toimintamalliksi kirkkohallituksen antaman toimeksiannon mukaisesti. Neuvottelukunnan jatko-valmistelu ja ehdotukset sisältyvät mietinnön lukuihin 6-10.

Kristillinen usko on luonteeltaan universaali: se on tarkoitettu kaikille ihmisille. Siksi myös kristillinen kirkko, joka tunnustaa uskoa kolmiyhteiseen Jumalaan, on jo olemukseltaan lähetetty kirkko. Kolmiyhteinen Jumala on synnyttänyt kirkon ja lähettänyt sen maailmaan, jotta kaikki ihmiset voisivat löytää pelastavan uskon, tulla osallisiksi Jumalan armosta ja hyvyydestä, palvele toisiaan lähimmäisenrakkaudessa – ja pelastua iankaikkisesti. Seuraavaksi esitetään, miten kirkon lähetystehtävä nousee itse uskosta kolmiyhteiseen Jumalaan ja hänen pelastavaan työhönsä maailmassa.

2. KRISTILLINEN KIRKKO JUMALAN LÄSNÄOLON JA TOIMINNAN VÄLINEENÄ MAAILMASSA

2.1 Koko maailma Jumalan luomana

Ekumeenisten uskontunnustusten mukaan Raamatun sanoman ydin ja kristillisen uskon perusta on kolmiyhteisen Jumalan työ maailmassa. Jumala on kaikkivaltias Luoja ja kaikkien ihmisten Isä, hän on luonut sanallaan luomakunnan ja pitää sen yllä. Kristuksessa hän sovitti koko ihmiskunnan synnin ja lunasti sen pahan vallasta. Pyhän Henkensä välityksellä hän kutsuu ihmiset rakastavaan yhteyteensä, antaa lahjansa ja toimii kirkkonsa kautta pelastuksen ulottamiseksi kaikille ihmisille. Kolmiyhteinen Jumala on samalla kertaa ilmoittaja, ilmoituksen sisältö sekä ilmoituksen vastaanottamisen mahdollistaja. Luterilainen kirkko liittyy apostoliseen perinteesseen, jossa kirkon lähetystehtävä ymmärretään osallistumiseksi kolmiyhteisen Jumalan toimintaan maailmassa.

Ensimmäisen Mooseksen kirjan mukaan Jumala loi sanallaan tyhjästä maailman. Kristillisen luomisuskon kannalta on keskeistä, että Jumala loi kaiken hyväksi: ”Ja Jumala näki, että niin oli hyvä.” Koko luomakunta – kasvit, eläimet ja ihmiset - eli sopusoinnussa keskenään. Jumala loi ihmisen elämään yhteydessä häneen. Hän loi ihmisen omaksi kuvakseen ja antoi tälle tehtäväksi viljellä ja varjella maata sekä hallita kaikkea elävää. Luojana Jumala on myös Majesteetti, joka vaatii luoduiltaan ehdotonta kuuliaisuutta ja kunnioitusta ja jonka puhutteluun jokainen ihminen vastaa koko persoonallaan ja elämällään. Hän on kaikkivaltias Tuomari, joka tahtoo oikeutta ja jolle jokainen ihminen on tilivelvollinen.

Paratiisin tasapainoisen tilan rikkoi syntiinlankeemus, jonka perusluonne on ihmisen ylpeys ja itsekäs halu tulla Jumalan kaltaiseksi (1. Moos. 3). Lankeemuksessa ihminen menetti välittömän yhteyden Luojaan; lankeemuksen seurauksena ihminen valitsi kuuliaisuuden sijasta kapinan Jumalaa vastaan. Hän halusi tietää niin kuin Jumala, olla hänestä riippumaton ja hänen vertaisensa.

Ihmisen lankeemuksesta huolimatta Jumala ei ole hylännyt luomaansa maailmaa. Hän vaikuttaa yhä luomakunnassa ja kansojen kohtaloissa. Apostoli Paavalin mukaan ”Jumalan näkymättömät ominaisuudet, hänen iankaikkinen voimansa ja jumaluutensa, ovat maailman luomisesta asti olleet nähtävissä ja havaittavissa hänen teoissaan” (Room. 1:20). Myös monissa psalmeissa (esim. Ps. 104) ja Jobin kirjassa (Job 36-37) kuvataan Jumalan luomistyötä, joka on kaikkien nähtävillä.

Jumalan luomistekojen ja jatkuvan luomistyön perusteella kaikilla ihmisillä on syntiinlankeemuksesta huolimatta jonkinlainen käsitys Jumalan olemassaolosta sekä oikeasta ja väärästä. Apostoli Paavalin mukaan ”pakanakansatkin, joilla ei ole lakia, saattavat luonnostaan tehdä, mitä laki vaatii. Näin he osoittavat, että lain vaatimus on kirjoitettu heidän sydämeensä” (Room. 2:14). Vaikka ihmisen kyky tehdä hyvää on lankeemuksen seurauksena perustavasti vahingoittunut, silti Jumalan luomisessa ihmiseen istuttama luonnollinen moraalitaju on yhä olemassa jokaisessa ihmisessä ”kirjoitettuna hänen sydämeensä”. Silloinkin kun ihminen lankeaa tekemään ”sitä paha, jota ei tahdo” (Room. 7:19), hänellä on käsitys Jumalan oikeudenmukaisesta tahdosta, joka velvoittaa ihmisen asettautumaan lähimmäisen rinnalle ja hänen asemaansa. Tämän lain ydin on ilmaistu Jeesuksen opettamassa Kulmaisessa säännössä: ”Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille. Tässä on laki ja profeetat” (Matt. 7:12). Lähimmäisen auttaminen on ihmisessä olevan Jumalan kuvan kunnioittamista ja samalla osallistumista Jumalan maailmaa ylläpitävään huolenpitoon.

Usko Jumalaan maailman Luojana ja elämän ylläpitäjänä johtaa kirkon kantamaan sosiaalieettistä vastuuta. Kirkon tulee pyrkiä edistämään rauhan ja oikeudenmukaisuuden toteutumista ihmisten ja kansojen välillä. Tässä tehtävässä se tekee yhteistyötä hallitusten ja humanitaarista apua tarjoavien järjestöjen kanssa. Kristillisen luomisuskon pohjalta kirkko ottaa huomioon myös luomakunnan tulevaisuuden. Oman uskonkäsityksensä pohjalta kirkko tukee myös sitä työtä, jota valtiot ja kansainvälinen yhteisö tekevät ympäristön saastumisen, väestökasvun, nälänhädän, köyhyyden ja talouden epätasaisen jakaantumisen hillitsemiseksi. Koska Jumala Luojana on kaikkien ihmisten Isä, kirkon on myös puhuttava sorrettujen ja marginalisoitujen puolesta ja toimittava heidän hyväkseen.

Ensimmäisen uskonkohdan pohjalta kirkko suhtautuu eri kulttuureihin yhtäaikaan myönteisesti ja kriittisesti. Jumalan luomistyö antaa myönteisen etumerkin. Jumala on luonut hyvydessään koko maailman ja jokaisen ihmisen. Hän kannattelee luomakunnan elämää ja lahjoittaa kaiken hyvän. ”Kaiken tämän hän tekee yksinomaan isällisestä, jumalallisesta hyvydestään ja laupeudestaan” (Vähä Katekismus). Siten kaikki inhimilliset kulttuurit ovat välillisesti Jumalan luomistyön seurausta. Toisaalta syntiinlankeemuksen todellisuus johtaa arvioimaan eri kulttuureja myös realistisesti ja kriittisesti. Lankeemuksen takia jokainen inhimillinen kulttuuri sisältää myös vääristyneitä muotoja, jotka ovat ristiriidassa Jumalan hyvän tahdon kanssa. Mikään kulttuuri ei ole ainoastaan hyvää tai pahaa. Kaikkiin sisältyy mahdollisuuksia kehittyä hyvään tai huonoon suuntaan.

Luomisen ja lankeemuksen uskonkohtien pohjalta kirkko suhtautuu kunnioittavasti eri kulttuureihin ja pyrkii näkemään niiden hyvät ja huonot puolet. Kristillinen usko elää ja toimii aina jonkin globaalisen, kansallisen, alueellisen tai paikalliseen kulttuurin keskellä, mutta se ei voi tyhjentävästi samaistua mihinkään kulttuuriin. Yhtäältä evankeliumi tulee viedä kullekin kansalle sen omalla kielellä ja omaan kulttuuriin sovellettuna. Toisaalta Jumalan ilmoitus ylittää kansalliset, rodulliset, kielelliset ja kulttuuriset rajat. Sanoma Jumalan armosta ja rakkaudesta muokkaa inhimillistä elämää.

Jumalan luomistyön perusteella kristityt ja muiden uskontojen edustajat voivat käydä keskustelua yhteiseen inhimilliseen elämäntodellisuuteen liittyvistä kysymyksistä, jotka liittyvät esimerkiksi yhteiskuntajärjestykseen, kulttuuriin, filosofiaan, moraaliin ja teologiaan. Uskontodialogissa voidaan päästä myös oman uskonnon syvempään ymmärtämiseen. Samalla dialogiin sisältyy kristillisen todistuksen elementti. Missionaarisen luonteensa perusteella kristillinen usko esittää aina oman totuusvaatimuksensa Jumalasta, joka on kaikkivaltias, kaiken luoja, pelastaja ja pyhittäjä. Omaan uskoon sitoutuminen ei estä dialogia, vaan on dialogin edellytys. Kirkon lähetystehtävän kannalta luomisen todellisuus merkitsee sitä, että kirkko toimii maailmassa, jonka Jumala on luonut hyväksi, mutta joka on myös syntiin langennut. Ihminen on turmeltuneen luontonsa vuoksi langenneessa tilassa, ja hän elää vailla alkuperäistä yhteyttä Luojaansa. Tässä tilassa hän on iankaikkisesti kadotettu ilman Jumalan armoa. Toiminta pelastavan yhteyden uudelleen rakentamiseksi, evankeliumin julistaminen Kristuksesta sanoin ja teoin, on kristillisen kirkon varsinainen tehtävä maailmassa.

Luomisuskon seurauksia kirkon lähetystehtävälle

Edellä kuvatulla kristillisellä luomisuskolla on monia perustavia ja käytännöllisiä seurauksia kirkon lähetystehtävälle. Luomisuskon konkreettisia seurauksia ovat erityisesti:

- jokaisen ihmisen kunnioittaminen ja rakastaminen Jumalan luomana persoonana,
- vakaumus, että luomisen perusteella jokaisella ihmisellä on jonkinlainen taju oikeasta ja väärästä,

- pyrkimys osallistua yhteistyöhön luomakunnan, ihmisen ja kaiken yhteisen hyvän puolesta muiden ihmisten kanssa,
- velvollisuus toimia kärsivien ja sorrettujen hyväksi
- pyrkimys ymmärtää kaikkia kulttuureja sekä osana Jumalan luomistyötä että syntiin langennutta maailmaa
- pyrkimys uskontodialogiin, jonka tarkoituksena on vahvistaa uskontojen keskinäistä ymmärtämystä ja rauhaa, mutta myös todistaa kristilliseen uskoon kuuluvasta totuusvaatimuksesta.

Kristillisen luomisuskon mukaan kirkon tehtävä on etsiä ja kutsua ihmisiä rotuun, kansallisuuteen, kieleen ja kulttuuriin katsomatta toimimaan kärsivien ja sorrettujen sekä luomakunnan eheyden puolesta kotimaassa ja ulkomailla. Kristillisen uskon pohjalta on tarpeellista käydä muuta uskoa tai vakaumusta tunnustavien kanssa dialogia keskinäisen ymmärtämyksen lisäämiseksi ja tehdä heidän kanssaan konkreettista yhteistyötä rauhan ja oikeudenmukaisuuden edistämiseksi.

2.2 Kristus ihmisten lunastajana

Kun aika oli täyttynyt, Jumala lähetti Poikansa ihmiseksi lunastamaan syntiin langenneen ihmiskunnan vapaaksi ja kutsuakseen sen takaisin pelastavaan yhteyteensä (Gal. 4:4). Jumalan pelastusteko Kristuksessa on kuvattu Johanneksen evankeliumissa: ”Jumala on rakastanut maailmaa niin paljon, että antoi ainoan Poikansa, jottei yksikään joka häneen uskoo, joutuisi kadotukseen, vaan saisi iankaikkisen elämän” (Joh. 3:16).

Jeesuksen Kristuksen elämässä ilmeni se rakkaus, jolla kolmiyhteinen Jumala rakastaa ihmiskuntaa. Julistaessaan evankeliumia ja tehdessään tunnustekoja Vapahtaja kutsui ja herätti aikalaisiaan näkemään Jumalan valtakunnan todellisuuden. Kuolemallaan ja ylösnousemuksellaan Kristus vapautti ihmiset pahan vallasta, sovitti ihmiskunnan synnit, kärsi meille kuuluvan rangaistuksen ja paljasti Jumalan äärettömän rakkauden. Ylösnousseena Herrana Kristus antoi seuraajilleen käskyn tehdä kaikki kansat opetuslapsiksi kastamalla ja opettamalla:

”Minulle on annettu kaikki valta taivaassa ja maan päällä. Menkää siis ja tehkää kaikki kansat minun opetuslapsikseni: kastakaa heidät Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen ja opettakaa heitä noudattamaan kaikkea, mitä minä olen käskenyt teidän noudattaa. Ja katso, minä olen teidän kanssanne kaikki päivät maailman loppuun asti.” (Matt. 28:18-20).

Jeesus Kristus, hänen persoonansa ja työnsä, on kristillisen uskon ja julistuksen keskus. Jumalan Poikana Kristuksen ainutlaatuisuus on uskon luovuttamaton lähtökohta. Kristuksen esimerkki ja toiminta on myös kirkolle annetun lähetystehtävän malli. Hän julisti ja opetti, palveli ja paransi. Jeesus kutsui ihmiset uskomaan häneen, seuraamaan häntä ja toimimaan hänen nimessään.

Luterilaisen uskonkäsityksen ydinsanoma on se, että vanhurskauttamisen ja pelastuksen perusta ei ole ihmisen teoissa, vaan Kristuksessa. Pelastus ei perustu ihmisen hyviin tekoihin ja niiden ansioihin, vaan tapahtuu yksin Kristuksen sovitustyön perusteella. Siksi vanhurskauttaminen on pohjimmiltaan aina lahja, jonka Jumala antaa ilmaiseksi oman armonsa ja hyvyytensä tähden. Tämä oppi Jumalan armosta ja yksinvaikuttavuudesta ihmisen pelastuksessa on koko luterilaisen vanhurskauttamisopin ydin ja keskus.

Ihminen tulee osalliseksi Jumalan armosta ja Kristuksen sovitustyöstä yksin uskon kautta. Apostoli Paavali opettaa: ”Jos taas jollakulla ei ole ansioita mutta hän uskoo Jumalaan, joka tekee jumalattoman vanhurskaaksi, Jumala lukee hänen uskonsa vanhurskaudeksi” (Room. 4:5). Niinpä Augsburgin tunnustus toteaa Paavalin opetuksen pohjalta, että ”ihmiset eivät voi tulla vanhurskautetuiksi Jumalan edessä omin voimin, ansioin tai teoin, vaan että heille annetaan vanhurskaus lahjaksi Kristuksen tähden uskon kautta.” (CA IV). Kristitty ei silti itsessään milloinkaan vapaudu hänessä asuvasta synnistä ja pahuudesta. Ne johtavat hänet yhä uudelleen lankeemukseen, koska ihminen luonnostaan pyrkii eroon Jumalasta.

Lutherin teologiassa vanhurskauttaminen ja pyhitys ankkuroituvat Kristuksen persoonaan ja työhön. Kristus on kristitylle Jumalan suosio: Golgatan uhrin ja Kristuksen kertakaikkisen sovitustyön perustella Jumala lukee jumalattoman vanhurskaaksi ja antaa hänen syntinsä anteeksi. Tässä mielessä kristitty on samalla kertaa sekä vanhurskas että syntinen. Jumala ei silti ole voimaton ihmiseen jäävän synnin edessä eikä hän jätä ihmistä yksin. Isä antaa ihmiselle Pyhän Hengen kautta Kristuksen läsnäolevaksi ja vaikuttavaksi lahjaksi, jotta ihminen voisi taistella syntiä vastaan, vahvistua uskossa ja rakastaa lähimmäisiään. Luther puhuukin vanhurskauttamisesta ”iloisena vaihtokauppana” ja ”ominaisuuksien vaihtona”: ihminen luovuttaa Kristukselle syntinsä ja pahuutensa ja saa vastalahjaksi Kristuksen vanhurskauden, rakkauden, hyvyyden ja pyhyiden.

Aito evankeliumin julistus ei siten vain sisällä viestiä rakkaudesta, vaan lahjoittaa ihmiselle itse Kristuksen. Siten Kristus on kristitylle sekä Jumalan suosio että lahja. Hän on samalla myös sekä vanhurskauttamisen että pyhityksen perustus. Siksi pelastus perustuu alusta loppuun yksin Jumalan armoon, ei mihinkään ihmisen omaan tekoon eikä ansioon.

Tästä reaalista vanhurskauttamiskäsityksestä seuraa, että kristityn tehtävä rakastaa ja palvella nousee itse uskon olemuksesta. Uskossa läsnä oleva Kristus synnyttää pelastavan uskon, mutta tekee myös mahdolliseksi aidon lähimmäisenrakkauden. Hän itse taivuttaa itsekkyyteen langennutta ihmistä rakastamaan toisia sillä pyyteettömällä rakkaudella, jota laki vaatii. Kristityn tehtävä on suhtautua lähimmäisen syntiin, hätään ja puutteisiin niin kuin ne olisivat hänen omiaan. Uskon sisältämät rakkauden teot kuuluvat siten välttämättömänä osana kristityn elämään. Kristityn elämä on jokapäiväistä kilvoittelua katumuksessa, uskossa ja rakkaudessa. Hänen tulee elää Jumalan mielen mukaista elämää syntisen luonnon seuraamisen sijasta.

Kuten usko ja rakkaus ovat erottamattomat, myös julistus ja palvelu kuuluvat yhteen. Molemmat kuuluvat erottamattomasti siihen lähetystehtävään, jonka kirkko on Herraltaan saanut: kirkon tulee aina ja kaikkialla sekä julistaa Jumalan valtakuntaa ja pelastusta että palvella avun tarpeessa olevia. Kristityn elämä on liikettä, joka lähtee sanan ja sakramenttien synnyttämästä uskosta ja johtaa maailmaan lähimmäisten palvelemiseen rakkaudessa. Se on Jumalan kutumana olemista ja hänen käskystäään lähtemistä. Rakkauden tekoihin tarvittava voima kumpuaa itse kristillisen uskon sisällöstä; usko Kristukseen vie työhön lähimmäisen hyväksi. Todistus Jumalan valtakunnan evankeliumista on vietävä kaikille maailman ihmisille. Se sisältyy myös lähimmäisen rakastamiseen.

Koska lahjaksi saatu vanhurskaus perustuu Kristuksen sovitustyöhön, kristillinen käsitys pelastuksesta on pysyvästi sidottu hänen persoonaansa. Jeesus itse sanoi: ”Minä olen tie, totuus ja elämä. Ei kukaan pääse Isän luo muuten kuin minun kauttani” (Joh. 14:6). Apostolien tekojen mukaan ”mitään muuta nimeä, joka meidät pelastaisi, ei ole taivaankannen alla” (Ap. t. 4:12). Pelastus ja iankaikkinen elämä tarjotaan ihmisille vain uskonyhteydessä Kristukseen.

Kristus-uskon seurauksia kirkon lähetystehtävälle

Edellä kuvattu usko pelastukseen Jeesuksessa Kristuksessa antaa kirkon lähetystehtävälle ratkaisevan suunnan. Kirkon Kristus-uskon konkreettisia ja johdonmukaisia seurauksia ovat erityisesti:

- vakaumus siitä, että kaikki ihmiset ovat syntisiä ja tarvitsevat sovitusta ja Jumalan armoa,
- vakaumus siitä, että Jumalan pelastustyö on toteutunut Jeesuksessa Kristuksessa: hän on sovittanut ihmiskunnan synnit, lunastanut ihmiset pahan vallasta, voittanut kuoleman ja solminut rauhan Jumalan ja ihmisen välille,
- vakaumus siitä, että tämä evankeliumi Kristuksesta on sekä universaali ja kaikille ihmisille kuuluva että ainutlaatuinen ja kaikille välttämätön,
- pyrkimys välittää evankeliumi Kristuksesta sanoin ja teoin kaikille kansoille Kristuksen oman lähetyskäskyn mukaisesti: ”Menkää ja tehkää kaikki kansat minun opetuslapsikseni kastamalla ja opettamalla heitä” (Matt. 28:18-20),
- velvollisuus opettaa Kristuksen evankeliumia, uskoa Jumalaan ja rakkautta lähimmäisiin, ja myös elää sen mukaisesti: ”Opettakaa heitä noudattamaan kaikkea, mitä minä olen käskenyt teidän noudattaa.”(Matt. 28:20a),
- velvollisuus yhdistää julistus ja palvelu toisiinsa kristillisen kirkon perustehtävänä Kristuksen oman esimerkin mukaisesti,
- velvollisuus uskossa ja rakkaudessa sekä julistaa evankeliumia että palvella hädässä eläviä ja kärsiviä,
- vapautunut luottamus Kristuksen läsnäolon lupaukseen lähetystehtävän toteuttamisessa: ”Ja katso, minä olen teidän kanssanne kaikki päivät maailman loppuun asti” (Matt. 28:20b).

Kristuksen lunastustyön ja hänen käskynsä perusteella kirkon tehtävänä on julistaa sanoin ja teoin syntiin langenneelle ihmiskunnalle sanomaa Jumalan pyhydestä, armosta ja rakkaudesta Jeesuksessa Kristuksessa uskon syntymiseksi ja iankaikkiseksi pelastukseksi. Julistus jumalattoman vanhurskauttamisesta yksin armosta, yksin Kristuksen tähden ja yksin uskon kautta kuuluu kaikille ihmisille. Armahdettuina syntisinä kirkon jäsenet ovat velvollisia seuraamaan Kristusta ja hänen esikuvansa mukaisesti palvelemaan sanoin ja teoin. Tämä tehtävä ei tunne rajoja.

2.3 Pyhä Henki kirkon lähettäjänä

Pyhä Henki tuo ja välittää Jumalan armon ja Kristuksen sovitustyön yhä uusille kansoille ja ihmisille. Luterilainen kirkko seuraa apostolista opetusta ja perinnettä, jonka mukaan Pyhä Henki tekee ihmiset osallisiksi armosta erityisesti aineellisten merkkien, sanan julistuksen ja pyhien sakramenttien kautta. Siksi Pyhää Henkeä koskeva uskonkohta ei kumoa luomista (Isä) ja sovitusta (Poika) koskevia uskonkohtia, vaan päinvastoin vahvistaa ne. Henki tuo luomisen ja sovituksen hedelmät menneisyydestä nykyhetkessä läsnä oleviksi ja uudistaa siten syntiin langenneen ihmisen. Samalla Pyhä Henki tekee kristityt osallisiksi Jumalan valtakunnan todellisuudesta jo nyt ja johdattaa heidät kerran taivasten valtakunnan iloon.

Nikean uskontunnustuksen neljä kirkon määrettä ”yksi, pyhä, yhteinen (katolinen) ja apostolinen” ilmaisevat, että lähetys kuuluu kirkon olemukseen. Kirkko on yksi, koska sillä on yksi Herra, yksi usko ja yksi kaste (Ef. 4:5), ja siten myös yksi ja kaikille yhteinen lähetystehtävä. Kirkko on pyhä, koska Pyhä Henki vaikuttaa siinä pyhien asioiden, sanan ja sakramenttien kautta. Kirkko on yhteinen eli katolinen, koska on lähetetty palvelemaan sanoin ja teoin kaikkia kansoja. Kirkko on myös apostolinen, koska se elää Jeesuksen ensimmäisten seuraajien välittämästä evankeliumista. Apostolisuuteen sisältyy paitsi opin ja käytännön jatkuvuus myös lähetettynä

oleminen: opetuslapset olivat apostoleja, viestinviejiä, jotka yhdessä toteuttivat yhtä, Kristukselta saamaansa lähetystehtävää. Kirkon lähetystehtävä kuuluu viime kädessä jokaiselle kastetulle, ja sitä toteuttavat yksilöt. Toisaalta kysymys on nimenomaan kirkon lähetystehtävästä, jota kirkko toteuttaa aina yhteisönä.

Pyhä Henki synnyttää sekä kirkon että yksityisen kristityn. Helluntaina vuodatettu Henki teki kirkon näkyväksi ja antoi apostoleille voiman julistaa evankeliumia Kristuksesta. Sama Henki synnyttää yhä uusissa ihmisissä pelastavan uskon, jonka kautta he tulevat osallisiksi Jumalan armosta ja Kristuksen sovitustyöstä. Luterilainen kirkko seuraa kirkon läntistä perinnettä opettaen, että Pyhä Henki lähtee Isästä ja Pojasta. Pyhä Henki laskeutui taivaasta alas Jeesuksen ylle, kun Johannes kasto i hänet Jordanissa (Mark. 1:10-11). Saman Hengen Jeesus välitti seuraajilleen: ”Ottakaa Pyhä Henki. Jolle te annatte synnit anteeksi, hänelle ne ovat anteeksi annetut. Jolta te kiellätte anteeksiannon, hän ei saa syntejään anteeksi.” (Joh 20:23). Apostolien tekojen mukaan myös Kristuksesta todistaminen on mahdollista vain Pyhän Hengen voimalla: ”Te saatte voiman, kun Pyhä Henki tulee teihin, ja te olette minun todistajani Jerusalemissa, koko Juudeassa ja Samariassa ja maan ääriin saakka.” (Ap. t. 1:8).

Kristillinen usko perustuu Raamatussa itsensä ilmoittaneeseen kolmiyhteiseen Jumalaan. Jumalan sana on syntynyt Pyhän Hengen vaikutuksesta. Pyhä Henki avaa Raamatun, joka on Jumalan sanaa. ”Usko syntyy kuulemisesta, mutta kuulemisen synnyttää Jumalan sana” (Room. 10:17). Lutherin teologista perintöä seuraten luterilaisessa kirkossa on pidetty arvossa sitä, että kukin voi itse omalla kielellään lukea Jumalan suurista teoista. Kirkon lähetystehtävää ajatellen tämä merkitsee tarvetta kääntää Raamattu kaikkien ihmisryhmien kielille.

Luterilaisen uskonkäsityksen mukaan Pyhä Henki toimii aineellisten merkkien, sanan julistuksen ja pyhien sakramenttien kautta. Molemmat kuuluvat yhteen, sillä ne välittävät saman evankeliumin eri muodossa, kuultavana ja näkyvänä Jumalan sanana. Evankeliumin julistuksen ja sakramenttien kautta Henki luo kirkon ja synnyttää pelastavan uskon.

Pyhässä kasteessa on kysymys Jumalan teosta ja ilmaisesta lahjasta. Kasteessa Jumala vapauttaa ihmisen pahan vallasta, lahjoittaa armonsa ja tekee osalliseksi Kristuksen sovitustyöstä ja kaikista Pyhän Hengen lahjoista. Luterilaisten tunnustuskirjojen mukaan kristityllä ”on jatkuvasti täysi työ uskoa lujasti se, minkä kaste lupaa ja vaikuttaa: voitto kuolemasta ja Perkeleestä, syntien anteeksiantamus, Jumalan armo, Kristus ja kaikki hänen tekonsa sekä Pyhä Henki ja kaikki hänen lahjansa” (Iso Katekismus). Kaste on pelastukselle välttämätön. Apostolista opetusta ja perinnettä seuraten luterilaisessa kirkossa kastetaan myös pienet lapset. Kasteessa Pyhä Henki liittää ihmisen ”Kristuksen ja hänen kirkkonsa yhteyteen” (kastekaava). Tämä Kristus-yhteys synnyttää myös kastettujen välille yhteyden ja hengellisen tasa-arvon, joka ylittää kaikki kansalliset, kielelliset, rodulliset ja sukupuolisidonnaiset rajamuurit: ”Kaikki te, jotka olette Kristukseen kastettuja, olette pukeneet Kristuksen yllenne. Yhdentekevää, oletko juutalainen vai kreikkalainen, orja vai vapaa, mies vai nainen, sillä Kristuksessa Jeesuksessa te kaikki olette yksi” (Gal 3:27).

Jotta kasteen lahja käytettäisiin oikein, siihen sisältyy myös kutsu ja velvoitus. Kastettu, Kristukseen uskova ihminen on osallinen Jumalan kansan yhteisestä pappeudesta: ”Te olette valittu suku, kuninkaallinen papisto, pyhä heimo, Jumalan oma kansa, määrätty julistamaan hänen suuria tekojaan, joka teidät on pimeydestä kutsunut ihmeelliseen valoosaan” (1. Piet. 2:9). Siksi kasteeseen liittyy myös kutsu pyhään elämään. Kaste ei siten sulje pois kilvoitusta ja kehotusta, vaan edellyttää niitä. Kastettujen tulee pyrkiä rakentamaan hengellisesti osallistamalla yhteiseen jumalanpalvelukseen ja harjoittamalla rukousta: ”Rakentukaa itekin elävinä kiviä hengelliseksi rakennukseksi, pyhäksi papistoksi, toimittaaksenne hengellisiä uhreja, jotka ovat Jumalalle otollisia Jeesuksen Kristuksen tähden” (1. Piet. 9:5).

Kastekäskeyn liittyy myös vanhemmille, kummeille ja koko seurakunnalle annettu velvoite kristillisestä opetuksesta: ”Kastakaa ja opettakaa”. Ilman Jumalan sanan julistusta ja opetusta ihminen ei voi oppia tuntemaan Kristusta ja seurakuntaa, joiden yhteyteen hänet on kastettu. Kastetta on nimitetty myös lähetyssakramentiksi, sillä kastekäskey on samalla myös lähetyssakäskey. Se velvoittaa kirkkoa ylittämään kaikki inhimilliset raja-aidat saattaakseen eri ihmisryhmät ja kansat osallisiksi Jumalan evankeliumista. Tähän universaaliin lähetystehtävään kirkko on sidottu aikojen loppuun asti.

Ehtoollinen on Kristuksen läsnäolon ateria, jossa Kristus on Jumalan sanan ja Pyhän Hengen vaikutuksesta todellisesti läsnä leivässä ja viinissä. Hän antaa ehtoollisen sakramentissa itsensä, lahjoittaa syntien anteeksiantamuksen, vahvistaa uskoa ja rakkautta ja antaa voimaa elää kristityn elämää arjessa. Ehtoollinen kuuluu jumalanpalvelukseen, jossa kristitty saa voimaa elää kutsumuksensa mukaan niin, että usko ja rakkaus hallitsevat hänen elämänsä. Jumalanpalveluksessa muistetaan ja julistetaan kolmiyhteisen Jumalan pelastavia tekoja: luomista ja vanhaa liittoa, Kristuksen ihmiseksi tulemista ja opetuksia, hänen pelastavaa kärsimystään, kuolemaansa, ylösnousemustaan, taivaaseen astumista ja toisen tulemisen lupaustaan. Samalla jumalanpalveluksessa rukoillaan ja pyydetään, että kolmiyhteinen Jumala tekisi Henkensä kautta nämä pelastusteot läsnä oleviksi nykyisyydessä ja johdattaisi yhä uusia ihmisiä pelastavaan yhteyteensä. Jumalanpalvelus on missionaarinen, siihen sisältyy kutsuminen ja lähettäminen.

Jumalan sanan ja sakramenttien kautta Pyhä Henki luo kirkon ja pitää sen yllä. Augsburgin tunnustuksen mukaan kirkko on ”pyhien yhteisö, jossa evankeliumi puhtaasti julistetaan ja sakramentit oikein toimitetaan” (CA VII). Apostoli Paavalin mukaan kirkko on Kristuksen ruumis (1. Kor. 12). Siinä on erilaisia jäseniä, joiden tarkoituksena on palvella uskon ja rakkauden toteuttamista. Pyhän Hengen vaikutuksesta seurakunnan jäsenet saavat erilaisia armolahjoja palvelemaan Kristuksen kirkkoa: ”Meillä on saamamme armon mukaan erilaisia armolahjoja. Se, jolla on profetoimisen lahja, käyttäköön sitä sen mukaan kuin hänellä on uskoa. Palvelutehtävän saanut palvelkoon, opetustehtävän saanut opettakoon, rohkaisemisen lahjan saanut rohkaiskoon. Joka antaa omastaan, antakoon pyyteettömästi, joka johtaa, johtakoon tarmokkaasti, joka auttaa köyhiä, auttakoon iloisin mielin” (Room. 12: 6-8). Paavalin mukaan jokaisella kristityllä on oma tehtävänsä palvella lähimmäisiään niillä armolahjoilla, jotka hän on Jumalalta saanut.

Jotta yhä uudet ihmiset saisivat pelastavan uskon, Jumala on asettanut kirkkoonsa erityisen viran. Augsburgin tunnustuksen mukaan kirkossa ei saa ”julkisesti opettaa eikä hoitaa sakramenteja ilman asianmukaista kutsumista (*rite vocatus*)” (CA XIV). Erityisen viran keskeisimpiä tehtäviä ovat evankeliumin opettaminen ja sakramenttien jakaminen, joiden kautta Pyhä Henki toimii. ”Jotta saisimme tämän uskon, on asetettu evankeliumin opettamisen ja sakramenttien jakamisen virka. Sanaa ja sakramenteja välineinä käyttäen lahjoitetaan Pyhä Henki, joka niissä, jotka kuulevat evankeliumin, vaikuttaa uskon missä ja milloin Jumala hyväksi näkee. Toisin sanoen Jumala vanhurskauttaa Kristuksen tähden eikä meidän ansiomme tähden ne, jotka uskovat, että heidät Kristuksen tähden otetaan armoon, jotta me uskon kautta saisimme luvattun Hengen (Gal. 3)” (CA V).

Kirkon virka on siis asetettu erityisesti siksi, että evankeliumia saarnattaisiin oikein ja sakramenteja jaettaisiin Kristuksen asetuksen mukaisesti, ja jotta Pyhä Henki niiden välityksellä herättäisi uskon Kristukseen. Uskon syntyminen Jumalan sanan julistuksen ja sakramenttien kautta on Pyhän Hengen työtä. Samalla Augsburgin tunnustus painottaa Jumalan suvereenia toimintaa muistuttamalla, että ”Pyhä Henki herättää uskon missä ja milloin tahtoo”. Kirkon viran tehtävänä on huolehtia siitä, että pelastuksen välineitä pidetään esillä ja käytetään oikein. Kirkon virkaan vihittävä asetetaan palvelemaan Kristuksen kirkkoa ”aina ja kaikkialla” (pappisvihkimyksen kaava).

Todellinen Kristuksen kirkko on yhtä aikaa näkyvä ja kätkeyty. Augsburgin tunnustuksen puolustuksen mukaan ”kirkko sanan varsinaisessa merkityksessä on niiden pyhien yhteisö, jotka todella uskovat Kristuksen evankeliumin ja joilla on Pyhä Henki” (Apologia VII ja VIII). Samalla todetaan kuitenkin, että vaikka kirkossa olisi jäsenenä ja sakramentin hoitajinakin niitä, jotka eivät kuuluisi tähän pyhien yhteisöön, sana ja sakramentit eivät heidänkään toimittamina menetä tehoaan. Yhtä selvästi ilmaistaan se, että ihmisen tehtävänä ei ole erotella hengellisesti kuolleita ja eläviä. Kirkon elämässä näkymätöntä pyhien yhteisöä ei voi erottaa siitä näkyvästä yhteisöstä, jossa on mukana myös hengellisesti kuolleita. Näkyvässä kirkossa uskovat ja ei-uskovat ovat sekoittuneena toisiinsa, ja kuitenkin juuri siinä syntyy Jumalan tahtomaa elämää sanan julistuksen ja pyhien sakramenttien kautta.

Pyhää Henkeä koskevan uskonkohdan seurauksia lähetystehtävälle

Edellä kuvattu usko Pyhän Hengen työhön vaikuttaa käytännöllisesti erityisesti siihen, miten pelastavan uskon syntyminen ymmärretään ja millaisen konkreettisen muodon kirkon elämä saa. Opilla Pyhän Hengen työstä (pneumatologia) on muun muassa seuraavia seurauksia:

- Pyhä Raamattu on syntynyt Jumalan Hengen vaikutuksesta. Jumalan sanana Raamattu todistaa Jumalan pelastustesteista ja sisältää koko hänen sanallisen ilmoituksensa meille ymmärrettävällä kielellä,
- Pyhä Henki synnyttää kristittyjen yhteisön, Kristuksen kirkon ja pitää sen jatkuvasti yllä,
- Pyhä Henki synnyttää yksityisen kristityn herättämällä pelastavan uskon ja opettamalla tuntemaan Kristusta,
- Pyhä Henki synnyttää sekä kirkon että yksityisen kristityn uskon käyttämällä pelastuksen välineinä aineellisia merkkejä, sanan julistusta ja pyhiä sakramenteja,
- Kasteen ja uskon kautta Pyhä Henki lahjoittaa pelastavan yhteyden Jumalaan. Samalla kaste on kuitenkin lahja, jota on jatkuvasti hoidettava: kristityn tulee elää kastettaan todeksi ja harjoittaa uskoaan jatkuvasti katumuksessa, rukouksessa ja lähimmäisen rakkaudessa,
- Yhteisen uskon syntymistä ja hoitamista varten on välttämätöntä, että pyhä Raamattu pyrittään saamaan jokaisen ihmisen ulottuville hänen omalla äidinkielellään,
- Yhteinen jumalanpalvelus on sekä kirkon elämän että yksityisen kristityn tärkein voimainlähde. Sanan ja sakramenttien kautta Pyhä Henki kutsuu seurakunnan jäsenet yhteen, tekee heidät osallisiksi Kristuksesta, vahvistaa uskoa häneen ja lähettää maailmaan,
- Kirkon on valittava ja kutsuttava sopivia henkilöitä kirkon erityiseen virkaan, jonka Kristus on asettanut kirkkoonsa sanan julistuksen ja pyhien sakramenttien hoitamista varten. Erityisen viran keskeisenä tehtävänä on pitää julkisesti esillä pelastuksen välineitä ja huolehtia, että evankeliumi pysyy puhtaana ja että sakramentit toimitetaan Kristuksen asetuksen mukaisesti,
- Kristittyjen yhteisen pappeuden perusteella kirkon lähetystehtävä kuuluu kaikille ja seurakunta on lähetystehtävän ensisijainen toimija. Kirkon viran ja maallikkouden velvollisuutena on vastata lähetystehtävän konkreettisesta ja hallinnollisesta järjestämisestä ja siten huolehtia sekä evankeliumin jatkuvuudesta että sen leviämisestä,
- Kirkon lähetystehtävän yksi perustavoite on Kristuksen kirkon leviäminen ja uusien seurakuntien syntyminen kaikkien kansojen keskuuteen,
- Kirkon lähetystehtävän kannalta luottamus Pyhän Hengen työhön on välttämätöntä ja vapauttavaa: evankeliumin leviäminen, uskon syntyminen ja ihmisten pelastuminen eivät perustu ihmisen kykyihin, vaan yksin Pyhän Hengen vaikutukseen.

Luterilainen kirkko tunnustaa Jumalan Pyhän Hengen olevan koko toimintansa varsinainen subjekti. Kirkon tehtävä on julistaa ja opettaa Jumalan Sanaa sekä jakaa sakramentteja, joiden kautta Pyhä Henki herättää pelastavan uskon missä ja milloin tahtoo. Kirkon viran tehtävä on huolehtia siitä, että evankeliumi julistetaan puhtaasti ja sakramentit toimitetaan Kristuksen aseuksen mukaisesti kaikkialla maailmassa. Pyhä Henki kutsuu ja rohkaisee seurakunnan jäseniä käyttämään saamiaan lahjoja Jumalan ja lähimmäisten palvelemiseksi. Jokainen kristitty on kutsuttu Jumalan maailmanlaajan perheväen jäsenenä osallistumaan kirkon lähetystehtävään. Kirkon tehtävä ei rajoitu kielen, rodun, kulttuurin tai valtion osoittamiin alueisiin. Sen tehtävä on löytää keinot kaikkien inhimillisten rajojen ylittämiseen Jumalan Pyhän Hengen toiminnan esteettömälle työlle.

3. LÄHETYSSTEHTÄVÄ SEURAKUNNASSA

3.1 Seurakunnan yhteinen tehtävä

Lähetystehtävä on kirkon olemuksesta nouseva yhteinen tehtävä¹. Se on yhtä aikaa sekä *lahja*, joka läpäisee koko kirkon elämän ja antaa sille suunnan että yhteinen *tehtävä*, johon kirkko on aina velvoitettu. Evankeliumin julistaminen ja rakkauden palvelu eivät ole vain mahdollisuuksiensa mukaan toteutettavia yksittäisiä työmuotoja, vaan ne kuuluvat itse Kristuksen evankeliumiin ja Vapahtajan kirkolle antamaan tehtävään. Säilyttääkseen alkuperäisen Kristuksen evankeliumin ja pysyäkseen sille uskollisena kirkon on huolehdittava lähetystehtävän toteuttamisesta. Toisaalta juuri itse evankeliumi antaa voiman toteuttaa tätä tehtävää.

Kirkon lähetystehtävän toteuttaminen on seurakunnan tehtävä. Jokaisella paikallisseurakunnalla on missionaarinen olemus ja tehtävä. Tämä ilmaistaan selkeästi myös kirkkolaissa, jonka mukaan seurakunta toteuttaa kirkon tehtävää huolehtimalla jumalanpalvelusten pitämisestä, kasteen ja ehtoollisen toimittamisesta sekä muista kirkollisista toimituksista, kristillisestä kasvatuksesta ja opetuksesta, sielunhoidosta, diakoniasta ja lähetystyöstä sekä muista kristilliseen sanomaan perustuvista julistus- ja palvelutehtävistä (KL 4:1). Seurakunnissa tulee vahvistaa tätä kristillisestä uskosta ja rakkaudesta nousevaa työnäkyä. Kirkon lähetystehtävän tulisi läpäistä seurakunnan koko toiminta ja myös näkyä käytännössä. Esimerkiksi kirkon jumalanpalvelusuudistuksen yhteydessä on korostettu yhä vahvemmin seurakunnan jumalanpalveluksen missionaarista ja diakonista ulottuvuutta. Seuraavaksi tarkastellaan seurakunnan toiminnan kannalta olennaisia elementtejä kirkon lähetystehtävän toteuttamiseksi käytännössä.

3.2 Lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yhteenkuuluvuus

Kirkon yhteiseen lähetystehtävään kuuluvat sekä lähetys että diakonia. Sanan julistusta ja rakkauden palvelua ei voi eikä saa erottaa toisistaan, vaan ne ovat kirkon yhden ja saman lähetystehtävän kaksi puolta. Nykyisessä kansainvälisessä keskustelussa on syntynyt yhä syvempi yksimielisyys siitä, että kirkon lähetystehtävä osallistumisena kolmiyhteisen Jumalan pelastavaan toimintaan koko maailmassa tapahtuu sekä sanallisen julistuksen että rakkauden teoissa tapahtuvan palvelun kautta. Sanallisesta todistuksesta luopuminen olisi vastoin Kristuksen lähetyskäskyä, rakkauden teoissa toteutuvan palvelun sivuuttaminen olisi vastoin Kristuksen omaa esimerkkiä. Siksi lähetystyö ja kansainvälinen diakonia kuuluvat yhteen. Niinpä Luterilaisen maailmanliiton lähetyskonsultaatio (Global Consultation on Churches in Mission) totesi Nairobissa 1998, että ”lähetykseen sisältyvät julistus, palvelu, oikeudenmukaisuuden edistäminen ja dialogi eri uskontojen edustajien kanssa”.

Myös evankelioimistyö sisältyy edellä kuvattuun kirkon lähetystehtävään. Neuvottelukunnan suorittaman seurakuntakyselyn perusteella evankelioimistyön asema seurakunnissa on kuitenkin kirjava. Jo käsite ’evankelioiminen’ ymmärretään kovin vaihtelevasti. Rajatuimmassa mielessä evankelioinnilla tarkoitetaan Kristuksen evankeliumin sanallista julistamista ei-kristityille tai kristillisestä uskosta vieraantuneille. Laajemmassa mielessä siihen sisältyy sekä evankeliumin

¹ Neuvottelukunta toteutti lähetystehtävää koskevat kyselyt seurakunnissa ja hiippakunnissa kesällä 2001. Ensiksi kartoitettiin seurakuntien lähetystyöstä ja kansainvälisestä diakoniasta vastaavilta työntekijöiltä lähetystyön ja kansainvälisen diakonian organisointia, ongelmia ja kehittämideoita sadassa seurakunnassa. Vastaava kysely tehtiin hiippakuntien lähetysasihteereille ja kansainvälisestä diakoniasta vastaaville hiippakuntasihteereille. Kyselyihin vastasi 58 työntekijää 50 seurakunnasta sekä lähes kaikki kyselyn saaneet hiippakunnalliset työntekijät. Kyselyn tuloksia on hyödynnetty tehtäessä ehdotusta kirkon lähetystehtävän toteuttamisesta seurakunnissa ja hiippakunnissa.

sanallinen julistaminen että evankelinen palvelu (esim. diakonia, hoitotyö, katastrofiapu jne). Kaikkein laajimmassa mielessä evankelioimisella tarkoitetaan koko kirkon elämää, joka toteutuu jumalanpalveluksessa ja kirkollisissa toimituksissa, ripissä ja sielunhoidossa, kasvatuksessa ja opetuksessa, lähetystyössä ja diakoniassa sekä yksityisissä keskusteluissa ja kirkon julkisessa tiedonvälityksessä.

Vuonna 1993 valmistui laaja evankelioimistyön selvitys, jossa pyrittiin selvittämään evankelioimisen käsitettä ja asemaa. Myöhemmin asiaa käsitteli myös Koko kirkon missio -mietintö. Molemmissa painotetaan, että evankelioiminen ei vain yksittäinen työmuoto, vaan se kuuluu kirkon olemukseen. Kirkon olemus ja tehtävä puolestaan toteutuu seurakunnassa. Yhdistyksen tai herätysliikkeen toiminta ei vapauta paikallisseurakuntaa sen missionaarisesta vastuusta. Seurakunta toteuttaa evankeliumistehtävänsä, kun sen toimintaa ohjaa kysymys, miten kaikki sen alueella elävät ihmiset pääsisivät evankeliumista osallisiksi.

Mietinnön mukaan tämä paikallisseurakunnan tehtävää ja vastuuta korostava tulkinta on muun muassa selkeyttänyt evankelioimisjärjestöjen suhdetta seurakuntaan. Sisällöllisesti molemmat mietinnöt kuvaavat evankelioimisen laajaksi ja kokonaisvaltaiseksi samalla tavalla kuin jo aikaisemmin on totuttu puhumaan lähetystyöstä: siihen kuuluu Kristuksesta todistaminen sekä sanoin että teoin. Lähetys- ja evankelioimistehtävän tavoite on ”missionaarinen ja diakoninen seurakunta” (KKM, 21). Lähetystyöllä on vakiintunut asema ja järjestäytyneet toimintamallit seurakunnan toiminnassa. Usein se ymmärretään kuitenkin vain niiden vastuualueeksi, jotka ovat erityisen kiinnostuneita evankeliumin sanoman välittämisestä sitä tuntemattomille. Neuvottelukunta on teologisessa työskentelyssään lähtenyt siitä Raamattuun perustuvasta luterilaisesta uskonkäsityksestä, että kirkko ja seurakunta on Jumalan sanan ja sakramenttien synnyttämä ja evankeliumin ympärille muodostunut pyhien yhteisö, joka Kristuksen antamin valtuuksin lähettää yhä uudelleen jäsenensä julistamaan ja palvelemaan. Lähetystyö seurakunnassa ei voi siksi olla vain yksi työmuoto muiden joukossa, vaan pikemminkin seurakunnan olemukseen kuuluva ulottuvuus.

Kansainvälistymisen ja muuttoliikkeen seurauksena seurakuntien työntekijät kohtaavat muihin uskontoihin kuuluvia yhä useammin. Tällöin on tärkeätä käydä keskustelua heitä arvostavasti tasavertaiselta pohjalta ja auttaa heitä pyyteettömästi kaikissa heidän tarpeissaan. Yhtä tärkeää on kertoa heillekin, että Kristus on ainoa tie pelastukseen.

Kirkon lähetystehtävä, julistus ja palvelu, kohdistuu myös kirkon omiin jäseniin. Lähetys ja diakonia eivät kohdistu vain kaukana ulkomailla tai vain Suomessa asuviin ei-kristittyihin, vaan myös niihin kirkon omiin jäseniin, jotka ovat vieraantuneet evankeliumista tai jotka kärsivät hätää ja puutetta.

Lähetystehtävää toteutetaan seurakunnissa yhteistyössä lähetysjärjestöjen kanssa. Lähetysjärjestöjen rinnalla on kasvanut myös Kirkon Ulkomaanavun (KUA) organisoima kansainvälinen diakoniatyö. Sen asema seurakunnassa on kuitenkin osin selkiytymätön. Käytännössä yhteydenpito Kirkon Ulkomaanapuun on organisoitu seurakunnissa diakoniatyön yhteyteen, erilleen lähetystyöstä. Johtosäännöllä kansainvälinen diakonia on annettu diakonian viranhaltijoitten erityiseksi työalaksi. Toiminnan järjestelyssä jää usein huomiotta se, että lähetysjärjestöjen toiminta on suurelta osin myös kansainvälistä diakoniaa. Siksi seurakunnan kansainvälisen vastuun kordinoimiseksi tulisi pohtia, miten nämä tehtävät, lähetys ja diakonia, saadaan toistensa kanssa parempaan yhteyteen.

Lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön toteuttama kansainvälinen diakonia ovat luonteeltaan osin erilaisia. Kirkkojen välisen yhteistyön ja seurakuntien yhteydessä toteutettavan

kehitysyhteistyön ohessa Kirkon Ulkomaanavun työn painopiste on kansainvälisessä humanitaarisessa avustustoiminnassa.

Luontevin tapa olisi sijoittaa lähetystyö ja kansainvälinen diakonia yhteisen johtokunnan tai työryhmän alaisuuteen. Myös lähetyssehteerien ja Kirkon Ulkomaanavun yhdyshenkilöiden yhteistyötä seurakunnassa tulisi lisätä. Yhteistyön lisäämiseen ohjaa diakoniatyön mallijohtosääntö vuodelta 1994, jossa kansainvälisen diakonian kanaviksi nimetään Kirkon Ulkomaanapu ja kirkon lähetysjärjestöt. Samoin mallijohtosääntö lähetystyölle velvoittaa ”käyttämään lähetystyön kanavina kirkon lähetysjärjestöjä ja Kirkon Ulkomaanapua”.

3.3 Lähetystehtävän järjestäminen seurakunnassa

Kirkon lähetystehtävän toteuttaminen kuuluu seurakunnalle ja sen jäsenille. Siksi seurakunnassa on huolehdittava lähetystehtävän käytännöllisestä ja hallinnollisesta järjestämisestä. Tämä ilmenee selvästi Kirkkojärjestyksessä, jonka mukaan kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston tehtävänä on vastata lähetystehtävän järjestämisestä ja hyväksyä sitä varten erityinen lähetystyön johtosääntö:

”Seurakunnan ja sen jäsenten tulee edistää lähetystyötä, jonka tarkoituksena on evankeliumin levittäminen niiden keskuuteen, jotka eivät ole kristittyjä. Toiminnasta määrätään tarkemmin kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston hyväksymässä lähetystyön johtosäännössä.” (KJ 4:4)

Seurakunta lähetystehtävän järjestäjänä ja toteuttajana ei ole vain abstrakti teoria tai idea, vaan se ilmenee monin tavoin käytännössä. Kirkkohallituksen seurakunnille lähettämässä seurakunnan lähetystyön mallijohtosäännössä mainitaan, että seurakunta toteuttaa missionaarista tehtävänsä esimerkiksi

- 1) varustamalla sanalla ja sakramentilla seurakuntalaisia lähetystehtävään, joka kasteessa on jokaiselle annettu,
- 2) huolehtimalla siitä, että seurakunta on avoin ja kutsuva yhteisö,
- 3) huolehtimalla lähetysvastuun ja missionaarisuuden toteutumisesta seurakunnan opetus- ja kasvatustyössä,
- 4) ohjaamalla ja varustamalla seurakuntalaisia ja seurakunnan toimintaryhmiä lähetysvastuuseen lähellä ja kaukana,
- 5) huolehtimalla yhteydenpidosta seurakunnan nimikkokohteisiin ja rohkaisemalla seurakuntalaisia esirukoukseen lähetystyön puolesta,
- 6) osallistumalla lähetystyön taloudelliseen vastuuseen vapaaehtoisen kannatuksen ja seurakunnan talousarviomäärärahojen avulla,
- 7) hoitamalla yhteyksiä rovastikunnalliseen ja hiippakunnalliseen lähetystoimintaan, kirkon lähetysjärjestöihin ja kirkon lähetystyön keskukseen ja muihin kirkon kansainvälistä vastuuta toteuttaviin tahoihin; sekä
- 8) käyttämällä lähetystyön kanavina kirkon lähetysjärjestöjä ja Kirkon Ulkomaanapua.

Seurakuntien lähetystyötä johtaa ja siitä vastaa kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto. Kirkkovaltuusto asettaa yleensä kirkkoneuvoston avuksi lähetystyön johtokunnan. Mahdollisten seurakuntapiirien lähetystyöstä vastaa puolestaan piirineuvosto, joka myös voi asettaa sitä varten työryhmiä.

Seurakuntien lähetystehtävän järjestämistä ja toteuttamista johtaa yleensä teologi. Tulevaisuudessa tulisi asettaa tavoitteeksi se, että seurakunnan lähetystehtävästä vastaavana teologina toi-

mii asiaan perehtynyt henkilö, joka on joko itse ollut lähetystyössä tai hankkinut seurakunnan työntekijälle tarkoitetun lähetystyön ja kansainvälisen diakonian erityiskoulutuksen. Kirkon oma pätevöittämissä koulutus on jo alkanut. Pääasiassa teologeille tarkoitettu 20:n opintoviikon laajuinen kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian erityiskoulutus on käynnistynyt Kirkon lähetystyön keskuksen, lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun yhteistyönä Kirkon koulutuskeskuksessa kahden hiippakunnan pilottiprojektina. Tähän erikoiskoulutukseen tulee turvata riittävät taloudelliset resurssit ja sen sisältöä tulisi kehittää edelleen.

Kirkon lähetystehtävän toteutumista ajatellen olisi välttämätöntä, että myös pastoraalitutkintoon sisällytetään seurakunnan missionaarista ja diakonista perustehtävää koskeva osio. Maamme monikulttuuristuminen ja moniarvoistuminen edellyttävät koko papistolta uudenlaisia valmiuksia.

Käytännössä seurakunnat tarvitsevat lähetystyön järjestämisessä ja toteuttamisessa myös muita tehtävään erikoistuneita ammattilaisia, jotka toimivat virkavastuulla. Tärkeimpiä heistä ovat lähetyssihteerit. He ovat viranhaltijoita, osa-aikaisia tai vapaaehtoisia – seurakunnan koon ja taloudellisten resurssien mukaan. Lähetyssihteerien asema vaatii selkeyttämistä. Tilanne on muuttumassa lähetyssihteerien koulutuksen uudistamisen myötä. Koulutus on jaettu yhtäältä virkaan kelpoistavaksi koulutukseksi ja toisaalta osa-aikaisten ja vapaaehtoisten koulutukseksi. Edellinen tapahtuu diakonien, diakonisojen ja kirkon nuorisotyön ohjaajien koulutusta antavissa ammattikorkeakouluissa siten, että lähetyssihteerit saavat saman laajuiset teologiset perusopinnot ja kirkolliset ammattiopinnot. Jälkimmäinen toteutetaan hiippakunnittain selvästi suppeampana ja yhteistyössä hiippakuntien kanssa.

Koulutuksen eriyttäminen tulee heijastumaan myös lähetyssihteerien asemaan. Virkaan kelpoistavan koulutuksen saaneet on yhteisen koulutuspohjan perusteella luonnollista liittää tulevan diakonaatin piiriin. Tulevaisuudessa voisi olla luontevaa liittää lähetyssihteerien toimenkuvaan yhteydenpito myös siihen kansainväliseen diakoniaan, josta Kirkon Ulkomaanapu kantaa vastuuta. Lähetyssihteerien koulutuksessa on ensiarvoisen tärkeä selvittää, kuka vastaa ja huolehtii koulutuksen kokonaisuuden organisoimisesta, rahoituksesta, sisällöstä ja kehittämisestä.

3.4 Lähialueyhteistyö

Kirkon kansainvälisen diakonian kehityksessä on viime vuosina painottunut lähialue työ Venäjällä ja Virossa mm. ystävyysseurakuntien kautta. Samalla tavalla myös kirkon lähetysjärjestöjen työ on lisääntynyt lähialueilla. Nämä yhteydet naapurimaihin ja niiden seurakuntiin ovat osoittaneet, että ei ole tarkoituksenmukaista ylläpitää tiukkaa työalajakoa diakoniaan ja lähetykseen. Seurakunnat ovat paitsi lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun välityksellä toimineet Venäjän ja Viron alueella, myös luoneet sinne itse läheisiä suhteita. Koordinoimattomilla kontakteilla on ollut myös haitallisia vaikutuksia. Kokemuksia tulisi hyödyntää rakennettaessa seurakunnan kansainvälisen työn identiteettiä kirkon lähetystehtävän näkökulmasta.

3.5 Yhteistyön kehittäminen

Neuvottelukunnan seurakuntakyselyn mukaan kirkon lähetystehtävän lukuisten toimijoiden aiheuttama viestinnän moninaisuus koetaan usein häiritseväksi. Viestintäkulttuuria tulisikin selkeyttää. Kirkon Ulkomaanavun ja lähetysjärjestöjen tulisi tiedottaa yhteisistä asioista yhdessä. Vaikka lähetysjärjestöt ja KUA tarvitsevat omia tiedotuskanaviaan, on tärkeää kehittää niiden ja seurakuntien tiedottajien välistä yhteistyötä.

Osa lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toiminnasta toteutetaan nykyisin rovestikunnittain. Tämä on osoittautunut hyväksi ja tarkoituksenmukaiseksi. Monet rovestikunnalliset tapahtumat tuottavat seurakunnallista organisointia paremman tuloksen ja lisäävät niiden vaikuttavuutta. Seurakuntien yhteydenpito ulkomaille on lisääntynyt. Seurakuntamatkat sekä työntekijämatkat ja -vierailut ovat lähentäneet seurakuntia toisiinsa. Myös ystävyysseurakuntatoiminnan suhteita ollaan laajentamassa. Tulevaisuudessa yhteistyö tapahtuu yhä enemmän kentässä, jossa osapuolina ovat seurakunnat kotimaassa, Kirkon lähetystyön keskus, lähetysjärjestöt ja Kirkon Ulkomaanapu sekä seurakunnat yhteistyökirkkoissa.

Kansainvälisten yhteyksien lisääntyessä olisi luontevaa, että lyhytaikaisten vierailujen lisäksi voitaisiin seurakunnan työntekijöitä lähettää muiden kirkkojen palvelukseen osaksi työuraansa. Samalla voidaan toivottaa tervetulleiksi muiden kirkkojen työtovereita osallistumaan oman kirkkomme elämään. Ajatuksen toteuttaminen edellyttäisi työntekijä- ja maallikkovaihto-ohjelman luomista kirkkoomme. Sen avulla lähetystyössä, kansainvälisen diakonian yhteyksissä tai ystävyysseurakuntatyössä syntyneitä yhteyksiä voidaan syventää. Samalla voidaan osallistua konkreettisesti muiden kirkkojen kristittyjen elämään.

4. LÄHETYSSTEHTÄVÄ HIIPPAKUNNASSA

Hiippakunta palvelee seurakuntia niiden toteuttaessa lähetystehtäväänsä. Nykyisin hiippakunnassa oleva lähetystoimikunta tai vastaava on vastuussa hiippakunnan alueella toteutettavasta yhteisestä lähetystyöstä sekä lähetystoiminnan koordinoimisesta. Sille kuuluu myös velvoite lähetystyötä koskevan hiippakunnallisen suunnittelu-, koulutus- ja tiedotustoiminnan järjestämisestä sekä vastuu yhteisestä evankelioimistyöstä. Kirkon lähetystehtävään kuuluvat sekä todistus että palvelu. Siksi olisi pohdittava, miten kansainvälisen diakonian kokonaisuus saataisiin paremmin tämän hiippakuntien lähetystoimikunnan tehtäväalueen yhteyteen.

4.1 Lähetystyön ja kansainvälisen diakonian suhde

Lähetystyön ja kansainvälisen diakonian kysymykset on hiippakunnan hallinnossa perinteisesti hoidettu erikseen siten, että lähetystyöstä vastaa lähetystoimikunnan alaisena toimiva hiippakunnan lähetys sihteeri ja kansainvälisestä diakoniasta diakonian johtokunnan alaisena toimiva diakonias sihteeri. Lähetystyön ja kansainvälisen diakonian organisatorinen hajanaisuus tunnustettiin jo Koko kirkon missio –mietinnössä keskeiseksi kehittämisalueeksi: ”Hiippakunnallisessa toiminnassa kansainvälinen diakonia ja lähetystyö ovat huomattavassa määrin eriytyneet toisistaan. Diakonias sihteeri vastaa monien muiden tehtävien ohella kansainvälisen diakonian asioista hiippakunnassa. Vaikka toiminnallisen osaston työntekijöiden säännöllisissä työneuvotteluissa voidaan poistaa päällekkäisyyksiä ja kehittää yhteistä toimintaa, lähetystyön ja kansainvälisen diakonian heikko yhteys kokonaiskirkon tasolla heijastuu myös hiippakuntiin. Erikseen hoidetut yhteydet Kirkon Ulkomaanavusta ja Kirkon lähetystyön keskukselta sekä lähetysjärjestöistä hiippakuntiin pitävät osaltaan yllä eriytymistä hiippakunnissa.” (KKM, 26-27)

On huomattava, että diakoniasihteerin vastuu koskee tässä luonnollisesti vain Kirkon Ulkomaanavun kautta tapahtuvaa kansainvälistä diakoniaa. Hiippakunnallisessa hallinnossa olisi löydettävä sellainen malli, joka mahdollistaisi luontevan yhteyden lähetystyön ja Kirkon Ulkomaanavun kautta tapahtuvan kansainvälisen diakonian välillä.

Ongelma voitaisiin ratkaista siirtämällä kansainvälisen diakonian kysymykset myös Kirkon Ulkomaanavun osalta kirkon lähetystehtävästä vastaavalle hiippakuntasihteerille. Toimen hoitaminen edellyttää, että henkilöllä on riittävä koulutus ja että hän on sisäistänyt kirkon lähetystehtävän siinä muodossa kuin se on ilmaistu tässä dokumentissa. Tällöin virkanimike tulisi harkita uudelleen. Tämä ei saa merkitä sitä, että hiippakunnan diakoniatyöstä poistuu kansainvälisen diakonian ulottuvuus.

4.2 Hiippakuntien ja lähetysjärjestöjen yhteistyö

Hiippakunnat ja lähetysjärjestöt tekevät yhteistyötä muun muassa huolehtimalla koulutuksesta seurakunnissa, järjestämällä hiippakunnallisia lähetysseminaareja ja toimimalla tiedonvälittäjinä seurakuntien ja lähetysjärjestöjen välillä.

Keskeisin yhteistyön muoto on kuitenkin ollut hiippakunnallisten lähetyssihteerien työ. Lähetys sihteerien tehtävänä on edistää lähetys-, evankelioimis- ja maahanmuuttajatyötä hiippakunnassa lähetystoimikunnan toimintasuunnitelman mukaisesti yhteistyössä seurakuntien ja kirkon lähetysjärjestöjen kanssa. Heidät mielletään yhä enemmän hiippakuntien toiminnalliseen osastoon kuuluviksi työalasihteereiksi. Historiallisista syistä he ovat kuitenkin edelleen Suomen Lähetysseuran palkkaamia työntekijöitä. Lähetystyön organisointi poikkeaa siten kirkon virkarakentees-

sa ja säädöskulttuurissa esimerkiksi diakonia- ja kasvatustyöstä. Tilanteen korjaaminen tapahtuu siten, että hiippakuntiin perustetaan kansainvälisen työn sihteerin virat. Tällöin tämän työalan työntekijät ovat hallinnollisesti selkeästi kirkon työntekijöitä. Tällöin he toimivat piispan johdolla omassa hiippakunnassaan kirkon lähetystehtävän toteuttajina. Jos heidän tehtäväkenttäänsä liitetään myös vastuu kansainvälisen diakonian kysymyksistä Kirkon Ulkomaanavun osalta, kirkon lähetystehtävän koordinointi hiippakunnissa paranee oleellisesti. Muutos ei poista läheisen yhteistyön tarvetta muun diakoniatyön kanssa kansainvälisen diakonian kysymyksissä. Tarkempi ehdotus muutoksesta sisältyy lukuun 7.4.

4.3 Hiippakuntien kansainväliset yhteydet

Hiippakuntien suorat kansainväliset yhteydet ovat jo vakiintuneet osaksi normaalia hiippakuntien toimintaa. Nämä yhteydet perustuvat monilta osin lähetysjärjestöjen työhön alueilla. Hiippakuntien kansainvälisten yhteyksien hoitaminen ja koordinointi tulee entisestään lähentämään hiippakuntien kansainvälistä diakoniaa ja lähetystyötä.

5. LÄHETYSTEHTÄVÄ KIRKOSSA

5.1 Lähetystehtävän toteutumisen vaiheita

Ulkomaille suuntautuva lähetystyö on käynnistynyt lähetysjärjestöjen toimesta 1800-luvun jälkipuoliskolla. Suomen Lähetysseura perustettiin (1859) laajapohjaisesti evankelisluterilaisen tunnustuksen pohjalle ja kirkon piirissä toimivaksi yhdistykseksi. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan kirkko saattoi tehdä työtä ulkomailla vain yhdistyksen kautta. Oma työ käynnistettiin Ambomaalla vuonna 1870. Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys aloitti ulkomaisen työnsä Suomen Lähetysseuran kautta, mutta siirtyi itsenäiseen toimintaan vuosisadan vaihteessa Japanissa.

Työn eriytymiseen vaikutti ennen muuta kasvavan herätysliikkeen halu saada oma lähetystyöala. Järjestön ruotsinkielinen sisarjärjestö, Svenska Lutherska Evangeliföreningen i Finland perustettiin vuonna 1922, ja se aloitti oman työnsä Keniassa vuonna 1963. Vanhin järjestöimme, vuonna 1812 perustettu Suomen Piipiaseura keskittyi pitkään Suomessa tapahtuvaan raamattutyöhön. Seura oli mukana vuonna 1946 perustamassa kansallisten piipiaseurojen toimintaa koordinoivaa kansainvälistä Yhtyneet Raamattuseurat -järjestöä (United Bible Societies).

Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetys perustettiin vuonna 1967 viidennen herätysliikkeen sisä- ja ulkolähetystä varten. Myöhemmin järjestöstä irtautui radiolähetystyöhön erikoistunut Sanansaattajat r.y. (1973) ja Evankelisluterilainen Lähetysyhdistys Kylväjä (1974) itsenäiseksi organisaatioikseen.

Kirkon Ulkomaanavun syntyvaiheet ajoittuvat sodanjälkeiseen tilanteeseen, jossa Suomen kirkko vastaanotti huomattavaa hätäapua sekä tukea kirkon jälleenrakennusohjelmiin ennen kaikkea muilta luterilaisilta kirkoilta. Luterilaisen maailmanliiton suomalaisen kansalliskomitean perustaminen vuonna 1947 merkitsi myös Suomen kirkon liittymistä luterilaisten kirkkojen yhteistyöverkostoon ja kansainväliseen avustustoimintaan. Kirkon Ulkomaanavun toiminta on alusta alkaen kytkeytynyt kirkon hallintorakenteeseen. Johtavana ajatuksena on ollut Suomen kirkon osallistuminen kirkkojen yhteiseen avustustyöhön. Alkuvuosina kirkkomme oli avun vastaanottaja, myöhemmin merkittävä avunantaja.

Kirkon Ulkomaanapu on toiminut kansainvälisen diakonian erityisorganisaationa lähinnä kytkeytyneenä diakoniatyön rakenteisiin. Kirkon lähetysasiain neuvottelukunta perustettiin vuonna 1954. Tällöin kirkolliskokous nimesi Suomen Lähetysseuran ja Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen kirkon lähetysjärjestöiksi. Ulkomaisten toimijoiden määrän lisääntyessä tuli tarpeelliseksi pohtia niiden asemaa suhteessa kirkkoon. Vuonna 1969 laajennettu piispainkokous määritteli kirkon lähetysjärjestöksi pääsemisen edellytykset. Samalla pantiin vireille kirkon oman lähetystyötä koordinoivan elimen perustaminen. Kirkon lähetystyön keskus perustettiin 1975 koordinoimaan ja tukemaan lähetysjärjestöjen työtä. Lähetysjärjestöjen kirkollinen status on nykyisin tunnustettu, onhan kirkolliskokous nimennyt edellä mainitut seitsemän järjestöä kirkon lähetysjärjestöiksi. Koko kirkon missio -mietinnössä esitettiin tämän ”avoimen valtakirjan” korvaamista sopimuksella, jonka kirkko tekee järjestöjen kanssa. Yhteistyöasiakirjat ilmentäisivät ja syventäisivät toimijoiden sitoutumista yhteiseen tehtävään entistä paremmin. Linjaus on saanut taakseen laajan tuen, ja se on otettu jatkokehittelyn lähtökohdaksi.

Koko kirkon missio -mietinnössä ehdotettiin Kirkon lähetystyön ja kansainvälisen palvelun johtokunnan ja toimintayksikön perustamista nykyisen Kirkon lähetystyön keskuksen tilalle. Kaa-vailujen mukaan yksikön tehtävänä olisi mm. päättää kirkon lähetystyön yleistä linjasta, työaluiden avaamisesta ja sulkemisesta sekä sopimuksista ulkomaisten kirkkojen kanssa. Samoin sille

ehdotettiin annettavaksi vastuu huolehtia lähetystyön ja kansainvälisen diakonian edistämisestä seurakunnissa ja hiippakunnissa sekä tukea koulutustoimintaa ja varainhankintaa.

Palautteessa pidettiin tarpeellisena, että lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa toteutettaisiin entistä yhteistyöhakuisemmin. Osa lähetysjärjestöistä kuitenkin arvioi, ettei itsenäisen yhdistyksen päätösvallan siirtäminen kirkon elimelle mietinnön esittämällä tavalla ollut suotavaa tai edes mahdollista. Lisäksi toimijat olivat eri mieltä siitä, kuinka uusi toimintayksikkö tulisi sijoittaa kirkon organisaatioon. Mietinnön mukaan yksikkö tuli sijoittaa erillisyyksikkönä kirkolliskokouksen yhteyteen ilman suoraa yhteyttä Kirkkohallituksen Ulkoasiainosastoon. Tätä sekä puollettiin että vastustettiin palautelauseissa.

Annettuun palautteeseen vaikutti oleellisesti myös vuonna 1994 toteutettu kirkon keskushallinnon uudistus, joka muutti myös Kirkon lähetystyön keskuksen asemaa. Uudistuksessa itsenäisinä yksikköinä toimineet kirkon keskuksat siirrettiin Kirkkohallituksen uuteen toiminnalliseen osastoon tai ulkoasiain osastoon. Kirkolliskokouksen alaisena toimineesta Kirkon lähetystyön keskukselta (KLL) tuli yksi Kirkkohallituksen ulkoasiain osaston (KUU) yksikkö. KUU:lle kuuluu vastuu kirkkojen välisen suhteiden ja kansainvälisen asioiden hoidosta, joihin myös kirkon lähetystehtävä kuuluu. Kirkolliskokouksen asettaman KLL:n johtokunnan tilalle tuli kirkon ulkoasiain neuvoston asettama kirkon lähetystyön toimikunta. Uudistuksen seurauksena lähetystyön kysymykset tulivat kirkon keskushallinnon tasolla aikaisempaa paremmin osaksi muuta kansainvälistä toimintaa, ekumeenisia ja kirkkojen välisiä kysymyksiä sekä kansainvälistä diakoniaa. Kirkon Ulkoasiain osastoon sijoitetun Kirkon Ulkomaanavun yksikön asemaa muutettiin toiminnallisen joustavuuden lisäämiseksi muodostamalla siitä säätio 1995.

Vuoden 1994 hallinnonuudistuksessa kirkolliskokouksen vahvistama KLL:n johtokunnan ohjesääntö korvautui uudella kirkkohallituksen ohjesäännöllä. Vaikka aikaisempaa pelkistetympi ohjesääntö selkeytti kirkon lähetystyön keskuksen tehtäviä ja roolia, ratkaisulla oli myös kielteinen seuraus. Kirkon lähetysjärjestöillä ei uudistuksen jälkeen ole kirkon hallintorakenteessa määriteltyä mahdollisuutta osallistua työn kehittämiseen, minkä vanha KLL:n ohjesääntö niille antoi. Järjestöjen edustusta ei määritellä kirkon lähetystyön toimikunnan kokoonpanossa, kuten oli asian laita aikaisemmassa keskuksen johtokunnassa. Neuvottelukunnassa on pohdittu mahdollisuutta, että palattaisiin ennen 1994 toteutunutta kirkon keskushallinnon uudistusta toimineeseen KLL:n perusmalliin. Tätä vaihtoehtoa ei kuitenkaan ole kehitetty eteenpäin.

Neuvottelukunnan tavoite on jatkaa Koko kirkon Missio –mietinnössä esitetyn mallin kehittämistä ottaen huomioon Kirkkohallituksen nykyinen toimintarakente. Sitä työstettäessä on jouduttu kysymään, miten saavuttaa riittävä yhteys kirkkoon ja sen hallintorakenteeseen ja toisaalta säilyttää toiminnan edellyttämä liikkuvuus ja joustavuus. Samoin on etsitty vastausta siihen, miten yhteistyötä lähetystehtävän toimijoiden välillä voitaisiin edelleen kehittää.

5.2 Näkökulmia uusimmasta kansainvälisestä lähetyskeskustelusta

Kirkon lähetystehtävän uudelleen organisoimisen taustaksi neuvottelukunta tarkasteli myös uusinta kansainvälistä lähetyskeskustelua, erityisesti Luterilaisen maailmanliiton (LML) ja Kirkkojen Maailmanneuvoston (KMN) viime aikaisia lähetysdokumenteja sekä Ruotsin, Norjan, Saksan ja USA:n luterilaisten kirkkojen tilanteesta tapahtuneita muutoksia.

Muiden luterilaisten kirkkojen ratkaisut ovat sidoksissa niiden omaan historiaan, yhteiskunnalliseen asemaan ja tilanteeseen. Esimerkiksi Norjan kirkko toimii yhä valtiokirkkona, Ruotsin kirkko on vasta itsenäistynyt. Saksassa evankelisen kirkon (EKD) jäsenmäärä laskee voimak-

kaasti. Amerikan luterilainen kirkko (ELCA) taas toimii yhteiskunnassa, jossa kirkot elävät kokonaan vapaaehtoisen tuen varassa.

Yhteistä näille luterilaisille kirkkoille on se, että kaikissa niissä on ollut käynnissä muutokseen tähtääviä prosesseja, joissa vapaiden kansalaisliikkeiden vastuu ja kirkon hallintorakenne on pyritty kytkemään lähemmin yhteen. Joissain kirkkoissa, kuten Ruotsissa ja Amerikassa, linjaukset on tehty yksilöidysti tietoisiin visioihin ja teologisiin näkemyksiin pohjautuen. Tämä on johtanut etsimään taloudellisia säästöjä ja synergiaetuja. Kirkkojen ulkomaisen vastuun hoitamisessa on yleisesti ottaen eletty taloudellisten edellytysten niukkenemisen aikaa. Kyselyjen perusteella ei voida arvioida sitä, onko voimavarojen niukkeneminen syy vai seuraus muutoksille. Joka tapauksessa se on tapahtunut yhtä aikaa prosessien kanssa. Yhteistyön lisääminen kirkon ulkomaisessa toiminnassa on ollut prosessien yhteinen piirre. Yhteistä on ollut myös sinänsä tarpeellisten prosessien hankaluus. Selvityksen yksityiskohtaisia tuloksia on luettavissa tämän mietinnön liitteestä.

Uusimmassa kansainvälisessä lähetyskeskustelussa keskeisiä teemoja ovat muun muassa lähetysten trinitaarisuus, ekumeenisuus, holistisuus, kontekstuaalisuus sekä dialogisuus. Kristinusko on olemukseltaan ja identiteetiltään lähetysuskonto. Lähetystehtävässä on kysymys osallistumisesta kolmiyhteisen Jumalan toimintaan maailmassa (trinitaarisuus). Tämä tehtävä kattaa niin julistuksen, palvelun kuin työn oikeudenmukaisuuden ja rauhan puolesta (holistisuus). Jakaantumisesta huolimatta kirkkoilla on velvollisuus keskinäiseen yhteistyöhön, sillä kilpailu on vastoin Kristuksen tahtoa ja haittaa lähetystehtävän toteuttamista (ekumeenisuus). Lähetysteologian ja -strategian on noustava käytännön elämästä, ja tämä edellyttää sekä huolellista kontekstin analyysia että aitoa juurtumista kuhunkin kulttuuriin (kontekstuaalisuus). Kirkon lähetystä ei voi käsitellä irrallaan kristinuskon ja muiden uskontojen välisestä dialogista, vaan ne kuuluvat yhteen (dialogisuus).

Luterilaisen maailmanliiton piirissä on kehitetty kahden viime vuosikymmenen aikana holistista eli kokonaisvaltaista lähetysnäkemystä. Sen mukaan kirkon lähetystehtävässä on kysymys osallistumisesta kolmiyhteisen Jumalan työhön ja hänen valtakuntansa ilmenemiseen maailmassa. Koska evankeliumi Jumalan valtakunnasta ei kosketa vain ihmisen sielua, vaan kattaa koko todellisuuden, myös kirkon lähetystehtävä on ymmärrettävä mahdollisimman kokonaisvaltaisesti: siihen kuuluvat erottamattomasti evankeliumin julistus (proclamation), rakkauden palvelu (service), vainottujen ja syrjäytyneiden puolesta puhuminen (advocacy) sekä uskontojen välinen dialogi (inter-faith dialogue).

Kokonaisvaltainen näkemys lähetyksestä tuli esille jo vuonna 1988 julkaistussa LML:n lähetysasiakirjassa *Together in God's mission: An LWF Contribution to the Understanding of Mission*. Näkemysten kehittäminen, syventäminen ja vahvistaminen on jatkunut myöhemmissä LML:n yleiskokouksissa Curitibaassa (1990), Hongkongissa (1997) ja Winnipegissä (2003). Kahdessa viimeisessä lähetysasian edistäminen on kuulunut Suomen delegaation erityisiin tavoitteisiin.

Nairobissa 1998 pidetty konsultaatio *The LWF Consultation on Churches in Mission* painotti holistista näkemystä ja siihen perustuvia käytäntöjä osana luterilaista identiteettiä. LML:n vielä valmisteluvaiheessa oleva uusi lähetysteologinen asiakirja, työnimeltään *Mission: Transformation, Reconciliation, Empowerment* rakentaa edellisten, erityisesti *Together in God's Mission* -asiakirjan pohjalle. Suomalaiset ovat vaikuttaneet merkittävästi asiakirjan sisältöön, ja siinä kuuluu vahvasti myös niin sanotun kolmannen maailman ääni. Asiakirja jakaantuu kontekstuaaliselle teologialle tyypillisen metodin, ”hermeneuttisen spiraalin”, mukaisesti kolmeen osaan: aluksi analysoidaan tämän hetkiseen globaaliin kontekstiin perustuva lähetystilanne, toisessa luvussa esitetään varsinainen lähetysten teologia ja kolmannessa osassa pohditaan lähetysten käytäntöjä sekä sitä muutosta, johon lähetyksellä pyritään.

Valmisteluvaiheessa olevalla lähetysasiakirjalla on kaksi tarkoitusta. Ensiksi asiakirjan pyrki- myksenä on lisätä luterilaisten kirkkojen tietoisuutta Jumalan lähetyksestä maailmassa ja omasta roolistaan osana Jumalan lähetystä. Kirkko ei ole lähetyksen alku ja päämäärää, vaan lähetys on Jumalan asia, jonka hän itse vaikuttaa kirkkonsa kautta. Lähetys on siten kirkon olemassaolon syy.

Toiseksi asiakirjan tarkoituksena on tarjota työkaluja luterilaisten kirkkojen lähetystä koskevalle itsetutkistelulle ja lähetystyön vahvistamiselle eri konteksteissa. Kirkkojen tulee harjoittaa jat- kuvasti itsereflektiota ja pohtia huolellisesti omaa lähetysteologiaa, -strategiaa ja -käytäntöjä. Kontekstuaalisuus edellyttää myös jatkuvaa ympäröivän kulttuurin tutkimusta ja ilmiöiden tun- nistamista. Vain huolellisen itsereflektion ja kontekstien analyysin avulla kirkot voivat toteuttaa lähetystehtäväänsä aidosti ja tarkoituksenmukaisesti.

Asiakirjan työotsikon termit Transformation, Reconciliation ja Empowerment kuvaavat kirkon osallistumista Jumalan lähetykseen. Muutos (transformation) viittaa sekä yksilön että yhteisön muuttumiseen ja uudistumiseen Jumalan tahdon mukaiseksi – käsitteellä on sama sanajuuri kuin termillä 'reformaatio'. Edelleen lähetys pyrkii sovintoon (reconciliation) sekä ihmisen ja Juma- lan välillä että ihmisten kesken. Lopulta Jumala itse valtuuttaa, varustaa ja antaa voiman lähe- tykselle (empowerment).

Kirkkojen maailmanneuvosto on julkaissut kaksi merkittävää lähetysdokumenttia, teologiaan keskittyvä *Lähetys ja evankelioiminen – ekumeeninen julkilausuma* (1982) sekä nykyisiin ja tuleviin haasteisiin painottuva *Lähetys ja evankelioiminen ykseydessä tänään* (1999). Ne antavat kokonaiskäsityksen KMN:n missiologisen työskentelyn tuloksista 1980-2000 välisenä aikana. Dokumentit ilmaisevat kokonaisuutena varsin seikkaperäisesti lähetystä koskevat yhteiset eku- meenisen näkemykset. Teologia ankkuroidaan Raamattuun, mutta samalla otetaan huomioon myös yhteiset ja eri kirkollisten traditioiden käyttämät dokumentit eri aikakausilta.

Dokumenteissa lähetystehtävä on ymmärretty ja kuvattu kokonaisvaltaisesti – koko evankeliumi koko ihmiselle koko maailmassa. Keskeistä huomiota saavat kolminaisuusoppi, kenoottinen kristologia ja ristin teologia, Jumalan valtakunta -ajattelu, kokonaisvaltainen ja realistinen ih- miskäsitys, yksilön ja yhteiskunnallisten rakenteiden synninalaisuus, Kristus-keskeinen pelas- tuskäsitys sekä kaikkien kristittyjen sosiaalieettinen vastuu. Julistus ja palvelu nähdään erotta- mattomasti kristilliseen todistukseen kuuluvaksi. Jumalan sanan julistuksen sekä kasteen ja eh- toollisen sakramenttien yhteys lähetykseen tulee vahvasti esille. Lähetystehtävä edellyttää, että kontekstien erilaisuus on otettava huomioon. Muiden uskontojen edustajien kanssa on pyrittävä rakentamaan yhteistyöhön rauhan ja oikeudenmukaisuuden puolesta. Samalla muistutetaan, että hajaannuksen ongelmat koskevat erityisesti juuri lähetystä ja että kirkoilla on siksi velvollisuus yhteistyöhön.

Samalla dokumentit sisältävä useita avoimeksi jätettyjä ja kysymyksien muotoon formuloituja ongelmia. Ekumeeniseen missiologiseen työskentelyyn ovat osallistuneet KMN:n jäsenkirkkoi- na olevat protestanttiset ja ortodoksiset kirkot. Roomalaiskatolinen kirkko on eri yhteyksissä antanut käyttöön merkittävää teologista asiantuntemusta pohdittaessa kaikille kristityille yhteisiä maailmanlaajuisia haasteita. Myös Lausanne-liikkeen teologisia painotuksia on useissa kohdissa otettu huomioon.

Sekä LML:n että KMN:n dokumenteissa on analysoitu huolellisesti nykyistä maailmanlähetyk- sen kontekstia, sen uskonnollista, poliittista, sotilaallista, sosiaalista, ekologista, kulttuurista ja teknis-taloudellista dimensiota. Useimpiin nykyilmiöihin, kuten globalisaation, vapaan markki- natalouden, modernin lääketieteen ja informaatioteknologian kehitykseen nähdään liittyvän sekä mahdollisuuksia että ongelmia. Edellisten lisäksi lähetysteologiassa on otettava huomioon myös

eri kulttuureissa eri tavoin vaikuttavat ideologiset virtaukset, kuten individualismi, relativismi, synkretismi, rasismi sekä kirkkojen elämään liittyvät proselytismi ja konfessionalismi.

Edelliset ekumeenisten järjestöjen dokumentit eivät sido Suomen evankelisluterilaista kirkkoa juridisesti, toisaalta niillä on laajan ekumeenisen yhteisymmärryksen ilmauksina teologisesti vahva painoarvo. Suomen luterilainen kirkko on sekä LML:n että KMN:n jäsenkirkko ja se on antanut oman panoksensa dokumenttien valmisteluun.

Merkittävänä on pidettävä sitä, että kirkot ovat yhteisesti laatineet lähetystyön uusia konteksteja silmällä pitäen laajan luettelon tarpeellisista aloitteista, vakaumuksista ja sitoumuksista. Edellisten KMN:n ja LML:n dokumenttien sisältö ja tulokset ovat merkittävässä asemassa, kun Ateenassa vuonna 2005 järjestettävä KMN:n maailmanlähetysten ja evankelioimisen konferenssi jatkaa ekumeenista missiologista työskentelyä.

5.3 Ei-kristillisten alueiden haaste

Kaksi kolmasosaa maailman ihmisistä ei ole kristittyjä. Kirkon lähetystyön tulee suuntautua alueille, joilla kristillinen todistus on vähäistä tai joilla sitä ei ole lainkaan. Lähetysresursseja on suunnattava niille seuduille, joilla evankeliumin ulottumattomissa olevat 1,6 miljardia ihmistä elävät. Tälle päiväntasaajan pohjoispuolella 10. ja 40. leveyspiirin välissä sijaitsevalle ja Länsi-Afrikasta Itä-Aasiaan ulottuvalle suurten maailmanuskontojen valta-alueelle kohdistuu kristillisen lähetystyön henkilöresursseista noin 2-3 % ja lähetysvaroista noin 1 %.

Tässä yhteydessä on puhuttu niin sanotuista luovan pääsyn maista (*creative access countries*). Näillä tarkoitetaan alueita, joilla kristillisen kirkon ja sen jäsenten toimintavapautta on rajoitettu, ja joilla lähetystehtävän toteuttaminen edellyttää kirkolta monipuolista ja joustavaa lähetysra-kennetta. Kirkkojen välisen yhteistyön ohella kirkkojen ja järjestöjen väliset kumppanuussopi-mukset sekä teltantekijä- ja yhdyslähettiverkostot ovat keskeinen osa näillä alueilla toimimisen strategiaa.

Keskeinen yhteistyön haaste ovat vaikeasti saavutettavilla alueilla ja suurten uskontojen valtapii-rissä olevat kirkot. Joillakin niistä on pitkä ja kunniakas, jopa jakamattoman kristikunnan aikaan ulottuva historia. Toisaalta ne ovat usein pieniä, edustavat tiettyjä kansan heimoja, kasteja tai ryhmiä ja ovat siten omien kansallisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten edellytystensä sitomia. Tiettyyn, esimerkiksi etniseen vähemmistöön kuuluvina niiden on usein vaikea sulauttaa yhtei-söönsä uusia ihmisiä, joilla on valtakulttuurin tausta. Tämän vuoksi ulkomaalaisilla saattaa olla paikallisiin kristittyihin verrattuna paremmat mahdollisuudet maan valtaväestön kohtaamiseen. Pienet kirkot eivät välttämättä ole lähetystyössään suuntautuneet valtauskonnon piirissä elävien tavoittamiseen. Tällöin ne eivät myöskään ole pitäneet tarpeellisena kutsua sisarkirkoistaan työntekijöitä tähän tehtävään.

Edelleen on väestöryhmiä, joiden pariin kirkon toiminta ei ulotu tai joiden parissa kristillinen todistus on vähäistä. Toimijarakenteensa välityksellä Suomen evankelisluterilainen kirkko on onnistunut kohtuullisen hyvin seurakunnille ja niiden jäsenille annetussa tehtävässä ”edistää lähetystyötä evankeliumin leviämiseksi niiden keskuuteen, jotka eivät ole kristittyjä” (KJ 4:4 §). Historiallisesti lähetysjärjestömalli on mahdollistanut työn aloittamisen ja toteuttamisen myös siellä, missä ei ole kansallista kumppania. Viime vuosikymmenien aikana kansallisen kirkon syntyyn tähtäävää työtä on näin voitu toteuttaa muun muassa Thaimaassa, Israelissa, Angolassa, Mekongin alueella, Keski-Aasiassa, Etu-Aasiassa, Senegalissa, Bangladeshissa, Nepalissa ja Mongoliassa.

Kirkolle uskotun lähetystehtävän toteuttaminen ei-kristittyjen keskuudessa, erityisesti vaikeasti saavutettavilla suurten uskontojen valta-alueilla, edellyttää kirkoltamme monipuolista ja joustavaa lähetysrakennetta. Käytännössä tätä tehtävää palvelee malli, jossa kirkko toteuttaa yhtä ja jakamatonta lähetys- ja palvelutehtäväänsä paikalliskirkkojen välisenä yhteistyönä ja kirkon lähetysjärjestöjen välityksellä. Päämääränä on päästä uusille alueille, juurtua uusiin kulttuureihin ja perustaa uusia kirkkoja sinne, missä niitä ei vielä ole.

6. YHTEINEN TOIMIELIN

6.1 Taustaa

Neuvottelukunnan väliraportin luvussa 5.3. mainittiin useampia vaihtoehtoja asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi. Mallia, jossa pitäydytään nykyisen kaltaiseen tilanteeseen, lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun löyhään yhteistyöhön, nimitettiin keskustelufoorumi-malliksi (1). Järjestöjen yhteenliittymistä merkitsisi yhden lähetysjärjestön luominen esimerkiksi perustamalla yksi säätiö. Tätä nimitettiin fuusio-malliksi (2). Kirkon lähetysjärjestöt, kirkkohallitus ja Kirkon Ulkomaanapu perustaisivat yhdessä säätiön, joka vastaisi kirkon lähetystehtävän toteuttamisesta. Lähetysjärjestöt ja Kirkon Ulkomaanapu luovuttaisivat säätiölle omaisuutensa ja samalla sille siirrettäisiin nykyisen KLLK:n tehtävät.

Kolmantena vaihtoehtona neuvottelukunta mainitsi sellaisen yhteisen säätiön perustamisen kirkon lähetysjärjestöjen ja kansainvälisen diakonian toimijoiden yhteisten toimintojen hoitamiseksi ja yhteisen strategian luomiseksi, jossa nykyiset toimijat säilyvät itsenäisinä ja säilyttävät toimintamahdollisuutensa. Tämä säätiö jatkaisi lähetystyön keskuksen tehtäviä niitä laajentaen sekä hoitaisi eri toimijoiden yhteisiä tehtäviä. Tätä esitettiin kirkon lähetystehtävän kehittämismalliksi (3). Tätä mallia luonnosteltiin eteenpäin väliraportin luvussa 5.4. ja sitä voi pitää neuvottelukunnan ehdotuksena kirkkohallitukselle jatkotyöskentelyn pohjaksi.

Neuvottelukunnan jatkotyöskentelyssä säätiömallin (3) rinnalle nousi vielä toimikuntamalli (4). Se on muokattu Järveläisen toimikunnan hahmotteleman itsenäisenä johtokuntana toimivan organisaation pohjalta. Itsenäisenä johtokuntana toimii kirkon keskushallinnossa Kirkon eläkerahaston johtokunta. Valmistelussa kävi ilmi, että yhteistyöorganisaation tehtäviä voidaan hoitaa myös kirkon keskushallintoon kuuluvan toimikuntamallin puitteissa.

Väliraportin jälkeisessä työskentelyssä neuvottelukunta on kehittänyt malleja 3 ja 4 varsin pitkälle ja käsitellyt molemmissa malleissa eteen tulevia toiminnallisia ja hallinnollisia kysymyksiä. Mietinnön pääpaino on perusratkaisun periaatteellisessa pohdinnassa ja yhteisen lähetystyön ja kansainvälisen diakonian organisaation tehtävien muotoilussa. Jos perusratkaisu hyväksytään kirkolliskokouksessa, jatkovalmistelussa on vielä hiottava tulevan toimintamallin yksityiskohtia.

6.2 Toimielimen muodostamisen tavoitteet ja toimielimen tarkoitus

Yhteisen toimielimen nimenomaisena tarkoituksena on tukea ja edistää Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja sen seurakuntien lähetystehtävän toteutumista. Kun toimielimen tehtävänä on lisätä mahdollisuuksia lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toteuttamiseen, sillä ei pyritä lähetysjärjestöjen tai Kirkon Ulkomaanavun toiminnan kaventamiseen. Toimielin tarjoaa myös mahdollisuuksia kansainvälisen lähetysyhteistyön kehittämiseksi. Itsenäisenä toimijana yhteinen toimielin jo sinänsä edistää Kirkon lähetysstrategian toteuttamiseen sitoutuneiden tahojen yhteistyötä.

Kirkon, sen lähetysjärjestöjen sekä Kirkon Ulkomaanavun säätiön välisen yhteisen toimintaelimen tavoitteena on selkeyttää kirkon lähetystehtävän ymmärtämistä ja toteuttamista sekä kirkon lähetystyöhön ja kansainväliseen diakoniaan liittyvää hallintoa. Toimielin ilmentäisi kirkon ja sen lähetysjärjestöjen tahtoa toimia yhdessä kirkon lähetystehtävän toteuttamiseksi. Tavoitteena on myös ehkäistä kirkon lähetystehtävää toteuttavien eri toimijoiden päällekkäisiä toimintoja. Lisäksi tavoitteena on selkeyttää kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun asemaa kirkon lähetystehtävän toteuttajina.

Sitouttaminen yhteisen toimielimen toimintaan tapahtuu erillisen perussopimuksen avulla. Perussopimuksessa kuvataan tämänhetkinen käsitys kirkon ja järjestöjen tehtävistä lähetystyössä ja kansainvälisessä diakoniassa sekä luodaan edellytykset järjestöjen yhteistyön kehittämiseksi. Sopimuksen sisältöä voidaan tarvittaessa tarkastaa ja ajankohtaistaa. Perussopimuksen tai yhteisessä toimielimessä hyväksytyjen yleisten linjausten taikka periaatteiden jatkuva rikkominen johtaa myös perussopimuksen purkamiseen, jolloin rikkoja menettää perussopimuksessa määritellyn statuksen. Perussopimuksen ja sen sisällöstä tarkempi esittely sisältyy lukuun 6.4.

6.3 Toimielimen tehtävät

6.3.1 Kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yleisestä linjasta päättäminen sekä kirkon yhteisestä lähetysstrategiasta sopiminen

Kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yleisen linjan pohjana on yhteinen teologinen baasis. Sen avulla muodostetaan yhteinen lähetysstrategia sekä lähetystyön ja kansainvälisen diakonian sisällölliset ja maantieteelliset painopistealueet.

Lähetystyön ja kansainvälisen diakonian pohjana on Raamattuun ja luterilaiseen tunnustukseen perustuva käsitys kristillisestä uskosta. Sitä tulkitseva teologia kehittyy niin kirkon sisäisen kuin kansainvälisenkin missiologisen keskustelun kautta. Mietinnön teologisessa osiossa on määriteltä perusta, jolla kirkko, sen lähetysjärjestöt ja Kirkon Ulkomaanavun säätiö pyrkivät täyttämään lähetystehtävää. Tärkeää on, että suomalainen lähetysteologia osallistuu kansainväliseen keskusteluun. Siten osana yleisen linjan luomista on toimielimessä ylläpidettävä ja edistettävä teologista keskustelua.

Myös yhteisen lähetysstrategian luominen on jatkuvaa, koska sen avulla voidaan ohjata tulevaisuuden kehitystä. Strateginen työskentely on olennainen osa toimielimen toimintaa, jonka luoma peruslinjaus toimii kirkon sekä sen lähetysjärjestöjen omien strategioiden pohjana. Toimielimessä sovittavan lähetysstrategian tulee olla sisällöltään linjassa kirkon kokonaisstrategian kanssa.²

Painopistealueet voivat olla maantieteellisiä (esim. Afrikka), metodisia (esim. työn monenkeskeisyys) tai temaattisia (esim. Islam). Painopistealueista päätettäessä tulee huomioida toimijoiden eri näkökulmat. Kun toimijat toteuttavat eri painopistealueilla kirkon lähetystehtävää, yhteisen toimielimen tehtävänä on huolehtia siitä, että työ tapahtuu koordinoitusti ja yhteisen lähetystehtävän mukaisesti.

Kirkkolain 20 luvun 7 §:n 2 momentin 9 kohdan mukaan kirkolliskokouksen asiana on päättää kirkon suhteista muihin kirkkoihin, uskontokuntiin ja kirkkojen välisiin järjestöihin sekä yhteistyöstä niiden kanssa. Laissa ei rajoiteta mitään yhteistoimintasopimuksia kirkolliskokouksen toimivallan ulkopuolelle. Kirkkojärjestyksen 20 luvun 7 §:n mukaan edellä mainittujen asioiden valmistelua ja hoitoa varten kirkolliskokous asettaa arkkipiispan puheenjohtajalle toimivan kirkon ulkoasiain neuvoston. Kirkon edustamisesta näissä asioissa päättää arkkipiispa yhdessä neuvoston kanssa. Kirkon lähetysjärjestöt ja Kirkon ulkomaanavun säätiö solmivat toimintansa toteuttamiseksi omia sopimuksiaan eri yhteistyötahojen kanssa. Nämä sopimukset tuodaan yhteiselle toimielimelle tiedoksi. Toimielin koordinoi ja ohjaa sopimustoimintaa. Erilaisten yhteistyösopimusten yhtenäistämiseksi toimielin voisi myös luoda puitesopimusmalleja. Sopimusten yksityiskohtainen sisältö riippuisi luonnollisesti yhteistoimintatahon tarpeista ja sopimuskumppaneiden välisistä neuvotteluista. Yhteinen toimielin ei allekirjoittaisi yhteistoimintasopimuksia,

² Kirkkohallitus hyväksyi 17.12.2002 kirkon kokonaisstrategian ”Läsnäolon kirkko”.

mutta valvoisi niiden yhdenmukaisuutta perussopimuksen kanssa. Allekirjoittaminen merkitsee sitoutumista sopimukseen sekä vastuuta sopimuksen täytäntöönpanosta.

Lähetysjärjestöjen sitoutuminen tehtyyn päälinjaukseen, päätöksiin ja sopimuksiin edellyttää yhteistä käsitystä toimintaympäristöstä. Rajanveto siitä, milloin asia kuuluu yhteiselle toimielimelle ja milloin lähetysjärjestölle, tulee muotoutumaan käytännön kautta. Yhteinen toimielin määrittäisi toiminnan raamit. Sen luoma strategia ei tee tarpeettomaksi lähetysjärjestöjen omia strategioita.

Yhteisen toimielimen tulee voida toimia myös keskustelufoorumina. Erityisen tärkeää on ottaa huomioon lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa koskeva kansainvälinen keskustelu.

6.3.2 Kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun toiminnassa noudatettavien periaatteiden hyväksyminen

Lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun toiminnan periaatteiden tulee olla samassa linjassa yhteisen toimielimen hyväksymien periaatteiden kanssa. Yhteiseen toimintaan sitoutuneilla ei voi olla yhteisessä toimielimessä sovittujen periaatteiden kanssa ristiriitaisia periaatteita. Kirkon lähetysstrategiaa kehitettäessä ja muodostettaessa yhteisen toimielimen tulee ottaa huomioon lähetysjärjestöjen ja KUA:n erityislaatu sekä niiden näkemykset kirkon rikkaasta hengellisestä perinteestä. Yhteisten periaatteiden avulla muodostetaan kuva siitä, mitä kirkon lähetysjärjestönä olemisen tarkoittaa ekumeenisissa yhteyksissä ja suhteessa oman kirkon seurakuntiin. Perussopimukseen sitoutumiseen kuuluu, että lähetysjärjestö noudattaa omassa toiminnassaan yhteisessä toimielimessä hyväksytyjä periaatteita. Perussopimuksella saadun statuksen järjestö menettää, jos se jatkuvasti menettelee vastoin yhteisiä periaatteita.

6.3.3 Kirkon lähetystehtävään liittyvästä yhteisestä kasvatuksesta, koulutuksesta ja tiedotuksesta vastaaminen

Vastaava asiakohda löytyy tällä hetkellä kirkon lähetystyön toimikunnan tehtävistä. Yhteisen kasvatuksen osalta toimielin koordinoisi lähetys- ja kansainvälistä kasvatusta esimerkiksi hiipakunnallisen sihteerin kautta.

Koulutus sisältäisi sekä lähetystyöntekijöiden että seurakuntien viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden koulutuksen. Avainkysymyksenä on, kuinka pitkälle työntekijöiden koulutus voidaan toteuttaa yhdessä. Lähetysjärjestöillä on joka tapauksessa tarvetta myös omaan orientaatio-koulutukseen. Mahdollista on kuitenkin luoda yhteinen opintojärjestelmä, johon järjestöt sitoutuisivat. Siten lähetyskoulutus tulisi osaksi kirkon omaa henkilöstökoulutusta.

Yhteinen tiedottaminen on tärkeää mm. siksi, että siten luodaan kuva kirkkomme yhdestä lähetystehtävästä. Yhteisen tiedottamisen lisäksi kullekin lähetysjärjestölle jää tarve omaan erityistiedottamiseen. Yhteisen tiedottamisen tavoitteena on nimenomaan seurakuntien palveleminen. Tiedottamisella luodaan lähetystyön ja kansainvälisen diakonian julkisuuskuva. Yhteinen tiedotus ilmentää sitä, että kyseessä on yhden ja saman kirkon lähetystehtävä.

Tiedottamisessa on monta eri tasoa ja näkökulmaa. Yleinen tiedottaminen kohdistuu suureen yleisöön, tällainen olisi esimerkiksi järjestöjen yhteinen julkisuuskampanja. Eri lähetysjärjestöillä on omat tiedotustarpeensa, seurakunnilla omansa. Seurakuntien tarpeet eivät välttämättä vastaa sitä, mitä järjestöt itse haluavat tiedottaa. Seurakuntiin kohdistuva tiedottaminen olisi suunniteltava kiinteässä yhteistyössä seurakuntien kanssa. Käytäntö osoittaa, kuinka pitkälle yhteistä

tiedottamista ollaan valmiita toteuttamaan. Joka tapauksessa yhteiselle toimielimelle kuuluisivat kirkon lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa kuvaavien tilastojen kokoaminen ja laatiminen.

6.3.4 Kirkon lähetystehtävään liittyvän varainhankinnan edistäminen ja koordinointi

Yksilöön kohdistuva varainhankinta on luvanvaraista, jolloin varojen käyttötarkoitus tulee olla jo keräysvaiheessa tiedossa. Lainsäädäntöuudistusten myötä kontrolli varojen käyttämisestä aiottuun tarkoitukseen tulee kasvamaan. Lisäksi varainkerääjän tilitysvastuuseen kuuluu, että pysytään osoittamaan, mistä lähteestä varat ovat tulleet. Uuden toimielimen tehtävänä on varainkäytön avoimuuden lisääminen sekä lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön yhteisten varainhankintaprojektien kehittäminen.

6.3.5 Seurakuntien kokonaisvaltaisen vastuun tukeminen

Vastuu lähetystyöstä ja kansainvälisestä diakoniasta kuuluu seurakunnille. Se on sekä lähetetty että lähettävä yhteisö. Luvussa 3.2. todetaan, että julistusta ja rakkauden palvelua ei voi eikä saa erottaa toisistaan, vaan ne ovat kirkon yhden ja saman lähetystehtävän kaksi puolta. Toimielimen tulisi kehittää lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön yhteistyötä niin, että lähetystyön ykseys konkretisoituu seurakunnan elämässä. Samalla se tekee aloitteita seurakunnan rakenteiden kehittämiseksi paremmin vastaamaan lähetystehtävän kokonaisuutta. Tähän kuuluu muun muassa hallinnon kehittämistä koskevat aloitteet, työntekijöiden perus- ja erityiskoulutuksen kehittäminen, lähetysstihteerin roolin kehittäminen ja kansainvälisen työntekijävaihdon kehittäminen.

Todistuksen ja palvelun ykseyden pohjalta on myös kehitettävä hiippakuntien lähetystoimintaa, jolla tuetaan seurakuntien vastuuta lähetystyöstä ja kansainvälisestä diakoniasta. Neuvottelukunnan ehdotuksen mukaan hiippakuntiin perustetaan uudet kansainvälisen työn sihteerin virat. Tällä hetkellä hiippakunnalliset lähetysstihteerit kuuluvat osittain Suomen Lähetysseuran alueorganisaatioon.

Seurakuntien kokonaisvaltaista missionaarisuutta vahvistaisi se, että kansainvälisen diakonian kokonaisuus saatettaisiin selkeämmin hiippakunnan lähetystoimikunnan ja hiippakunnan lähetysstihteerin tehtäväalueen yhteyteen. Hiippakunnallisen lähetysstihteerin tulee kyetä hyvään yhteistyöhön kaikkien kirkon lähetysjärjestöjen sekä Kirkon Ulkomaanavun kanssa. Ehdotuksen yksityiskohtaisempi esittely luvussa 7.4 ja 9.3.1.

6.4 Lähetystehtävä kirkon keskushallinnossa ja kirkkolainsäädännössä

Kirkkolain 1 luvun 2 §:n mukaan kirkon tehtävänä on tunnustuksensa mukaisesti julistaa Jumalan sanaa ja jakaa sakramentteja sekä toimia muutenkin kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi. Lähetystyö ja kansainvälinen diakonia ovat siten osa kirkon perustehtävää. Lähetystyöstä ja diakoniasta huolehtiminen kirkkolain 4 luvun 1 §:n mukaan kuuluu varsinaisesti seurakunnille. Kirkkohallitus on kirkon keskushallinnossa KL 22:2 §:n 1 momentin nojalla kirkon yhteisestä toiminnasta vastaava yleishallintoelin. Kirkkohallitukselle kuuluu siis myös vastuu lähetystehtävän toteuttamisesta kirkon yhteisessä hallinnossa. Jos perustetaan yhteistyöelin säätiömallin mukaisesti, niin on ratkaistava kysymys, merkitseekö säätiön perustaminen kirkon hallintotehtävän siirtämistä kirkon oman hallinto-organisaation ulkopuolelle.

Suomen perustuslain (731/1999) 76 §:n mukaan kirkkolaissa säädetään evankelis-luterilaisen kirkon järjestysmuodosta ja hallinnosta. Lähetystyöhön liittyvän hallinnollisen päätöksenteon luovuttaminen organisaation ulkopuolelle edellyttää siten nimenomaista säännöstä kirkkolakiin. Laintasoista säännöstä edellyttää myös perustuslain 124 §, jossa säädetään hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle. Sen mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.³

Perustuslakia koskevassa hallituksen esityksen (HE 1/1998 vp, s. 178 ss) 124 §:n perusteluissa todetaan, että julkisella hallintotehtävällä viitataan tässä yhteydessä verraten laajaan hallinnollisten tehtävien kokonaisuuteen, johon kuuluu muun muassa yhteisöjen oikeuksia, velvollisuuksia ja etuja koskeva päätöksenteko. Edelleen perusteluissa todetaan, että hallintotehtävän antamisesta viranomaiskoneiston ulkopuolelle voitaisiin säätää tai päättää vain säännöksessä tarkoitettujen edellytysten vallitessa. Tehtävän antamisen olisi ensinnäkin oltava tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä se saisi vaarantaa perusoikeuksia. Tehtävän antamisen nojalla tapahtuva päätöksenteko ei myöskään saisi vaarantaa oikeusturvaa eikä muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Vaikka lain tasoisen normin vaatimus tulee jo perustuslain 76 §:stä, on lain 124 §:ää pidettävä ainakin oikeusohjeena.

Edellä mainittuja näkökohtia on pohdittava lähetystyön ja kansainvälisen diakonian tämän hetkisen tilanteen pohjalta. Tällä hetkellä lähetystyön ja kansainvälisen diakonian tehtäviä koko kirkon tasolla hoitavat yksityisoikeudelliset lähetysjärjestöt ja Kirkon Ulkomaanavun säätiö. Vaikka nämä tehtävät ovat kirkon perustehtäviä, niin työtä hoitavat sekä kotimassa että ulkomailla yksityisoikeudelliset organisaatiot. Tilanne on historiallisen kehityksen tulos eikä siihen ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi puuttua esimerkiksi kirkkolainsäännöksillä.

Nykyisen kirkon lähetystyön toimikunnan tehtävät on määritelty kirkkohallituksen ohjesäännön 25 §:ssä. Tehtävät ovat: kirkon ja seurakuntien lähetystyön kehittäminen, lähetysjärjestöjen yhteisen toiminnan edistäminen ja lähetystyön yhteisestä kasvatusta, koulutusta ja tiedotustoiminnasta huolehtiminen. Lähetystyön toimikunta ei voi tehdä seurakuntia, hiippakuntia tai lähetysjärjestöjä sitovia päätöksiä.

Rajanveto julkisen vallan käytön ja muun toiminnan välillä on joissakin tapauksissa vaikea määrittellä. Tässä tapauksessa uudelle organisaatiolle hahmoteltujen tehtävien yhteistyöluonne ei pidä sisällään julkisen vallankäytön elementtiä. Tämän vuoksi tehtävien antaminen perustettavalle säätiölle ei myöskään edellytä lainsäätämisyjärjestystä perustuslain 124 §:n tarkoittamalla tavalla. Perustettava säätiö ei voi tehdä kirkkoa, seurakuntia, hiippakuntia tai lähetysjärjestöjä koskevia sitovia hallintopäätöksiä. Kirkon yhteisessä toiminta- ja taloussuunnitelmassa päätehtävänä säätiölle osoitettavista määrärahoista. Uusi organisaatio on luonteeltaan yhteistyöelin, joka antaa foorumin itsenäisten toimijoiden yhteistyölle. Nykytilanteeseen verrattuna ehdotetun säätiön perustaminen ei merkitse julkisen vallankäyttötehtävän siirtämistä kirkon keskushallinnon ulkopuolelle.

Kirkon keskushallinnon organisaatio uudistettiin vuoden 1994 alusta lukien. Kirkon lähetystyön toimikunta sijoitettiin kirkon ulkoasiain neuvoston alaisuuteen ja KKK tuli osaksi kirkon ulkoasiain osastoa. Asia valmisteltiin kirkon keskushallinnon uudistamiskomiteassa (A 1989:3).

³ Jo vuoden 1974 kirkkolakikomitea totesi mietinnössään n:o 2 (25.9.1978), että oikeutta käyttää julkisoikeudellisia toimivaltuuksia ja harjoittaa siihen liittyvää julkista vallankäyttöä ei saa delegoida, ellei sitä ole tehty mahdolliseksi lain nimenomaisella säännöksellä. Säätiölle ajateltujen tehtävien ei voida katsoa olevan julkisen vallan käyttöä, koska niillä ei puututa yksilöiden oikeudelliseen asemaan.

Mietinnössä ei ole ratkaisulle esitetty erityisiä perusteluja. Lähetystyön on katsottu ilmeisesti liittyvän sillä tavoin kirkon kansainvälisiin suhteisiin, että tällainen tehtäväjako on ollut perusteltua.

Järveläisen toimikunta kiinnitti mietinnössään C 1998:1 huomiota siihen, että kirkon yhteisen hallinnon osalta puuttuu lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa koskeva säännös. Toimikunta ehdottikin em. KL 20:7 §:n 2 momentin 9 kohtaan täydentämistä maininnalla kirkon lähetystyöstä ja kansainvälisestä diakoniasta. Jos lähdetään siitä, että lähetystyön ja kansainvälisen diakonian tehtävät kirkon keskushallinnossa kuuluvat kirkkohallitukselle sen yleistoimivaltaan perustuen, ei kirkkolaisissa tarvita lähetystyötä koskevaa erityissäännöstä. Muistakaan kirkkohallituksen toiminnallisen osaston 4 §:n tehtäväluetteloon kuuluvista tehtävistä ei ole erityissäännöstä kirkkolaisissa. Lähetystyön osaltakin kirkkohallituksen ohjesääntöön voidaan vain tehdä tarvittava lisäys.

Kuten edellä on todettu, niin kirkkohallitus on KL 22:2 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla kirkon keskushallinnossa yleishallintoelin, joka kirkkohallitus hoitaa kirkon yhteistä hallintoa, taloutta ja toimintaa. Tämän vuoksi kirkon ulkoasiain neuvoston tehtäviä koskeva KJ 20:7 §:n 2 momenttia on erityissäännös, jolla määrätään poikkeus edellä mainitusta kirkkohallituksen yleistoimivallasta. Ulkoasiain neuvosto hoitaa kirkon suhteita muihin kirkkoihin, uskontokuntiin ja kirkkojenvälisiin järjestöihin. Tämän mukaan kirkon ulkoasiain neuvostolla on suppeasti tulkittava rinnakkainen toimivalta kirkkohallituksen kanssa kirkon yhteisessä hallinnossa.

Kirkon ulkoasiain neuvoston asema ja tehtävät kirkon keskushallinnossa määräytyvät siis KJ 20:7 §:n 2 momentin erityissäännöksen nojalla. Kun erityissäännöksellä annettua toimivaltaa on tulkittava suppeasti, niin erityissäännöksen on oltava täsmällinen. Em. keskushallinnon uudistamiskomitean mietinnössä asia ei noussut esille, kun lähetystyön toimikunta sijoitettiin KUN:n alaisuuteen. Neuvottelukunta ehdottaa, että tässä vaiheessa hyväksytään Järveläisen toimikunnan muotoilema erityissäännös lähetystyöstä ja kansainvälisestä diakoniasta. Säännöstä tarvitaan, koska lähetystyö ja kansainvälinen diakonia on sijoitettu ulkoasiain neuvoston alaisuuteen eikä kirkkohallituksen alaisuuteen kirkon keskushallinnon organisaatiossa.

Ehdotuksen mukaan kirkkolain 20:7 § 2 momentin 9 kohta kuuluu:

”Kirkolliskokouksen asiana on

...
päättää **kirkon lähetystyöstä ja kansainvälisestä diakoniasta**, kirkon suhteista muihin kirkkoihin, uskontokuntiin sekä kirkkojenvälisiin järjestöihin sekä yhteistyöstä niiden kanssa.”

Toinen vaihtoehto on kirjata kirkon ulkoasiain neuvoston tarkempi tehtävämääräys edellä mainittuun KJ 20:7 §: 2 momenttiin. Muutoksella ratkaistaan selvästi kirkkohallituksen ja ulkoasiain neuvoston tehtäväjako lähetystyön ja kansainvälisen diakonian osalta. Kirkon lähetystehtävä on mainittu jo KL 4:1 §:ssä, joten kirkkolakia ei ole välttämättä muutettava lainkaan. Rinnakkaisen ehdotuksen mukaan KJ 20 7 §:n 2 momentti voisi kuulua:

”Kirkolliskokous asettaa kirkkolain 20 luvun 7 §:n 2 momentin 9 kohdassa tarkoitettujen asioiden valmistelua ja hoitoa **sekä kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian hoitoa** varten arkkipiispan johdolla toimivan kirkon ulkoasiain neuvoston. Kirkon edustamisesta näissä asioissa päättää arkkipiispa yhdessä neuvoston kanssa.

Lähetystyön ja kansainvälisen diakonian sijoittaminen kirkkohallituksen toiminnalliseen osastoon ei ole periaatteellista estettä. Lähetystyön kuuluminen nimenomaan kirkkohallituksen eikä ulkoasiain neuvoston alaisuuteen kirkon keskushallinnossa saattaisi ilmentää paremmin lähetystyön asemaa kirkon perustehtävänä kuin työn sijoittaminen tiettyjä erityistehtäviä hoitavaan kes-

kukseen. Toisaalta kirkon ekumeenisiin suhteisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin liittyvä asiantuntemus on syytä keskittää yhteen keskukseseen. Lähetystyön neuvottelukunta ei ehdota muutosta lähetystyön ja kansainvälisen diakonian asemaan kirkon keskushallinnon organisaatiossa.

6.5 Kirkon ja järjestön välinen perussopimus

6.5.1 Käsite kirkon lähetysjärjestö

Suomen Lähetysseuran ja Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen, joiden toiminta oli pyritty jäsentämään kirkon lähetystyöksi, rinnalle nousi 1960-luvulla kolme, seurakuntien ja kirkon jäsenten vapaaehtoisin varoin tukemaa järjestöä: Svenska Lutherska Evangeliföreningen i Finland, Suomen Piipliaseura ja Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetys. Samalla paljastui, että lähetysjärjestöjen asema kirkossa oli säätelemätön. Tässä yhteydessä syntyi käsite ”kirkon lähetysjärjestö”. Sellaiseen asemaan pääsemisen edellytykset määriteltiin ensimmäistä kertaa laajennetun piispainkokouksen päätöksellä 5.12.1969. Päätöksessä määriteltiin edellytykset kirkon lähetysjärjestöksi pääsemiseksi erikseen varsinaisille lähetysjärjestöille ja erikseen erityistehtäviä lähetystyössä toteuttaville järjestöille. Samalla päätettiin, että kirkon lähetysjärjestöksi saattoi päästä joko hakemuksesta tai erityistapauksessa kutsusta. Hakemus tuli osoittaa laajennetulle piispainkokoukselle, jonka tuli ennen päätöksentekoa antaa kirkon lähetysasiain neuvottelukunnalle tilaisuus esittää hakemuksesta lausuntonsa.

Jo vuonna 1968 oli kirkolliskokoukselle tehty kaksikin aloitetta, jotka tarkoittivat lähetystyön vakiinnuttamista aikaisempaa kiinteämmin kirkon hallintoon. Kirkolliskokous lähetti aloitteet asettamalleen kirkon lainsäädäntöä ja yhteistä hallintoa koskevia lakiehdotuksia valmistelevalle komitealle. Piispa Erkki Kansanahon puheenjohtajana toimineen kirkon hallintokomitean mietintö esitettiin vuoden 1971 ylimääräiselle kirkolliskokoukselle. Käsitellessään komiteamietintöä kirkon hallintovaliokunta päätyi siihen, ettei kirkon oman lähetystyön perustamiseen ollut aihetta. Koska lähetystyön edistämiseen kotimaassa tähtäävän työn siirtämistä entistä enemmän järjestöiltä kirkon ja seurakuntien asiaksi oli kuitenkin harkittava, valiokunta ehdotti, että kirkolliskokous asettaisi komitean tutkimaan kysymystä kirkon lainsäädännön ja hallinnon kehittämistä tältä osin. Kirkolliskokous hyväksyi valiokunnan ehdotuksen ja asetti komitean, jonka puheenjohtajana toimi teologian tohtori Toivo Saarilahti.

Komitean mietintö ”Kirkon lähetystyön kehittäminen” valmistui 21.1.1974. Komitea ehdotti muun ohella, että kirkkolakiin otettaisiin säännös, jonka mukaan järjestöjen hyväksymisestä kirkon lähetysjärjestöksi päättäisi kirkolliskokous. Koska kirkon lähetysjärjestöksi hyväksymistä koskevia kriteerejä ja oikeusvaikutuksia ei oltu tutkittu, ei asiaa valmistelleen sivistysvaliokunnan mielestä lähetysjärjestöksi hyväksymistä koskevaa säännöstä tullut ottaa kirkkolakiin. Oikeudellisten kysymysten johdosta kirkolliskokous päätti 8.5.1975 antaa asian valmistelun kirkkolakikomitealle. Vuoden 1974 kirkkolakikomitean mietintö nro 2 valmistui 25.9.1978. Kirkkolakikomitea päätyi esittämään, että kirkolliskokous päättäisi piispainkokouksen esityksestä lähetystyötä harjoittavan kotimaisen järjestön hyväksymisestä kirkon lähetysjärjestöksi. Samalla se pyrki määrittelemään kirkon lähetysjärjestöltä edellytettävät vaatimukset. Kirkolliskokous käsiteli asiaa 9.5.1979 perustevaliokunnan mietinnön pohjalta. Tällöin kirkolliskokous hyväksyi ne periaatteet, joita se tulee noudattamaan tutkiessaan kirkon lähetysjärjestöksi hyväksymistä koskevia aloitteita. Edelleen voimassa olevissa periaatteissa on määritelty ensinnäkin se menettely, jota päätöksenteossa noudatetaan, sekä lähetysjärjestöksi hyväksymisen edellytykset ja hyväksymispäätökseen mahdollisesti asetettavat ehdot. Samalla kirkolliskokous katsoi, että laajennetun piispainkokouksen kirkon lähetysjärjestöksi hyväksymä järjestö säilyttää asemansa, ellei järjestö ilmoita, ettei se hyväksy kirkon lähetysjärjestöksi hyväksymisen edellytyksiä ja ehtoja.

Vuonna 1979 kirkolliskokous hyväksyi Evankelisluterilaisen Lähetysyhdistys Kylväjän kirkon lähetysjärjestöksi. Vastaavan päätöksen kirkolliskokous teki Sanansaattajien osalta vuonna 1993.

Tuomiorovasti Matti Järveläisen johtama toimikunta esitti vuoden 1998 mietinnössään ”Koko kirkon missio” uutta puitesopimusta, jonka tarkoituksena olisi tarkentaa ja konkretisoida ne periaatteet, jotka sisältyvät edellä mainittuun kirkon lähetysjärjestöksi hyväksymistä koskevaan kirkolliskokouksen päätökseen 1979. Myös kirkon lähetystyön neuvottelukunta katsoo, että kirkon ja sen lähetysjärjestöjen asema tulee lähetystyön ja kansainvälisen diakonian hallintoorganisaatiota uudistettaessa määritellä uudestaan kirkon, sen lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun välisellä perussopimuksella.

6.5.2 Perussopimuksen tarkoitus

Yhteistoimintaelimen jäsenenä toimivien välillä solmittavan perussopimuksen tarkoituksena on toisaalta tarkentaa ja konkretisoida ne periaatteet ja lähtökohdat, joiden pohjalta kirkon lähetystehtävää toteutetaan ja toisaalta sitouttaa jäsenet yhteisen toimielimen toimintaan ja sen tekemisiin yhteisiin päätöksiin. Perussopimuksessa määritellään se, miten tässä vaiheessa ymmärretään kirkon ja järjestöjen nykyiset tehtävät lähetystyössä ja kansainvälisessä diakoniassa sekä luodaan puitteet tavoitteeksi asetetulle järjestöjen yhteistoiminnan kehittämiseksi. Sopimuksen perustana on toisaalta kirkko ja sen suhde lähetysjärjestöihin sekä Kirkon Ulkomaanavun säätiöön ja toisaalta lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön yhdenvertaisuus. Sopimuksen tarkoituksena on korostaa sopimuskumppaneiden yhteistyötä ja yksimielisyyttä lähetystehtävän ja kansainvälisen diakonian toteuttamisessa. Sisällöllisesti sopimus korvasi kirkolliskokouksen toukokuussa 1979 hyväksymät kirkon lähetysjärjestöksi hyväksymisen edellytykset ja hyväksymiseen liitettävät mahdolliset ehdot.

Perussopimus voi olla joko monenkeskeinen tai kahdenkeskeinen. Monenkeskeisessä sopimuksessa osapuolia olisivat kirkko ja kaikki sen lähetysjärjestöt sekä Kirkon Ulkomaanavun säätiö. Monenkeskeisen sopimuksen muuttaminen edellyttäisi, että kukin sopijapuoli hyväksyisi muutosehdotuksen omassa toimivaltaisessa toimielimessään. Myös uuden sopimuskumppanin ottaminen sopimuksen piiriin tulkitaan yleensä sopimuksen muuttamiseksi. Siten uuden lähetysjärjestön hyväksyminen kirkon lähetysjärjestöksi edellyttäisi kirkon päätöksen lisäksi muiden sopijaosapuolten hyväksymisen. Kun kyse on kirkon lähetysjärjestöksi hyväksymisestä, päätösvalta tulisi kuitenkin olla yksinomaan kirkolla. Tämä seikka puoltaa sitä, että perussopimus laaditaan kahdenkeskeisenä, jossa osapuolina ovat toisella puolella kirkko ja toisella puolella kukin lähetysjärjestö sekä Kirkon Ulkomaanavun säätiö.

Neuvottelukunta pitää tärkeänä, että sopimuksessa määritellään myös sopimusrikkomuksen seuraamukset. Kahdenkeskeisen sopimuksen purkaminen tai irtisanominen on yksinkertaisempaa kuin monenkeskeisen sopimuksen. Yhteistoimintaelimen sääntöihin otettava ehto siitä, että jäsenyys edellyttää kirkon lähetysjärjestön asemaa merkitsee sitä, että ”kirkon lähetysjärjestö” –statuksen menettänyt järjestö menettää myös jäsenyytensä yhteistoimintaelimessä.

Kirkon ja sen lähetysjärjestön tai Kirkon Ulkomaanavun säätiön välillä solmittavien kahdenvälisten perussopimusten tulee sisällöllisesti olla samankaltaisia. Itse sopimustekstissä on huomioitu Suomen Pipliaseuran erityisasema kirkon lähetysjärjestönä.

6.5.3 Perussopimuksen sisältö

Edellä luvussa 6.4. on käsitelty lähetystyön asemaa kirkon keskushallinnon organisaatiossa. Sen pohjalta tehdystä perusratkaisusta riippuen perussopimuksen kirkon puolesta solmii kirkon ulkoasiain neuvosto tai kirkkohallitus. Kirkolliskokous ei varsinaisesti hyväksy sopimusta. Kirkolliskokoukseen asia tulee esityksenä kirkkolain tai kirkkojärjestyksen muuttamiseksi ja osana vuotuista kirkkohallituksen toiminta- ja taloussuunnitelmaa.

Neuvottelukunnan työskentelyssä on valmisteltu rinnakkain ns. säätiömallia ja toimikuntamallia. Ne on esitelty luvuissa 7 ja 8. Valitaan ehdotetuista malleista kumpi tahansa, niin ratkaisu ei oleellisesti muuta perussopimuksen sisältöä. Sopimuksen tekstissä jäljempänä on kursiiviotsikolla erotettu säätiömallin ja toimikuntamallin vaihtoehtoiset sopimustekstit.

Valmistelussa on ollut esillä ajatus, jonka mukaan säätiö hyväksyy kirkon lähetysstrategian ja toimintaperiaatteet ja kirkon elin vahvistaa tämän päätöksen. Tästä ajatuksesta on kuitenkin luovuttu sen hallinnollisen monimutkaisuuden vuoksi. Lähtökohtana on, että perustettava yhteinen organisaatio toimii kirkon toimielimen mandaatilla sekä säätiö- että toimikuntamallissa. Se ottaa työskentelyssään huomioon kirkossa yhteisesti hyväksytyt toimintastrategian. Kun myös säätiömallissa hallituksen jäsenet nimittää kirkon oma toimielin, tämä kytkee myös säätiön selvästi kirkon toiminnan osaksi.

6.5.4 Perussopimuksen yksityiskohtaiset perustelut

1 Sopijaosapuolet

Kysymys on kahdenvälisestä sopimuksesta, jonka Suomen ev.lut. kirkko tekee kunkin järjestön kanssa erikseen. Sopimusmallissa on lueteltu nykyiset lähetysjärjestöt ja Kirkon ulkomaanavun säätiö.

Neuvottelukunnan ehdotuksen mukaan perussopimuksen allekirjoittaa kirkon puolesta se kirkon viranomainen, jolle tehtävä kirkon keskushallintoa koskevien säännösten mukaan kuuluu. Tällä hetkellä se on kirkon ulkoasiain neuvosto. Sopimuksen hyväksyminen ei enää kuulu kirkkolainsäädännön mukaan kirkolliskokoukselle. Keskustelussa on esitetty näkökohtia, jonka mukaan kirkolliskokouksen tulisi hyväksyä perussopimus, koska se on tehnyt myös päätökset kirkon lähetysjärjestyksiä hyväksymisestä. Koska kirkolliskokouksen tehtäviä on keskushallintoa koskevassa lainsäädännössä muutettu, niin tehtävän tärkeyteen vetoaminen ei ole peruste asian käsitteilylle kirkolliskokouksessa.

2 Sopimuksen tarkoitus

Sopimus korvaa kirkolliskokouksen päätöksen kirkon virallisen lähetysjärjestön asemasta. Kohdassa kuvataan sopimuksen tarkoitus ja osapuolten hyväksymät yhteiset lähtökohdat yhteistoiminnalle.

3 Yhteistyön toteuttaminen

Sopimuskohdassa kuvataan millaisen organisaation avulla sopimuksessa ilmaistua yhteistyötä toteutetaan. Kirkon sitoutuminen kohteelmaan järjestöjä yhdenvertaisesti merkitsee samankaltaisissa tilanteissa tehtäviä samankaltaisia ratkaisuja. Taloudellisissa kysymyksissä yhdenvertaisuus ei merkitse tasajakoa, esim. järjestön koosta riippumatta yhtä suuria maksuosuuksia vaan yhdenmukaisia perusteita maksuosuuksille. Järjestöjen keskinäisessä yhteistyössä tasavertaisuus

merkitsee esim. kaikkien järjestöjen mahdollisuutta tulla mukaan yhteistyöhankkeisiin, jos siihen on olemassa objektiivisia edellytyksiä. Kohta ei merkitse järjestöille pakollista yhteistyötä kaikissa tilanteissa.

4 Oikeudet ja velvollisuudet

Kohdassa on kuvattu sopimusosapuolten molemminpuolisia oikeuksia ja velvollisuuksia.

Kohdan 2 momentissa todetaan järjestöjen nykyinen tehtävä ja toimiala lähetystyössä ja kansainvälisessä diakoniassa.

Kohdan 3 momentin mukaan järjestöt sitoutuvat noudattamaan yhteisessä toimielimessä hyväksyttyä lähetysstrategiaa ja toimintaperiaatteita.

Kohdan 4 momentissa on kyse taloudelliseen vastuuseen sitoutumisesta. Sopimusta solmittaessa on oltava tiedossa laskelma yhteistyöelimen ja hiippakuntien kansainvälisen toiminnan aiheuttamista lähiajan kustannuksista ja kustannusten jaosta.

5 Sopimuksen muuttaminen ja voimassaolo

Kirjallisesti tehtyä sopimusta muutetaan ainoastaan kirjallisesti.

Kun lähetyksen ja kansainvälisen diakonian toimintaympäristö muuttuu voimakkaasti, sopimukseen on kirjattu säännöllinen neuvottelumenettely, jonka puitteissa sopimuksen sisältö otetaan tarkasteltavaksi.

6 Sopimuksen irtisanominen

Tekstiin on kirjoitettu menettely irtisanomistilanteissa. Kirkko voi irtisanoa sopimuksen sopimusrikkomuksen perusteella ja järjestö voi omasta aloitteestaan irtisanoa sopimuksen. Kuuden kuukauden irtisanomisaika on tarpeen mm. irtisanomisen talousvaikutusten vuoksi.

6.5.5 Perussopimuksen tekstimalli

KIRKON LÄHETYSTYÖN JA KANSAINVÄLISEN DIAKONIAN PERUSSOPIMUS

1 SOPIJAPUOLET Suomen evankelis-luterilainen kirkko (jäljempänä kirkko)

Kukin seuraavista kirkon lähetysjärjestöistä:
Suomen Lähetysseura ry / Finska Missionsällskapet rf;
Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys ry;
Svenska Lutherska Evangeliföreningen i Finland rf;
Suomen Piipaseura ry / Finska Bibelsällskapet rf;
Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetys ry;
Evankelisluterilainen Lähetisyhdistys Kylväjä ry;
Sanansaattajat ry sekä
Kirkon Ulkomaanavun säätiö / Kyrkans Utlandshjälp

2 SOPIMUKSEN TARKOITUS

Sopijapuolten tarkoituksena on luoda tällä sopimuksella yleiset puitteet yhteistyölle kirkon lähetystehtävän toteuttamiseksi lähetystyön ja kansainvälisen diakonian osalta.

Sopijapuolet korostavat yhteistyönsä yleisinä periaatteina seuraavia asioita:

- Lähetys on Kolmiyhteisen Jumalan pelastavaa työtä, jota Hän tekee maailmassa.
- Lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa toteutetaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tunnustuksen pohjalta kirkon yhteydessä. Jos järjestön toiminta rajoittuu Raamatun kääntämiseen, kustantamiseen ja levittämiseen, sitoutumista evankelisluterilaiseen tunnukseen ei tarvitse mainita sen säännöissä.
- Kirkon kokonaisvaltainen lähetystehtävä kutsuu todistamaan Jumalan varauksettomasta rakkaudesta julistuksen, palvelun ja keskinäisen yhteyden kautta.
- Lähetystehtävä tarkoittaa seurakuntien, hiippakuntien ja koko kirkon osallistumista tähän Kolmiyhteisen Jumalan pelastavaan työhön maailmassa.
- Kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön toiminta on kirkon lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa ja niiden toiminta osoittaa seurakuntien jäsenten sitoutumisen kirkon lähetystehtävään.

Tämä sopimus korvaa kirkolliskokouksen 9.5.1979 tekemän päätöksen kirkon lähetysjärjestöksi hyväksymistä koskevista periaatteista. Sopimuksen allekirjoittanut lähetysjärjestö säilyttää kirkon lähetysjärjestön aseman.

3 YHTEISTYÖN TOTEUTTAMINEN

(Säätiömalli 1 mom.)

Kirkon lähetystyössä ja kansainvälisessä diakoniassa toteutettavasta yhteisestä lähetysstrategiasta ja toimintaperiaatteista sekä sopijapuolten yhteistyön muodoista ja toteuttamisesta päätetään erikseen perustettavassa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian säätiössä, jonka perustajina sopijapuolet toimivat ja jonka hallituksessa sopijapuolilla on edustus.

(Toimikuntamalli 1 mom.)

Kirkon lähetystyössä ja kansainvälisessä diakoniassa noudatettava yhteinen lähetysstrategia ja toimintaperiaatteet sekä sopijapuolten yhteistyön muodot ja toteuttamistapa hyväksytään kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnassa, jonka asettaa kirkon ulkoasiain neuvosto. Toimikuntaan tulee sopijapuolten edustus.

Yhteistyön perustana kirkko sitoutuu kohtelemaan lähetysjärjestöjään ja Kirkon Ulkomaanavun säätiötä yhdenvertaisesti. Kirkon lähetysjärjestöt ja Kirkon Ulkomaanavun säätiö sitoutuvat puolestaan kohtelemaan toisiaan tasavertaisesti.

4 OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET

Sopijaosapuolet sitoutuvat huolehtimaan lähetystyön ja kansainvälisen diakonian koordinoimisesta.

Kirkon lähetysjärjestön/Kirkon Ulkomaanavun säätiön tehtävänä on yhteistyössä kirkon, sen hiippakuntien ja seurakuntien kanssa huolehtia kirkon lähetystyön/ kansainvälisen diakonian toteuttamisesta.

Lähetysjärjestö/Kirkon Ulkomaanavun säätiö noudattaa omassa toiminnassaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian säätiössä hyväksytyä lähetysstrategiaa ja toimintaperiaatteita

(Säätiömalli 4 mom.)

Sopijapuolet sitoutuvat turvaamaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian säätiön toimintaedellytykset yhteisesti sovittujen periaatteiden mukaisesti.

(Toimikuntamalli 4 mom.)

Sopijapuolet sitoutuvat osallistumaan kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnan ja sen alaisuudessa toimivan kirkon lähetystyön ja kansainvälisen palvelun keskuksen toimintakuluihin yhteisesti sovittujen periaatteiden mukaisesti.

5 SOPIMUKSEN MUUTTAMINEN JA VOIMASSAOLO

Sopimusta voidaan muuttaa ainoastaan kirjallisesti sopijapuolten suostumuksella. Sopimuksen sisältöä tarkistetaan joka viides (5) vuosi.

Tämä sopimus on voimassa toistaiseksi siitä lukien, kun kirkon ulkoasiain neuvosto ja lähetysjärjestön/Kirkon Ulkomaanavun säätiön päätösvaltainen toimielin ovat sopimuksen hyväksyneet, siihen saakka, kunnes sopimus irtisanotaan.

6 SOPIMUKSEN IRTISANOMINEN

(Säätiömalli 1 mom.)

Mikäli lähetysjärjestö ei noudata omassa toiminnassaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian säätiössä hyväksyttyä lähetysstrategiaa ja toimintaperiaatteita ja kirkon ulkoasiain neuvosto on tästä kirjallisesti huomauttanut vähintään kaksi (2) kertaa, kirkon ulkoasiain neuvostolla on oikeus irtisanoa sopimus kyseisen sopijapuolen osalta kuuden (6) kuukauden irtisanomisajalla. Lähetysjärjestöä, jonka osalta sopimus on irtisanottu, ei enää pidetä kirkon lähetysjärjestönä.

(Toimikuntamalli 1 mom.)

Mikäli lähetysjärjestö ei noudata omassa toiminnassaan kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnassa ja hyväksyttyä lähetysstrategiaa ja toimintaperiaatteita ja Kirkon ulkoasian neuvosto on joutunut kirjallisesti huomauttamaan asiasta vähintään kaksi (2) kertaa, kirkon ulkoasiain neuvostolla on oikeus irtisanoa sopimus kyseisen sopijapuolen osalta kuuden (6) kuukauden irtisanomisajalla. Lähetysjärjestöä, jonka osalta sopimus on irtisanottu, ei enää pidetä kirkon lähetysjärjestönä.

Sopijapuolella on mahdollisuus kuuden (6) kuukauden aikana korjata sopimusrikkomus huomautuksen saatuaan.

(Säätiömalli 3 mom.)

Mikäli lähetysjärjestö katsoo, ettei se voi noudattaa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian säätiössä hyväksyttyä lähetysstrategiaa ja toimintaperiaatteita, sillä on oikeus irtisanoa sopimus kuuden (6) kuukauden irtisanomisajalla.

(Toimikuntamalli 3 mom.)

Mikäli lähetysjärjestö katsoo, ettei se voi noudattaa kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnassa hyväksyttyä lähetysstrategiaa ja toimintaperiaatteita, sillä on oikeus irtisanoa sopimus kuuden (6) kuukauden irtisanomisajalla.

7 PÄIVÄYS JA ALLEKIRJOITUKSET

Tätä sopimusta on laadittu kaksi (2) samansanaista kappaletta, yksi kummallekin sopijapuolelle.

Helsingissä päivänä kuuta 200 .

Allekirjoitukset

7. SÄÄTIÖMALLI

7.1 Neuvottelukunnan väliraportissa hahmottelema säätiö

Kirkon lähetystyön neuvottelukunnan väliraportin luvussa 5.4. hahmoteltiin kirkon lähetystehtävän toteuttajana ja kehittäjänä toimivaksi yhteistoimintaelimeksi säätiötä. Väliraportissa katsottiin, että säätiö voidaan luontevasti integroida kirkon hallinnon yhteyteen, sillä ulkopuolinen taho voi nimetä säätiön hallituksen. Itsenäiset lähetysjärjestöt säilyisivät, eikä järjestöjen tekemää lähetystyötä haluta tai edes voida ottaa pois. Väliraportissa kuitenkin todetaan, että säätiön tulevaisuus pitkällä aikavälillä jää avoimeksi.

Säätiön perustamisen lähtökohtana olisi kirkolliskokouksen päätös, jonka pohjalta kirkkohallitus laatisi yhdessä kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön kanssa yhteistyöasiakirjat yhteistyön puitteista ja ehdoista. Sopimuksen osapuolet kirkkohallitus, kirkon lähetysjärjestöt ja Kirkon Ulkomaanavun säätiö perustaisivat yhteisen säätiön. Säätiö korvaisi nykyisen Kirkon lähetystyön keskuksen, mutta samalla laajentaisi sen toimialaa. Säätiön tehtäväksi tulisivat nykyisen Kirkon lähetystyön keskuksen tehtävät laajennettuna ja lisäksi eri toimijoiden yhteiset tehtävät.

Säätiön hallitus toimisi myös kirkon lähetystehtävästä vastaavana kirkon ulkoasiain neuvoston alaisena johtokuntana. Johtokunnan ja samalla säätiön hallituksen nimittäisi kirkon ulkoasiain neuvosto. Järjestöt ja Kirkon Ulkomaanapu nimeäisivät hallitukseen oman edustajansa. Kirkkohallituksen ulkoasiainosastossa säätiötä edustaisi perustettavan säätiön johtaja.

Väliraportissa säätiön tehtäviksi hahmoteltiin huolehtiminen kirkon lähetystehtävän organisoinnista; päättäminen kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yhteisestä linjasta, painopisteitä ja toimintaperiaatteista; niiden periaatteiden vahvistaminen, joita lähetysjärjestöt ja Kirkon Ulkomaanapu kirkon lähetystyön toteuttamisessa noudattavat; tarkoituksenmukaisesta työnjaosta vastaaminen kirkon lähetystehtävän toteuttamisessa; toimialan yhteistyösopimusten solmiminen muihin kirkkoihin yhteistyössä lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun kanssa; hiippakunnissa tapahtuvan lähetystehtävän toteuttamisen koordinointi sekä kansainvälisiin yhteistyöjärjestöihin suuntautuva toimialansa yhteyksien edistäminen ja koordinointi.

Säätiöllä olisi riittävästi sekä päätösvaltaa, toimivaltaa että toimintamahdollisuuksia. Sen toimintaa johtaisi hallitus, jonka puheenjohtajana toimii piispa ja jäsenenä edustajat kirkkohallituksesta, Kirkon Ulkomaanavusta, kustakin lähetysjärjestöstä sekä kaksi tuomiokapitulien edustajaa ja viisi seurakuntien edustajaa. Hallitus kokoontuisi 3-5 kertaa vuodessa. Myös hallituksen tehtävät hahmoteltiin väliraportissa yksityiskohtaisesti.

Säätiön hallituksen apuna toimisi työvaliokunta, joka seuraisi yksikön työskentelyä, hoitaisi niitä työsuhteasioita, joita ei ole delegoitu johtajalle ja käyttäisi tarvittaessa hallitukselle kuuluvaa päätösvaltaa sen kokousten välisenä aikana. Jäsenenä olisi kaksi seurakuntien edustajaa, yksi tuomiokapitulien edustaja, kaksi lähetysjärjestöjen edustajaa, Kirkon Ulkomaanavun edustaja sekä säätiön johtaja esittelijänä. Lisäksi strategisen työskentelyn välineenä toimisi laajempi, hallituksen kutsusta kokoontuva neuvottelukunta, johon kutsuttaisiin eri sidosryhmien edustajat. Säätiön neuvottelukunta kokoontuisi kerran vuodessa keskustelemaan visioista ja strategisista kysymyksistä.

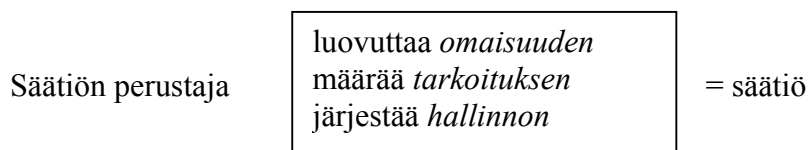
7.2 Säätiölain tarkastelua

Säätiö muodostuu tiettyyn tarkoitukseen käytettäväksi erotetusta omaisuudesta, jota hoitaa säätiön hallitus.⁴ Säätiölaki (109/1930) koskee vain yksityisoikeudellisia itsenäisiä säätiöitä. Lain soveltamisalan ulkopuolella ovat siten julkisoikeudelliset säätiöt eli laitokset ja epäitsenäiset säätiöt. Epäitsenäisestä säätiöstä (rahastosta) on kyse silloin, kun omaisuus luovutetaan jo olemassa olevalle yhteisölle tai säätiölle käytettäväksi tiettyyn tarkoitukseen, kuitenkin niin, että omaisuutta hallinnoidaan erillään muusta omaisuudesta. Epäitsenäisellä säätiöllä ei ole oikeuskelpoisuutta. Julkisoikeudellinen säätiö on mm. Suomen Pankki (L 214/1998).

Säätiön perustamiseen on hankittava lupa patentti- ja rekisterihallitukselta, jolta samalla pyydetään säätiön sääntöjen vahvistamista. Kun säätiön säännöt on vahvistettu, se merkitään säätiörekisteriin. Säätiörekisteriä pitää patentti- ja rekisterihallitus. Kun säätiö on merkitty rekisteriin, se voi saavuttaa oikeuksia ja tehdä sitoumuksia sekä kantaa ja vastata (oikeustoimikelpoisuus).

Säätiön perustamismääräyksessä on mainittava säätiön tarkoitus ja sille tuleva omaisuus, jonka vähimmäismäärä säädetään asetuksella (25 000 €). Säätiön tarkoituksen tulee olla hyödyllinen, sitä ei voi perustaa liiketoiminnan harjoittamista varten eikä sen pääasiallisena tarkoituksena saa olla taloudellisen edun hankkiminen säätäjälle tai säätiön toimihenkilölle. Säätiötä ei myöskään voi perustaa sääntöperinnöstä voimassa olevien säännösten kiertämiseksi.

Kaavamaisesti säätiön perustamista voidaan kuvata seuraavasti⁵:

Kaavion hahmottaa kuvaavasti sen, että säätiön perustaja jää tietyssä vaiheessa perustamansa säätiön ulkopuolelle. Perustaja määrää säätiön tarkoituksen, luovuttaa sen toteuttamiseen tarvittavan omaisuuden sekä antaa suuntaviivat omaisuuden hoitoa ja käyttöä varten tarpeellisen organisaation järjestämiseen, mutta kun perustamistoimet on loppuun suoritettu, perustajalla ei ole juuri tekemistä luomuksensa kanssa. Perustajalla ei ole vastuuta sitoumuksista eikä asiain hoidosta, jollei hän ole varannut asemaa säätiön hallituksessa. Toimistaan ei säätiön hallitus ole perustajalleen vastuunalainen, ei edes selontekovelvollinen.⁶

Säätiön säännöissä määrätään säätiön nimestä, jonka tulee sisältää sana ”säätiö”, kotipaikasta, säätiön tarkoituksesta ja miten se toteutetaan, säätiölle tulevasta omaisuudesta ja hoitamistavasta, säätiön hallituksen jäsenten ja tilintarkastajien lukumäärästä, asettamistavasta ja toimikaudesta, säätiön nimen kirjoittamisesta, tilinpäätöksestä ja tilintarkastuksesta sekä siitä, miten säätiön sääntöjä muutetaan tai säätiö lakkautetaan.

Säätiön ainoa pakollinen toimielin on hallitus. Hallitukseen kuuluu puheenjohtaja ja vähintään kaksi muuta jäsentä. Hallituksena voi toimia myös säännöissä määrätyn toisen suomalaisen säätiön, yhteisön tai laitoksen hallituksen jäsenet. Myös viranomainen voi toimia säätiön hallituksena tai sen jäsenenä. Hallituksen tehtävänä on hoitaa säätiön asioita lakia ja säätiön sääntöjä noudattaen. Hallitus edustaa säätiötä. Hallituksen on erityisesti huolehdittava säätiön toiminnan

⁴ Säätiölain 1 §: ”Jos joku tahtoo luovuttaa omaisuuttaan itsenäisen säätiön perustamista varten, tehkään siitä säädökirjan. Itsenäisen säätiön perustamisesta säätäjän kuoltua on määrättävä kirjallisessa testamentissa.”

⁵ Pirkko-Liisa Aro: Säätiön tarkoituksesta ja sen toteuttamisen takeista, Porvoo 1971, s. 70.

⁶ - ” -, s. 71.

asianmukaisesta järjestämisestä ja siitä, että säätiön varat sijoitetaan varmalla ja tuloa tuottavalla tavalla.

Säätiön säännöissä voidaan määrätä, että päätäntävaltaa säätiössä käyttää hallituksen ohella säännöissä määrättyissä asioissa muukin toimielin taikka hallituksen jäsen tai säätiön toimihenkilö. Tehtäviä, jotka lain mukaan kuuluvat hallitukselle, ei kuitenkaan voida siirtää toiselle toimielimelle. Säännöissä määrätty muu toimielin voi hallinto-organisaatiossa sijoittua, joko hallituksen ylä- tai alapuolelle.

Hallitusta ylemmälle toimielimelle, kuten esimerkiksi valtuuskunnalle, hallintoneuvostolle jne. voidaan antaa tehtäväksi muun muassa säätiön toimintasuunnitelman vahvistaminen ja hallituksen toiminnan valvominen. Se voi myös nimetä hallituksen, mutta sille ei kuulu tili- ja vastuu- vapauden myöntäminen.

Säätiön toimielinten kokoukset ovat päätösvaltaisia, kun läsnä on enemmän kuin puolet toimielimen jäsenistä. Päätökseksi tulee se mielipide, jota enemmän kuin puolet läsnäolevista jäsenistä on kannattanut. Äänten mennessä tasan ratkaistaan vaali arvalla, muutoin päätökseksi tulee se mielipide, johon puheenjohtaja on yhtynyt. Edellä mainituista kokouksen päätösvaltaisuudesta, päätökseen vaadittavasta enemmistöstä sekä tasaäänitilanteiden ratkaisusta voidaan määrätä säätiön säännöissä toisin. Kokouksista laaditun pöytäkirjan allekirjoittavat puheenjohtaja ja vähintään yksi toimielimen jäsen. Toimielimen jäsen on esteellinen, mikäli hän on asiassa asianosainen tai intressillä.

Patentti- ja rekisterihallitus valvoo, että säätiön hallinto hoidetaan lain ja säätiön sääntöjen mukaisesti. Säätiön tulee toimittaa patentti- ja rekisterihallitukselle vuosittain jäljennökset tuloslaskelmasta ja taseesta liitteineen, tase-erittelyistä sekä toiminta- ja tilintarkastuskertomuksesta. Säätiön on tarvittaessa annettava patentti- ja rekisterihallitukselle toiminnastaan muitakin valvontaa varten tarvittavia selvityksiä. Valvonta on siten lähinnä jälkikäteistä laillisuusvalvontaa.

Patentti- ja rekisterihallituksella on oikeus toimittaa säätiön tilien ja hallinnon tarkastus. Se voi myös velvoittaa hallituksen ryhtymään toimenpiteisiin virheellisen menettelyn korjaamiseksi tai kieltää virheellisen päätöksen täytäntöönpanon. Määräyksen tai kiellon tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko.

7.3 Säätiömallin jatkovalmistelu

7.3.1 Säätiön tarkoitus ja sen toteuttaminen

Säätiötä perustettaessa tulee määrittää säätiön tarkoitus sekä se, miten tuota määriteltyä tarkoitusta toteutetaan. Kirkkolain 1 luvun 2 §:n mukaan kirkon tehtävänä on tunnustuksensa mukaisesti julistaa Jumalan sanaa ja jakaa sakramenteja sekä toimia muutenkin kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi. Säätiön ajatellut perustajat, joita olisivat kirkko, kirkon lähetysjärjestöt ja Kirkon Ulkomaanavun säätiö, toteuttavat kaikki edellä mainitun säännöksen tehtäviä. Säätiö toimisi perustajien yhteisten toimintojen toteuttajana ja kehittäjänä. Sen tarkoituksena olisi tukea ja edistää kirkon lähetystehtävän toteuttamista yhdessä seurakuntien kanssa. Säätiön tarkoituksen toteuttaminen määritellään säätiön säännöissä säätiön tehtävänkuvien kautta. Säätiölle ehdotetut tehtävät on määritelty mietinnön 6.3 luvussa.

Se, että säätiö on itsenäinen, oikeustoimikelpoinen oikeushenkilö, merkitsee säätiön tekemien päätösten ja solmimien sopimusten sitovan lähtökohtaisesti vain säätiötä itseään. Itsenäisen asemansa vuoksi säätiölle ei voitaisi delegoida sellaisia kirkon tehtäviä tai toimintoja, jotka

kirkkolain tai kirkkojärjestyksen mukaan kuuluvat nimenomaan kirkon tai sen toimielinten tehtäviksi. Tämän vuoksi säätiön tehtävissä korostuisivat nimenomaan perustajien välinen yhteistyö ja sen koordinoiminen sekä lähetystyön tukeminen ja edistäminen, ei sen toteuttaminen.

Vastuussa päätöksistä ja tehdyistä oikeustoimista olisivat säätiö omalla säätiöomaisuudellaan ja luonnollisesti hallituksen jäsenet. Säätiön perustajiin kuuluvien toimijoiden sitoutuminen säätiön toimintaan toteutettaisiin perussopimuksen kautta.

7.3.2 Säätiön organisaatio

Säätiön päättävän elimen nimittää ehdotuksen mukaan kirkon toimielin. Tässä ehdotuksessa se on kirkon ulkoasiain neuvosto, jonka alaisena nykyinen lähetystyön toimikunta toimii. Tehtävä on mahdollista siirtää kirkkohallitukselle, mikäli niin päätetään. Ehdotuksen mukaan säätiön hallitusta ei rinnasteta kirkon ulkoasiain neuvoston alaiseen toimikuntaan, kuten väliraportissa hahmoteltiin.

Säätiön hallitus koostuu ehdotuksen mukaan kirkon ja seurakuntien edustajista sekä lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun -säätiön nimitysesityksen perusteella valituista edustajista. Kokoonpanossa lähdetään siitä, että seurakuntien edustajilla on hallituksessa enemmistö. Kun kaikki lähetysjärjestöt ja ulkomaanapu ovat edustettuna hallituksessa, niin jäsenmäärä muodostuu suhteellisen korkeaksi verrattuna yleensä tämänkaltaisten toimielinten kokoonpanoon.

Säätiön hallituksen apuna toimii työvaliokunta, joka seuraisi yksikön työskentelyä, hoitaisi niitä työsuhteasioita, joita ei ole delegoitu johtajalle ja käyttäisi tarvittaessa hallitukselle kuuluvaa päätäntävaltaa sen kokousten välisenä aikana.

Kirkon ulkoasiain osastossa säätiötä edustaa säätiön johtaja. Vastaavasti ulkoasiain keskuksen johtajalla tai hänen määräämällään viranhaltijalla on läsnäolo ja puheoikeus säätiön hallituksessa.

Kun säätiö on rekisteröity ja se on saavuttanut itsenäisen oikeushenkilön aseman, se ei toimi minkään muun organisaation alaisuudessa. Säätiön tarkoitus, tehtävät ja toimivalta määritellään säätiölaissa ja säätiön säännöissä. Siten kirkon ulkoasiain neuvostolla ei ole toimivaltaa velvoittaa säätiön hallitusta tai johtaa säätiön toimintaa. Mikäli säätiön tarkoitusta tai tehtäviä halutaan muuttaa, on se tapahduttava säätiön sääntöjä muuttamalla. Siten ongelmana on, miten säätiö sidotaan osaksi kirkon organisaatiota.

Säätiölain mukaan säätiön hallitukselle kuuluvat tietyt laissa säädetyt tehtävät, joita ei voida delegoida säätiön muille toimielimille tai toimihenkilöille. Ensinnäkin lain mukaan hallitus edustaa säätiötä. Säätiön hallituksen on myös erityisesti huolehdittava säätiön toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä ja siitä, että säätiön varat sijoitetaan varmalla ja tuloa tuottavalla tavalla. Säätiön säännöissä voidaan kuitenkin määrätä, että päättämisvaltaa säätiössä käyttää hallituksen ohella säännöissä määrättyissä asioissa muukin toimielin taikka hallituksen jäsen tai säätiön toimihenkilö. Säännöillä ei voida kuitenkaan siirtää lain mukaan hallitukselle kuuluvia asioita muille toimielimille.

Toimielimiä voidaan säätiön hallinto-organisaatiossa perustaa sekä hallituksen ylä- että alapuolelle. Säätiölain 9 §:ssä säädetään, että hallituksena voivat toimia myös säännöissä määrätyn toisen suomalaisen säätiön, yhteisön tai laitoksen hallituksen jäsenet. Myös viranomainen voi toimia säätiön hallituksena tai sen jäsenenä. Siten lienee mahdollista, että myös hallituksen yläpuolelle säätiön säännöissä määriteltynä toimielimenä toimisi viranomainen. Valmistelussa on

pohdittu mallia, jossa hallituksen yläpuolella on säätiön valtuuskunta, jona toimisi kirkon ulkoasiain neuvosto. Tästä mallista on kuitenkin luovuttu, koska kirkon ulkoasian neuvoston nimeää säätiön hallituksen kirkkohallituksen ohjesäännön perusteella.

Väliraportissa on hahmoteltu säätiön työskentelyn välineeksi myös hallitusta laajempi, sen kutsusta kokoontuva neuvottelukunta, johon kutsuttaisiin eri sidosryhmien edustajat. Neuvottelukunta keskustelisi kerran vuodessa visioista ja strategisista kysymyksistä. Säätiön sääntöihin ei ole tarkoituksenmukaista ottaa säätiön käytännön toimintaa ohjaavia määräyksiä. Asia jää hallituksen päätettäväksi. Neuvottelukunta on säätiön organisaatiota ja toimintaa hahmotellessaan jäljempänä mainituilla perusteilla luopunut ehdottamasta säätiölle kaksiportaista hallintoa. Säätiön organisaatiosta tarkemmin seuraavassa luvussa.

7.3.3 Säätiön säädekirja ja säännöt

Säätiön säädekirjan allekirjoittaneet sitoutuvat säätiön perustamiseen ja siinä myös määritellään säätiön perustamisen tarkoitus. Lisäksi säädekirjassa määritellään säätiön peruspääomaksi perustajien luovuttama omaisuus. Säädekirjan liitteenä ovat säädekirjan allekirjoittaneiden hyväksymät säätiön säännöt.

Säätiön hallinto perustuu normaaliin yksiportaiseen hallintoon. Säätiön organisaation ulkopuolelle jää kuitenkin säätiön hallituksen valintamenettely, josta säädetään kirkkohallituksen ohjesäännössä. Jäsenmäärältään suuren hallituksen tehtäviä on delegoitava hallituksen työvaliokunnalle ja säätiön johtajalle.

Sääntöjen yksityiskohtaiset perustelut

1 Nimi ja kotipaikka

Nimestä muodostuu pitkä, koska nimessä halutaan täsmällisesti ilmaista säätiön asema.

2 Tarkoitus

Säätiön tarkoitus tulee säännöissä ilmaista riittävän väljästi mutta samalla täsmällisesti. Tarkoitus ilmaisee säätiön toimialan. Säätiön toiminnan on pysyttävä sille säädekirjassa muotoillun toiminnan tarkoituksen rajoissa.

3 Toiminta

Toimintakohdassa kuvataan lyhyesti ja mahdollisimman selkeästi niitä työalueita, joilla säätiö toimii tarkoituksensa toteuttamiseksi. Säätiön tehtävät on kuvattu luvussa 6.3.

4 Pääoma

Säätiön pääomaksi ehdotetaan 25 000 €. Säätiön toimintakulut budjetoidaan erikseen.

5 Säätiön hallitus

Ehdotuksen mukaan kirkon ulkoasiain neuvosto ei kuulu säätiön organisaatioon. Ulkoasiain neuvoston tehtävät ilmenevät perussopimuksesta ja kirkkohallituksen ohjesäännöstä. Se hoitaa nämä tehtävät kirkon hallintoelimenä.

Valmistelussa on ollut tavoitteena sääntöjen yksinkertaisuus ja selkeä jako säätiön sääntöihin ja toisaalta kirkon omiin säännöksiin ja määräyksiin otettujen asioiden välillä.

Hallituksen jäsenmäärä on suhteellisen suuri: puheenjohtaja, yhdeksän seurakuntien edustajaa sekä kahdeksan järjestöjen edustajaa. Neuvottelukunta on katsonut, että perustettavan uuden organisaation yhteistyöluonne edellyttää tätä. Ehdotuksella halutaan saada lähetysjärjestöjen ja seurakuntien kattava edustus säätiön ylimpään päättävään elimeen. Tässä palataan tavallaan aikaisempaan tilanteeseen, jossa lähetysjärjestöt olivat edustettuna kirkon lähetystyön johtokunnassa. Lähtökohtana on, että seurakuntien edustajilla on enemmistö hallituksessa.

Hallituksen jäsenillä on henkilökohtaiset varajäsenet puheenjohtajaa lukuun ottamatta. Lähetysjärjestöjen edustajien tehtävä on sidottu toimimiseen järjestön palveluksessa tai sen luottamus-tehtävässä. Kun työ järjestön palveluksessa päättyy, niin työntekijä pyytäneen eron myös säätiön hallituksen jäsenyydestä. Määräyksiä jäsenen erottamisesta ei voida ottaa säätiön sääntöihin.

Neuvottelukunta katsoo, että säätiön hallituksen seurakuntien edustajat valitaan hiippakunnittain. Käytännössä tämä tapahtuisi niin, että ulkoasiain neuvosto pyytää hiippakuntavaltuustoja asettamaan ehdolle kolme henkilöä, joista valinta suoritetaan. Valintatapaa ei säännellä tämän tarkemmin. Vastuu hallituksen kokoonpanosta täytyy olla yhdellä hallintoelimellä. Lähetysjärjestöjen edustajien nimeäminen sitoo ulkoasiain neuvostoa. Säätiön sääntöihin ei ole tarkoituk-senmukaista ottaa liian monimutkaisia hallituksen valintaa koskevia säännöksiä.

6 Hallituksen toiminta

Käytännössä kutsun lähettämisaika täytyy olla tarpeeksi pitkä, jotta esim. lähetysjärjestössä voidaan etukäteen keskustella säätiön hallituksessa esille tulevista asioista. Kiireellisissä asioissa on kutsu kuitenkin voitava lähettää kohtuullisen ajan puitteissa.

Valmistelussa on ollut esillä määräenemmistömääräysten ottaminen säätiön sääntöihin. Määrä-enemmistöä edellyttävien asiaryhmien kirjaaminen sääntöihin lukuun ottamatta sääntöjen muu-tospäätöstä edellyttää tarkkaa harkintaa. Sääntöjen 3 §:n 1 ja 2 kohtien osalta voidaan perustella samaa määräenemmistövaatimusta, mitä edellytetään sääntöjen muuttamisessa, kaksi kolmas-osaa kaikista hallituksen jäsenistä. Säätiön johtajan valinnassa edellytetään kahta äänestyskier-rostä, mikäli kukaan hakija ei saa ensimmäisellä kierroksella yli puolta annetuista äänistä.

7 Hallituksen työvaliokunta

Hallituksen työvaliokunnan täytyy olla riittävän pieni toimiakseen tehokkaasti. Jäsenmäärän tulee olla viisi tai seitsemän. Työvaliokunnan puheenjohtajan hallitus valitsee erikseen. Valmis-telussa on pohdittu tulisiko toisen lähetysjärjestön edustajan työvaliokunnassa olla suurimmasta lähetysjärjestöstä, siis SLS:sta. Näin mutkikkaita määräyksiä ei ole tarkoituksenmukaista ottaa sääntöihin. Hallituksen tehtävänä on ratkaista nämä kysymykset toimivaltansa nojalla.

Ehdotuksen mukaan työvaliokunta vastaa säätiön toimintasuunnitelman ja talousarvion toteut-tamisesta ja asioiden valmistelusta säätiön hallitukselle.

8 Säätiön johtaja

Säätiön johtajalle voidaan säännöissä antaa vahva asema toiminnan johdossa. Hän on esittelijänä säätiön hallituksessa ja työvaliokunnassa. Kirkkohallituksen organisaatiossa hänellä ei ole vi-ranhaltijan asemaa eikä hän voi olla kirkkohallituksen tai kirkon ulkoasiain neuvoston esittelijä-

nä. Tämän säätiön ja Kirkon ulkomaanavun säätiön johtaja voivat olla kirkkohallituksen ulkoasian osaston johtoryhmän jäseniä.

9 Hallituksen varsinaiset kokoukset

Kohta on normaalimuotoinen säätiön hallituksen varsinaisten kokousten tehtäväluettelo.

10 Nimen kirjoittaminen

Nimenkirjoittamisesta on normaali määräys. Organisaation laajuudesta riippuu, tarvitaanko useita nimenkirjoittajia.

11 Säätiön toimielinten jäsenten palkkiot

Palkkioista on ulkomaanavun säätiötä vastaava määräys.

12 Tilikausi ja tilintarkastus

Kohta on normaalimuotoinen tilikautta ja tilintarkastusta koskeva sääntökohta.

13 Säätiön sääntöjen muuttaminen

Säätiön sääntöjen muutoksen käsittely kahdessa kokouksessa on vanhentunut malli. Usein pienillä sääntömuutoksilla on kiirekin. Sääntöjen muutokseen sopii kuitenkin määräenemmistövaatimus.

7.3.4 Säätiön sääntöluonnos

SUOMEN EVANKELIS-LUTERILAISEN KIRKON LÄHETYSTYÖN JA KANSAINVÄLISEN DIAKONIAN SÄÄTIÖN SÄÄNNÖT

1 NIMI JA KOTIPAIKKA

Säätiön nimi on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian säätiö ja sen kotipaikka on Helsingin kaupunki.

2 TARKOITUS

Säätiön tarkoituksena on tukea ja edistää Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toteutumista

3 TOIMINTA

Säätiön tehtävänä on

- 1) hyväksyä kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yleinen linja sekä kirkon yhteinen lähetysstrategia;
- 2) hyväksyä kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun toiminnassa noudatettavat periaatteet;
- 3) järjestää kirkon lähetystehtävään liittyvää yhteistä kasvatusta, koulutusta ja tiedotusta;
- 4) edistää ja koordinoida kirkon lähetystehtävää liittyvää varainhankintaa, sekä
- 5) tukea hiippakuntien ja seurakuntien kokonaisvaltaista missionaarisuutta.

4 PÄÄOMA

Säätiön peruspääoma on 25 000 (kaksikymmentäviisituhatta) €. Säätiön varat on sijoitettava varmalla ja tuloa tuottavalla tavalla.

Säätiöllä on oikeus omistaa kiinteää ja irtainta omaisuutta, ottaa vastaan lahjoitettua ja testamentattua varallisuutta sekä kartuttaa omaisuuttaan muillakin säätiölain sallimilla tavoilla.

Säätiö ei toiminnallaan tavoittele taloudellista ylijäämää.

5 SÄÄTIÖN HALLITUS

Säätiön asioita hoitaa ja sitä edustaa hallitus. Säätiön hallituksen puheenjohtajan ja jäsenet valitsee Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ulkoasiain neuvosto neljäksi kalenterivuodeksi kerrallaan.

Hallitukseen kuuluu piispa puheenjohtajana sekä 17 muuta jäsentä. Jäsenillä valitaan henkilökohtaiset varajäsenet lukuun ottamatta puheenjohtajaa. Kukin lähetysjärjestö ja Kirkon ulkomaanavun säätiö tekevät esityksen niitä edustavasta jäsenestä ja varajäsenestä.

Hallitus valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan kahdeksi kalenterivuodeksi kerrallaan.

6 HALLITUKSEN TOIMINTA

Hallitus kokoontuu puheenjohtajan tai hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtajan kutsusta niin usein, kuin säätiön asiat sitä vaativat. Hallitus on päätösvaltainen, kun saapuvilla ovat puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja enemmän kuin puolet hallituksen muista jäsenistä.

Kutsut hallituksen kokouksiin toimitetaan todistettavalla tavalla kirjeellisesti kullekin jäsenelle vähintään viikkoa ennen kokousta. Muut tiedonannot hallituksen jäsenille toimitetaan samalla tavalla.

Päätökset tehdään yksikertaisella ääntenemmistöllä, mikäli näistä säännöistä ei muuta johdu. Äänten mennessä tasan ratkaistaan vaalit arvalla, mutta muissa asioissa tulee voimaan se mielipide, johon kokouksen puheenjohtaja on yhtynyt.

Säätiön sääntöjen 3 §:n 1 ja 2 kohdissa mainittujen päätösten syntyminen edellyttää, että niitä on kannattanut kaksi kolmasosaa hallituksen jäsenistä. Säätiön johtajaa valittaessa valituksi tulee hakija, joka on vaalissa saanut yli puolet annetuista äänistä. Jos näin ei ole, niin suoritetaan toinen äänestyskierros, jossa valittavana on kaksi eniten ääniä saanutta hakijaa.

Hallituksen kokouksista on laadittava pöytäkirja, johon merkitään tehdyt päätökset ja tapahtuneet äänestykset. Pöytäkirjan allekirjoittaa kokouksen puheenjohtaja ja vähintään yksi kokouksessa siihen valittu jäsen.

Säätiön johtajalla ja kirkkohallituksen ulkoasiain osaston johtajana toimivalla kirkkoneuvoksella tai hänen määräämällään kirkkohallituksen viranhaltijalla on säätiön hallituksen kokouksissa läsnäolo- ja puheoikeus, mutta ei oikeutta ottaa osaa päätöksentekoon.

Säätiön hallitus voi asettaa tilapäisiä neuvottelukuntia tai toimikuntia, ja määrätä niiden kokoonpanon ja tehtävät.

7 HALLITUKSEN TYÖVALIOKUNTA

Säätiön hallitus voi asettaa keskuudestaan kahdeksi vuodeksi kerrallaan työvaliokunnan, johon kuuluvat säätiön hallituksen valitsema puheenjohtaja ja varapuheenjohtajan sekä viisi jäsentä. Työvaliokunnan jäsenistä vähintään kaksi edustaa läheisyjärjestöjä. Työvaliokunnan jäsenten toimikausi kestää siihen asti, kunnes uusi työvaliokunta on asetettu.

Työvaliokunta on säätiön hallitusta avustava ja toimeenpaneva toimielin, joka vastaa säätiön juoksevasta taloudenhoidosta ja toiminnasta niiltä osin, kuin asia ei kuulu säätiön johtajan toimivaltaan. Työvaliokunnan tehtävänä on, jollei hallitus toisin päättä:

- 1) ottaa palvelukseen ja irtisanoa säätiön toimistohenkilökunta sekä käsitellä muut toimistohenkilökuntaa koskevat henkilöstöasiat, jollei 8 §:stä muuta johdu;
- 2) ottaa palvelukseen ja irtisanoa muuta kuin toimistohenkilökuntaa enintään 6 kuukauden pituisiin työsuhteisiin;
- 3) myöntää säätiön henkilökunnalle vapaat yli kolmeksi ja enintään 12 kuukaudeksi ja ottaa täksi ajaksi sijaiset;
- 4) valmistella säätiön hallituksen ratkaistavaksi kuuluvat asiat.

Työvaliokunta kokoontuu tarpeen mukaan asiain vaatiessa puheenjohtajansa tai hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtajansa kutsusta ja on päätösvaltainen kun enemmän kuin puolet jäsenistä on paikalla.

8 SÄÄTIÖN JOHTAJA

Säätiön johtajan tehtävänä on

- 1) johtaa säätiön toimintaa hallituksen ja työvaliokunnan antamien ohjeiden mukaan;
- 2) esitellä asiat säätiön hallituksen ja työvaliokunnan kokouksissa, jollei hän ole antanut esittelyä säätiön muun toimihenkilön tehtäväksi;
- 3) huolehtia hallituksen ja työvaliokunnan päätösten täytäntöönpanosta;
- 4) ottaa palvelukseen henkilöitä uusiin työsuhteisiin tai sijaisiksi enintään 3 kuukauden ajaksi;
- 5) myöntää henkilökunnalle vuosilomat ja muut vapaat sekä enintään 3 kuukauden pituiset palkattomat työlomat sekä
- 6) suorittaa muut hallituksen ja työvaliokunnan antamat tehtävät.

9 HALLITUKSEN VARSINAISET KOKOUKSET

Hallituksen kevätkokous pidetään vuosittain ennen toukokuun loppua ja siinä

- 1) esitetään toimintakertomus tilinpäätöksineen edelliseltä kalenterivuodelta sekä tilintarkastajien siitä antama lausunto;
- 2) päätetään tilinpäätöksen vahvistamisesta;
- 3) päätetään vastuuvapauden myöntämisestä työvaliokunnalle, säätiön johtajalle ja muille mahdollisille tilivelvollisille;
- 4) päätetään niistä toimenpiteistä, joihin edellisen kalenterivuoden hallinto mahdollisesti antaa aihetta; sekä
- 5) käsitellään muut kokouskutsussa mainitut asiat.

Hallituksen syyskokous pidetään vuosittain viimeistään marraskuussa ja siinä

- 1) valitaan hallituksen työvaliokunta kahdeksi kalenterivuodeksi kerrallaan;
- 2) vahvistetaan seuraavan vuoden toimintasuunnitelma ja talousarvio;
- 3) valitaan kaksi tilintarkastajaa ja heille varamiehet; tilintarkastajista yhden varsinaisen ja yhden varamiehen tulee olla Keskuskauppakamarin tai kauppa-kamarin hyväksymä tilintarkastaja (KHT) taikka Keskuskauppakamarin tai kauppa-kamarin hyväksymä tilintarkastusyhteisö;
- 4) vahvistetaan kokouspalkkiot, päivärahat ja matkakorvaukset seuraavalle vuodelle; sekä
- 5) käsitellään muut kokouskutsussa mainitut asiat.

10 NIMEN KIRJOITTAMINEN

Säätiön nimen kirjoittavat hallituksen puheenjohtaja, varapuheenjohtaja tai säätiön johtaja, kukin yksinään, sekä ne, jotka säätiön hallitus on siihen valtuuttanut.

11 SÄÄTIÖN TOIMIELINTEN JÄSENTEN PALKKIOT

Säätiön hallituksen jäsenille saadaan maksaa kohtuullinen kokouspalkkio ja kohtuullinen palkkio säätiön hyväksi tehdystä muusta työstä.

12 TILIKAUSI JA TILINTARKASTUS

Säätiön tilikausi on kalenterivuosi.

Edellisen vuoden tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen tulee olla valmiina maaliskuun loppuun mennessä. Tällöin säätiön tilit ja muut tarpeelliset asiakirjat on viimeistään esitettävä tilintarkastajille, joiden tulee antaa niistä kirjallinen lausuntonsa hallitukselle huhtikuun loppuun mennessä.

Oikeaksi todistettu jäljennös tuloslaskelmasta ja taseesta liitteineen, tase-erittelystä sekä toiminta- ja tilintarkastuskertomuksesta on toimitettava patentti- ja rekisterihallitukselle vuosittain ennen kesäkuun loppua.

13 SÄÄTIÖN SÄÄNTÖJEN MUUTTAMINEN

Säätiön sääntöjä muuttamista koskeva päätöstä edellyttää, että sitä on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa kaikista hallituksen jäsenistä.

Säätiön lakkauttamisesta päätetään samassa järjestyksessä.

14 SÄÄTIÖN LAKKAUTTAMINEN

Jos säätiö lakkautetaan, ovat sen säästyneet varat luovutettava Kirkon keskusrahastolle käytettäväksi näiden sääntöjen 2 §:ssä ilmoitetun tarkoituksen toteuttamista varten.

15 SÄÄTIÖLAKI

Mikäli näissä säännöissä ei toisin määrätä, noudatetaan voimassa olevan säätiölain määräyksiä.

7.4 Säätiömallin taloudelliset vaikutukset

Neuvottelukunta katsoo, että säätiömalli merkitsee nykyisen kirkon lähetystyön keskuksen lakkauttamista. Sen talousarvion nettomenot vuodelle 2004 ovat 358 000 €. Myöhempään harkintaan jää, miten toimenpiteet porrastetaan.

Säätiön aloittaessa lähetysjärjestöjen ja kirkon yhteisenä organisaationa on tarkoituksenmukaista, että se keskittyy aluksi perustehtäviin ja toiminnan kasvattaminen tapahtuu sitä mukaa kuin yhteistyö myös konkreettisesti laajenee.

Säätiön sääntöjen 3 §:n mainittujen tehtävien kautta voidaan perustettavan organisaation työntekijöiden toimenkuviksi hahmottaa ainakin seuraavat osaamisalueita:

- Organisaation johdolla on vetovastuu lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimintaperiaatteiden ja linjausten valmistelussa ja aktiivinen rooli järjestöjen yhteistyön kehittämisessä.
- Koulutussuunnittelu vastaa yhteisen lähetyskoulutuksen kehittämisestä.
- Yhteisen tiedotuksen ja varainhankinnan kehittämisessä tarvitaan markkinointiviestinnän osaamista.

Neuvottelukunta lähtee siitä, että toiminta aloitetaan edellä kuvattujen toimenkuvien pohjalta. Järjestöjen toimiminen verkostona ja yhteistyössä merkitsee sitä, että eri osapuolten palveluksessa oleva henkilöstö hoitaa yhteisiä tehtäviä käytännössä uuden organisaation toimesta kehitetyn koordinaation puitteissa. Neuvottelukunta toteaa, että lähetysteologista asiantuntemusta on saatavissa valmistelu- ja koulutustyöhön.

Suppeimmassa aloitusvaihtoehdossa uuden organisaation henkilöstö koostuisi kolmesta vastuuhenkilöstä: johtaja, koulutussuunnittelija ja viestinnän suunnittelija sekä yhdestä / kahdesta toimistotyöntekijästä.

Säätiön peruspääoman, 25 000 €, suorittavat kirkko ja järjestöt puoliksi. Neuvottelukunta katsoo, että edellä hahmotelluista säätiön perustehtävien kustannuksista vastaa kirkon keskusrahasto. Kustannusten suuruusluokka vastaa KLL:n nykyisiä kustannuksia. Järjestöjen vastuu säätiön toimintakuluista koskisi järjestöjä suoraan palvelevaa yhteistä toimintaa. Näin toiminnan kehittäminen ja laajentaminen palvelisi suoraan järjestöjä. Yhteinen organisaatio hoitaisi vain niitä yhteisiä tehtäviä, joista kaikki tai jossain toiminnassa osa järjestöistä on sopinut yhteisesti hoitettavaksi. Kustannukset kohdistuisivat myös aina oikeudenmukaisesti järjestöjen kesken. Kustannusten ja toiminnan tarkoituksenmukainen järjestäminen olisi myös kaikkien osapuolten edun mukaista.

Neuvottelukunta on luvussa 4. esittämillään perusteilla pitänyt toiminnallisesti parhaana ratkaisuna perustaa hiippakuntiin hiippakuntasihteerin virat kirkon kansainvälistä työtä varten. Asia on ollut useasti esillä jo aikaisemmissa valmisteluissa, mutta ratkaisuja ei ole tehty. Asiassa on luonnollisesti kysymys myös resurssien siirtämisestä hiippakuntiin. Ehdotuksen tavoitteena on luoda hiippakunnille kirkon kansainvälisen työn selkeä yhteistyöverkosto suhteessa seurakuntiin, kirkon keskushallintoon ja järjestöihin ja selkeyttää hiippakunnan toiminnassa kansainvälistä työstä vastaavan työntekijän asemaa. Hiippakunnalliset lähetysshihteerit ovat olleet SLS:n palveluksessa. Järjestön työntekijänä lähetysshihteerit joutuvat jakamaan työnsä hiippakunnallisen työn ja oman järjestön työn välillä. Muita vaihtoehtoja asiassa on tilanteen jättäminen ennalleen tai hiippakunnallisten lähetysshihteerien tehtävien siirtäminen uuden lähetysorganisaation alaisuuteen.

Nykyisten hiippakunnallisen lähetysshihteerin toimenkuva on hiippakunnallisten tehtävien osalta sama kuin uusien kansainvälisen työn sihteerin virkojen toimenkuva. Siitä kuitenkin puuttuvat SLS:n antamat tehtävät. Neuvottelukunnan käsityksen mukaan tuomiokapitulilla ei ole kirkon virkasäännön nojalla mahdollisuutta siirtää uuteen virkaan SLS:n palveluksessa olevaa hiippakunnan lähetysshihteerä ko. hiippakuntasihteerin virkaan. Kysymyksessä on eri työnantaja.

Hiippakuntien virkojen perustaminen ja lakkauttaminen kuuluu 1.5.2004 lukien hiippakuntavaltuustojen päätösvaltaan. Tämä merkitsee sitä, että hiippakunnat päättävät työntekijöiden toimenkuvista koko tuomiokapitulien työntekijäorganisaation osalta. Käytännössä virkojen perustaminen edellyttää sitä varten varattua summaa kirkon keskusrahaston talousarviossa.

Hiippakuntien kansainvälisen työn virat palvelevat kaikkien järjestöjen työtä, joten hiippakunnan kansainvälisen työn sihteerit ovat järjestöille tärkeitä yhteistyökumppaneita. Ehdotetut virat voivat jossain määrin vähentää järjestöjen alueellisen työn kustannuksia. Tämän vuoksi neuvottelukunta ehdottaa, että järjestöt osallistuvat ko. virkojen kustannuksiin 50 prosentin osuudella. Suomen Lähetysseuran kannalta ehdotettu järjestely merkitsee sitä, että se osallistuu hiippakunnallisten virkojen ylläpitämiseen omalla osuudellaan ja jatkaa oman kotimaanorganisaation ylläpitämistä jatkossa harkitsemallaan tavalla.

Yhdeksän hiippakunnan osalta kansainvälisen työn sihteerin virkojen kustannukset ovat arviolta yhteensä 550 000 € vuodessa. Kustannuksiin on tällöin laskettu palkkausmenot, matkakulut ja toimistokuluja. Erityistä toimistosihteerin virkaa ehdotukseen ei sisälly, koska hiippakuntavaltuuston tekevät päätökset tuomiokapitulien virasto-organisaatiosta. Useissa tapauksissa hiippakunnan lähetystoimisto sijaitsee jo nyt tuomiokapitulien yhteydessä. (Lapuan hiippakunnan lähetystoimisto sijaitsee Jyväskylässä, jonne halutaan kehittää laajempi hiippakunnallinen toimipiste.) Hiippakuntien henkilöstörakennetta on siis tarkasteltava kokonaisuutena. Henkilöstömäärä on niin pieni, että tarkoista työmuotorajoista on luovuttava. Millään työmuodolla ei tuomiokapitulissa ole erillistä toimistoa, joten kansainvälisen työn sihteerin viran perustaminen tuomiokapituliin ei sinänsä edellytä sitä varten olevaa toimistosihteerin virkaa. SLS:n hiippakunnalliset lähetystoimistojen organisointi on tapahtunut sen omien päätöksen pohjalta.

Edellä mainittu järjestön kustannusosuus määräytyy ehdotuksen mukaan kunkin järjestön seurakunnilta saamien talousarviovarojen suhteessa. Kun yhdeksän uuden viran perustaminen merkitsee huomattavaa kustannusten nousua niin virkojen perustaminen porrastetaan kolmelle vuodelle. Tämä antaa järjestöjen ja kirkon keskusrahaston taloudelle aikaa sopeutua lisämenoihin. Käytännössä järjestöt suorittavat kustannusosuutensa kirkon keskusrahastolle. Siirtymävaiheessa järjestöjen kustannusosuudet lasketaan niiden hiippakunnallisen kannatuksen suhteessa.

Eri tuomiokapituleissa hiippakuntasihteerien toimenkuvat poikkeavat jonkin verran toisistaan. Kaikkea hiippakunnan toimintaa ei voida lokeroidea enää työalajaon mukaisesti. Kirkolliskokouksen määrärahat perustuvat kuitenkin hiippakuntavaltuuston hyväksymään toimintasuunnitelmaan, joten rahoitukseen osallistuvat järjestöt voivat seurata, että lähetys sihteerin viran toimenkuvat hiippakunnissa säilyvät niiden kannalta jatkossakin perusteiltaan selkeinä.

Mikäli säätiö perustetaan, neuvottelukunta ehdottaa, että KKK:n uskontokasvatussihteerin koulutustehtävä ja virka siirretään kirkon koulutuskeskukseen. Seurakuntien työntekijöiden koulutustehtävät kuuluvat luontevasti KKK:lle. Koulutussihteerin virka voidaan siirtää kasvatustieteiden keskuskeskukseen.

8. TOIMIKUNTAMALLI

8.1 Kirkon lähetystyön kehittämistoimikunnan malli

Toukokuun 28. päivänä 1998 valmistuneessa mietinnössä ”Koko kirkon missio” tuomiorovasti Matti Järveläisen johtama kirkon lähetystyön kehittämistoimikunta hahmotteli hallintomallin, jossa kirkon lähetystyön toimikunnan ja kirkon lähetystyön keskuksen tilalle perustettaisiin kirkon lähetystyön ja kansainvälisen palvelun johtokunta ja vastaava toimintayksikkö. Toimikunnan lähtökohtana oli, että uusi johtokunta olisi osa kirkon toiminta- ja hallintorakennetta. Johtokunnassa olisivat edustettuina kirkon lähetysjärjestöt ja Kirkon Ulkomaanapu, kokonaiskirkko ja paikallisseurakunnat. Perusteena johtokuntamallin valitsemiselle oli se, että johtokunnalla olisi mahdollisuus tehdä työn keskeisiä toimintalinjoja koskevia päätöksiä.

Johtokunnan keskeiseksi tehtäväksi nähtiin kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian ohjaaminen ja kehittäminen. Lisäksi kehittämistoimikunta piti yhteistyökirkkojen ja kansainvälisen yhteistyön näkökulmasta välttämättömänä, että johtokunta edustaisi kirkkoa lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun toteuttamassa yhteistyössä. Johtokunnan tehtäviksi ehdotettiin muun muassa päättävältä kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yhteisestä linjasta ja painopisteistä. Johtokunnan ehdotettiin myös vahvistavan kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon ulkomaanavun päätökset lähetystyön työalojen avaamisesta ja sulkemisesta; tekevän lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yhteistyösopimukset ulkomaisen kirkkojen kanssa yhdessä lähetysjärjestöjen ja Kirkon ulkomaanavun kanssa; edistävän ja koordinoivan lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yhteyksiä Luterilaiseen Maailmanliittoon ja muihin kansainvälisiin järjestöihin; kehittävän hiippakuntien ja seurakuntien kokonaisvaltaista missionaarisuutta; edistävän kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian teologista tutkimusta ja koulutusta; vastaavan kirkon lähetystyöhön ja kansainvälisen diakonian tehtäviin lähtevien työntekijöiden peruskoulutuksen ja muun yhteisen koulutuksen opetussuunnitelmista; tukevan ja edistävän kirkon kokonaismissioon liittyvää kasvatus- ja koulutustoimintaa; huolehtivan kirkon lähetystyöhön ja kansainväliseen diakoniaan liittyvästä yhteisestä tiedotuksesta; huolehtivan Suomessa vaikuttavista uusista uskonnollisista liikkeistä ja ei-kristillisistä uskontoista koskevasta seurannasta sekä niihin liittyvästä koulutuksesta ja neuvonnasta sekä edistävän ja koordinoivan kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian varainhankintaa ja antaa sitä koskevia suosituksia.

Johtokunnan asettaisi joko kirkon ulkoasiain neuvosto tai kirkolliskokous riippuen siitä, olisiko johtokuntaa vastaava toimintayksikkö osana ulkoasiain osastoa vai erillisyyksikkönä. Johtokunnan puheenjohtajana toimisi piispa ja sen jäsenenä ainakin liikkeellelähävaiheessa lähetysjärjestöjen ja Kirkon ulkomaanavun edustajat sekä yhtä monta seurakuntien/hiippakuntien edustajaa.

Kehittämistoimikunta ehdotti, että johtokuntaa vastaava toimintayksikkö perustettaisiin nykyisen kirkon lähetystyön keskuksen tilalle. Toimintayksikkö olisi kirkon lähetystyön ja kansainvälisen palvelun keskus, jonka tehtävät nousisivat edellä mainituista johtokunnan tehtävistä. Kehittämistoimikunta hahmotteli kaksi vaihtoehtoista mallia siitä, miten keskus sijoittuisi kokonaiskirkon hallinto-organisaatioon. A-vaihtoehdon mukaan keskus olisi osa kirkon ulkoasiain osastoa, jolloin johtokunnan asettaisi kirkon ulkoasiain neuvosto. B-vaihtoehdossa keskus puolestaan toimisi erillisyyksikkönä kirkkohallituksen yhteydessä ja johtokunnan asettaisi kirkolliskokous.

8.2 Ehdotuksen saama palaute

”Koko kirkon missio” mietinnöstä kuultiin tammikuussa 1999 suullisesti kaikkia lähetysjärjestöjä kirkkohallituksen asettaman uuden toimikunnan toimesta. Lisäksi kirkolliset lähetysjärjestöt, Kirkon Ulkomaanavun säätiö ja kirkon ulkoasiain neuvosto ja kirkon lähetystyön toimikunta antoivat kirjalliset lausunnot.

Mietinnön hallintorakenteen perusratkaisu sai kirkon lähetysjärjestöjen tuen, mikäli se toteutettaisiin B-vaihtoehdon mukaisesti. Tärkeänä pidettiin, että mallilla toteutettaisiin päätöksenteolle riittävän itsenäinen asema. Kirkon Ulkomaanapu ja kirkon ulkoasiain neuvosto kannattivat A-vaihtoehtoa. Kritiikkinä tuotiin esiin mahdollinen byrokraattisuuden kasvu, hallintorakenteen raskaus sekä nopeiden ratkaisuiden mahdottomuus. Lisäksi lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että resursseja lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toteuttamiseen tulisi lisätä kirkon keskushallinnossa. Toisaalta kuitenkin hallintomallin uudistus tulisi toteuttaa siten, ettei se lisäisi taloudellisten resurssien tarvetta.

Eniten negatiivista palautetta saivat ehdotetut johtokunnan tehtävät sekä mietinnössä hahmoteltu puitesopimus. Lähtökohtana kirkon lähetysjärjestöt pitivät sitä, että yhdistyksille lain mukaan kuuluvaa päätäntävaltaa ei saa kaventaa. Myöskään päätösvaltaa yhdistyksille kuuluvissa asioissa ei voitaisi luovuttaa yhteiselle toimielimelle. Johtokunnassa kaikkien lähetysjärjestöjen edustusta pidettiin tärkeänä eikä edustuksellisuutta tulisi kaventaa myöhemmässä vaiheessa.

8.3 Toimikuntamallin jatkovalmistelu

Neuvottelukunta on lähtenyt kehittämään Järveläinen toimikunnan esittämää mallia vaihtoehtona edellä luvussa 7. esitetyille säätiömallille. Perusratkaisu jatkovalmistelussa on ollut se, että säätiölle asetetut tehtävät ja toiminnalliset tavoitteet pysyvät samoina toimikuntamallissa. Yhteistoimintaorganisaation hallinto toimikuntamallissa perustuu kirkon keskushallinnon nykyiseen toimintaorganisaatioon. Perussopimus kirkon ja järjestöjen välillä on pääpiirteittäin myös samansisältöinen molemmissa malleissa. Säätiön hallituksen tehtävät hoitava toimielin on kirkkohallituksen nykyisen organisaation ja ohjesäännön puitteissa kirkon ulkoasian neuvoston asettama toimikunta. Määräykset toimikunnan tehtävistä ja toiminnasta sisältyvät kirkkohallituksen ohjesääntöön.

Kirkon ulkoasiain neuvosto käyttää kirkon päätösvaltaa kirkon ulkosuhteiden osalta kirkkojärjestyksen 20:7 §:n 2 momentin mukaan. Se on kirkkohallituksen ja kirkon sopimusvaltuuskunnan ohella ainoa keskushallinnon toimielin, joka valitaan kirkolliskokouksessa. Ulkoasian neuvoston toimivaltansa puitteissa tekemiä päätöksiä ei voida siirtää kirkkohallituksen käsiteltäväksi. Se ei ole siis kirkkohallituksen alainen toimielin. Kirkon ulkoasiain osasto on kuitenkin osa kirkkohallituksen virasto-organisaatiota. Tämän vuoksi osaston muut asiat kuin ulkosuhteiden hoito kuuluvat kirkkohallituksen toimivaltaan kirkkohallituksen ohjesäännön mukaisesti. Ulkoasian osaston henkilöstöhallinnossa ja henkilöstövalinnoissa ulkoasiain neuvostolla ei ole itsenäistä päätösvaltaa. Virasta riippuen päätökset tekee kirkkohallitus, virastokollegio tai kansliapäällikkö. Näissä asioissa toimikunnat ja myös ulkoasiain neuvosto ovat valmistelijoita ja esityksentekijöitä.

Valmistelussa on ollut esillä myös malli, jossa kirkkolakiin otettavan säännöksen nojalla kirkkohallitus valitsee kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian johtokunnan. Tälle johtokunnalle voidaan siirtää kirkkohallituksen toimivaltaa. Malli on käytössä kirkon keskusrahaston eläke-rahaston johtokunnan kohdalla, joka on asetettu KJ 22: 3 a §:n nojalla. Tällainen malli ei kuiten-

kaan ole tarkoituksenmukainen vaihtoehto säätiömallille, joka toimii erillään kirkkohallituksen organisaatiosta.

Kirkon toimielimissä on noudatettu tasa-arvolain mukaista kiintiöperiaatetta kirkolliskokouksen päätöksen nojalla jo usean vuoden ajan. Molemmissa malleissa järjestöjen edustajat nimetään toimikuntaan niiden oman esityksen pohjalta. Tällöin toimikunta ei välttämättä ole kokoonpanoltaan tasa-arvolain edellyttämän kiintiöperiaatteen mukainen. Oikeuskäytännössä on kuitenkin todettu, että tehtävään tai virka-asemaan perustuvissa kokoonpanoissa ei kiintiöperiaatetta voida soveltaa. Tämä merkitsee sitä, että järjestöjen edustajien osalta tasa-arvolain kiintiöperiaatetta ei sovelleta. Hiippakunnittain valittavien jäsenten osalta kirkon ulkoasiain neuvosto ottaa tasa-arvolain mukaan kiintiöperiaatteen huomioon valitessaan jäsenet säätiön hallitukseen tai toimikuntaan.

Päätöksenteko toimikuntamallissa eroaa säätiömallista joissakin suhteissa. Kuten edellä on todettu, yhteistoimintaorganisaatiolle suunnitellut tehtävät ovat samat:

1. hyväksyä kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yleinen linja sekä kirkon yhteinen lähetysstrategia;
2. hyväksyä kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun toiminnassa noudatettavat periaatteet;
3. järjestää kirkon lähetystehtävään liittyvää yhteistä kasvatusta, koulutusta ja tiedotusta;
4. edistää ja koordinoida kirkon lähetystehtävää liittyvää varainhankintaa, sekä
5. tukea hiippakuntien ja seurakuntien kokonaisvaltaista missionaarisuutta.

Kohdat 1 ja 2 koskevat periaatteiden muotoilua ja hyväksymistä. Tämä työ sopii toimikunnan asemaan kirkon hallinnossa hyvin. Kyseessä on yhteisistä periaatteista sopiminen ja toimiminen verkostossa yhdessä eri toimijoiden kanssa. Kohtien 3, 4 ja 5 osalta tehtävät edellyttävät hallinnollisia ja taloudellisia päätöksiä. Toimikunta on suunnitteleva, valmisteleva ja aloitteentekijänä toimiva elin. Henkilöstöhallinto- ja talousasiat päätetään kirkkohallituksen organisaatiossa. Käytännössä toimikunta on neuvottelijana ja valmistelijana ratkaisevassa asemassa päätöksiä tehtäessä.

Tätä itsenäisen päätösvallan puutetta voidaan pitää toimikuntamallin puutteena, jos halutaan korostaa yhteistoimintaorganisaation itsenäisyyttä. Toisaalta voidaan ajatella, että kirkon keskushallinnossa on jo organisaatio muodollisten päätösten tekemiseen ja täytäntöönpanoon, jolloin ei tarvitse luoda yhteistoimintaorganisaatiolle erillisiä tukipalveluja.

Kirkon keskushallinnossa päätöksenteon joustavuus ja nopeus on turvattu delegoimalla päätösvaltaa viranhaltijoille ja antamalla päätösvaltaa kirkkohallituksen virastokollegiolle. Myös kirkkohallituksen täysistunnolla on säännölliset kokoukset. Kirkolliskokouksen ohjaus tapahtuu toiminta- ja taloussuunnitelma hyväksymällä.

Suunnitelmien mukaan lähetysjärjestöt ja Kirkon ulkomaanavun säätiö osallistuisivat yhteisen toiminnan rahoitukseen erikseen sovittavalla tavalla. Tähän ei valittava hallintomalli sinänsä aseta esteitä. Kirkkohallituksen yksiköllä voi olla omia tuloja, jotka otetaan toiminta- ja taloussuunnitelmassa huomioon. Kun ajatelleen toiminnan laajentamista perustamisvaiheessa ja uusien virkojen perustamista, rahoitussuunnitelmien ollessa olemassa voidaan uuden keskuksen toimintaa koskevia päätöksiä tehdä samalla tavalla kirkon hallinnossa kuin säätiössäkin. Kirkon osuuden rahoituksesta on samalla tavalla tehtävä päätökset kirkon budjetissa sekä säätiömallissa että toimikuntamallissa.

Ehdotettu kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnan tehtävien ja toimintavaran eroavuudet nykyiseen lähetystyön toimikuntaan ja muihin toimikuntiin perustuu toimikunnan luonteeseen yhteistyöorganisaationa. Tätä korostavat kirkon ja järjestöjen perussopimus ja toimikunnan kokoonpano sekä nykyiseen lähetystyön toimikuntaan verrattuna erilainen tehtäväkuvaus. Kun yhteistyö kirkon lähetysjärjestöjen kanssa pohjautuu perussopimukseen, niin samankaltaiset ilmaukset toimikunnan tehtävistä saavat erilaisen sisällön.

Neuvottelukunnan työssä on pohdittu järjestöjen ja kirkon toimivallan siirtämistä eri yhteistyömallien puitteissa. Lähetysjärjestöjen ja kirkon yhteistyötä ei tarvitse mieltää päätösvallan siirtämiseksi minkään organisaation ulkopuolelle. Kukin toimija päättää omassa organisaatiossaan yhteistyöstä ja sen muodoista. Asia voidaan mieltää verkostoitumiseksi, jossa hoidetaan tiettyjä yhteisiä asioita yhdessä. Tätä yhteistyötä varten perustetaan yhteinen organisaatio, joka hoitaa näitä tehtäviä. Yhteistyö onnistuu niin kauan kuin osapuolet ovat siihen sitoutuneet. Sopimuksen irtisanomissäännös antaa mahdollisuuden yhteistyöstä irrottautumiseen.

8.4 Toimikuntamallin edellyttämät muutokset kirkkohallituksen ohjesääntöön

Edellä luvussa 6.4. on esitetty kirkkolain 20 luvun 7 §:n muutosehdotus. Muutosehdotus ei ole riippuvainen esitetystä yhteistoimintaorganisaation hallintomallista. Kirkkojärjestyksen 20:7 § 2 momenttia ei toimikuntamallissa tarvitse muuttaa, koska kirkon ulkoasiain neuvoston rinnalle ei ehdoteta uutta hallintoelinä. Ulkoasiain neuvosto on ehdotuksen mukaan lähetystyön ja kansainvälisen diakonian vastuullinen hallintoelin kirkossa.

Kirkkohallituksen ohjesääntöön on tehtävä useampia muutoksia uutta toimikuntaa ja keskusta varten. Ulkoasiain neuvostolla ja eri toimikunnilla ei ole erillistä johtosääntöä kokousteknisistä ja vastaavista asioista. Niiden toiminnassa noudatetaan kirkkolainsäädäntöä. Jos uutta toimikuntaa varten tarvitaan erityisiä määräyksiä, niin ne on otettava kirkkohallituksen ohjesääntöön. Neuvottelukunta on hahmotellut kirkkohallituksen ohjesääntöön muutamia muutoksia.

Kirkkohallituksen ohjesääntö

19 §

Kirkon ulkoasiain neuvoston tehtävänä on

1) - - -

2) johtaa ja kehittää kirkon ja seurakuntien lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa, koordinoida kirkon lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa sekä vastata kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yhteisestä kasvatus-, koulutus- ja tiedotustoiminnasta

3) johtaa ulkoasiain osaston ja kirkon lähetystyön ja kansainvälisen palvelun keskuksen toimintaa; ja

4) - - -

24 §

Kirkon ulkoasiain neuvosto valitsee neljäksi kalenterivuodeksi kerrallaan kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnan, johon kuuluu piispa puheenjohtajana ja seitsemäntoista muuta jäsentä sekä kullekin henkilökohtainen varajäsen. Kahdeksan jäsentä valitaan kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon ulkomaanavun säätiön nimeämisen perusteella. Kukin hiippakuntavaltuusto tekee esityksen kolmesta jäsenehdokkaasta.

25 §

Kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnan tehtävänä on

- 1) hyväksyä kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yleinen linja sekä kirkon yhteinen lähetysstrategia;
- 2) hyväksyä kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun toiminnassa noudatettavat periaatteet;
- 3) hoitaa kirkon lähetystehtävään liittyvää yhteistä kasvatusta, koulutusta ja tiedotusta;
- 4) edistää ja koordinoida kirkon lähetystehtävään liittyvää varainhankintaa;
- 5) tukea hiippakuntien ja seurakuntien kokonaisvaltaista missionaarisuutta, sekä
- 6) johtaa lähetystyön ja kansainvälisen palvelun keskuksen toimintaa.

25 a §

Toimikunta asettaa keskuudestaan kahdeksi vuodeksi kerrallaan työjaoston, johon valitaan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä viisi muuta jäsentä. Näiden varajäseninä toimivat heidän henkilökohtaiset varajäsenensä. Työjaoston jäsenistä vähintään kaksi ovat lähetysjärjestöjen edustajia.

Työjaoston tehtävänä on päättää toimikunnan työjaostolle siirtämistä ja johtokunnalle muutoin kuuluvista kiireellisistä asioista ja tarvittaessa johtokunnalle kuuluvia asioita.

25 b §

Kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian keskuksen tehtävänä on kehittää kirkon ja seurakuntien lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa, koordinoida kirkon lähetystyöhön ja kansainväliseen diakoniaan kuuluvaa toimintaa yhdessä lähetysjärjestöjen ja Kirkon ulkomaanavun säätiön kanssa sekä vastata kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian kasvatusta, koulutusta ja tiedotustoiminnasta.

8.5 Toimikuntamallin perussopimus

Perussopimus voidaan rakentaa samalle pohjalle kuin säätiömallissa. Neuvottelukunta toteaa, että sopimuksen sisältö voi oleellisilta kohdiltaan olla sama valittavasta hallintomallista riippumatta. Yhteistyön sisältöä ei ole johdettavissa valitusta hallintomallista. Tämän vuoksi perussopimus on kirjattu vain lukuun 6.5.5. Siihen on kirjoitettu vaihtoehtoisina ne perussopimuksen kohdat, jotka ovat riippuvaisia valittavasta hallintomallista.

Kun perustettava toimielin kuuluu kirkon keskushallinnon organisaatioon, niin sen tehtävät muotoillaan hiukan toisin kuin säätiömallissa. Kirkon lähetystyötä ja kansainvälistä diakonian toimikunta, jossa ovat mukana lähetysjärjestöjen edustajat, on osa kirkon keskushallintoa. Tämän vuoksi ei voida erotella kirkon tehtäviä ja toimielimen tehtäviä, kuten säätiömallissa on tehty.

8.6 Toimikuntamallin talous ja henkilöstö

Neuvottelukunta lähtee siitä, että säätiömallissa ja toimikuntamallissa organisaation ja toiminnan rahoitus voisi perusrakenteiltaan olla samanlainen. Valittava malli ei ratkaise kirkon ja järjestöjen rahoituksen suhdetta. Suurin ero on siinä, että säätiö on myös erillinen talousyksikkö, joka

toimii yksityisoikeudellisten säädösten ja määräysten mukaan. Kirkkohallituksen toimikunta toimii osana kirkon keskushallintoa ja julkisoikeudellista toimintaa koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti.

Edellä olevan perusteella viitataan lukuun 7.4., jossa on esitetty yhteisen organisaation rahoitusmalli.

Kuten edellä on todettu, niin kirkkohallituksen organisaatiossa päätösvalta talousasioissa kuuluu kirkkohallitukselle ja niille, joille sitä on kirkkohallituksen ohjesäännöllä delegoitu. Toimikunnalla ei ole muodollista päätösvaltaa talous- ja henkilöstöasioissa. Kuitenkin kirkkohallituksen yksiköiden toimintavapaus on kasvanut käytännössä merkittävästi, kun talousarvion sitovuustaso on vuodesta 2003 lukien ollut toimintajäämä. Tämä merkitsee, että määrärahoja voidaan siirtää kohteesta toiseen yksikön omalla päätöksellä.

Kirkkohallituksen yksiköillä on myös tälläkin hetkellä tuloja tapahtumien järjestämisen tai julkaisumyynnin johdosta. Nämä tulot ovat yksikön omassa käytössä, kun talousarvion sitovuustaso on edellä mainittu menoajäämä.

Tulovero- ja arvonlisävero koskevat liiketoiminnan muodossa tapahtuvaa toimintaa. Siinä tapauksessa, että yksikön toiminta kasvaa laajaksi ja markkinoilla on muita yrityksiä, jotka kilpailevat samoilla markkinoilla, niin toiminta voi olla arvonlisäveron alaista, vaikka se ei tuottaisikaan voittoa. Kirkkohallituksen yksiköillä ei tällä hetkellä ole toimintaa, joka olisi arvonlisäveron alaista.

Erityisesti toimikuntamallissa joudutaan pohtimaan nykyisen lähetystyön keskuksen henkilöstön asemaa. Uuden organisaation henkilöstöä valittaessa joudutaan ratkaisemaan, ovatko uuden organisaation tehtävät niin lähellä nykyisen lähetystyön keskuksen tehtäviä, että sen työntekijöitä olisi siirrettävä uuden organisaation palvelukseen, jos keskuksen virkoja lakkautetaan. Asiaa on arvioitava henkilöstön osalta työlainsäädännön perusteella. Asia on selvitettävä siinä vaiheessa, kun tehdään päätös neuvottelukunnan ehdottaman mallin täytäntöönpanosta. Kun ratkaisujen on oltava tapauskohtaisia, niin neuvottelukunta katsoo, että valmistelun tässä vaiheessa ei yksityiskohtaista ratkaisuehdotusta voida tehdä.

9. HALLINTOMALLIEN VERTAILU

9.1 Ratkaisuvaihtoehtojen suhde asetettuihin tavoitteisiin

Lähetystyön neuvottelukunta on luvussa 6.1 asettanut tavoitteeksi kirkon lähetystehtävää toteuttavien organisaatioiden ja järjestöjen yhteisten toimintojen kehittäminen edelleen. Yhteistyön kehittämisen tavoitteiksi asetettiin erityisesti

1. teologisessa perustassa ilmaistun kirkon lähetystehtävän ykseyden ilmentäminen,
2. kokonaiskirkon hallinnollisen vastuun lisääminen lähetystehtävän toteuttamisessa,
3. kirkon yhteisen lähetysstrategian luominen,
4. kirkon lähetystehtävään liittyvien toimijoiden yhteyden vahvistaminen sekä
5. toimintaedellytysten luominen näiden tavoitteiden toteutumiseksi.

Lähetystyön neuvottelukunnan perusehdotuksen mukaan tavoitteiden mukaisia tehtäviä toteuttamaan perustetaan kirkon ja lähetysjärjestöjen sekä kansainvälisen diakonian yhteinen organisaatio. Muiden väkiraportissa esitettyjen ratkaisuvaihtoehtojen kehittämistä ei ole jatkettu.

Neuvottelukunnan valmistelemissa kahdessa eri hallintomallissa organisaatioiden tehtävät ovat teknisiä yksityiskohtia lukuun ottamatta samanlaiset. Molemmissa ratkaisuissa asetetut tavoitteet ovat samat. Suurin ero malleissa on siinä, miten uusi organisaatio kytketään kirkon keskushallinnon organisaatioon. Molemmissa malleissa hallintoelimen kokoonpano muodostuu suhteellisen suureksi. Hallintoon on otettu mukaan koko kirkon kattava ja laaja alueellinen edustus, jolla on enemmistö päättävässä elimessä. Samalla on haluttu saada mukaan kaikkien lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimijoiden edustus. Tästä johtuen hallintoelimen jäsenmäärä on muodostunut suureksi.

Esillä olleet hallintomallit eri variaatioineen ovat neuvottelukunnan näkemyksen mukaan molemmat mahdollisia. Periaatteellisia esteitä kummankaan mallin toteuttamiselle ei ole löydetty. Tämän vuoksi valinta ratkaisuvaihtoehtojen välillä jää tarkoituksenmukaisuusharkinnan varaan. On katsottava kumman vaihtoehdon puitteissa kyetään paremmin toteuttamaan toiminnalle asetettuja tavoitteita.

1. Teologisessa perustassa ilmaistun kirkon lähetystehtävän ykseyden ilmentäminen

Sekä säätiömalli että toimikuntamalli tarjoavat nykyiseen tilanteeseen verrattuna paremman lähtökohdan kirkon lähetystehtävän ykseyden ilmentämiseen. Lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimijat tulevat tasavertaisina saman pöydän äärelle. Tältä osin mallien välillä ei voida nähdä merkittäviä eroja.

2. Kokonaiskirkon hallinnollisen vastuun lisääminen lähetystehtävän toteuttamisessa

Molempia malleja kehitettäessä on pyritty siihen, että kokonaiskirkon hallinnollinen vastuu lähetystehtävän toteuttamisesta lisääntyisi. Samanaikaisesti on arvioitu sitä, miten pitkään historiaan nojaavan lähetysjärjestömallin myönteiset puolet voitaisiin parhaalla mahdollisella tavalla hyödyntää.

Säätiömallissa integraatio toteutuu niin, että Ulkoasian neuvosto nimeää säätiön hallituksen jäsenet määrääjäksi. Säätiö on kaikilta osin tehtävässään itsenäinen. Sekä päättävän elimen kokoonpano että tapa, jolla se nimitetään, rajoittavat kuitenkin tosiasiallisesti tätä itsenäisyyttä. Paradoksaalisesti voidaan ajatella, että tosiasiallisesti säätiömalli näyttäisi sitouttavan järjestöjä paremmin yhdessä toimivaksi kokonaisuudeksi lähetystehtävän toteuttamisessa. Säätiö-

mallissa kokonaiskirkon hallinnollisen vaikutuksen lisääntyminen on siis enemmän tosiasiallista ja käytännöllistä, mutta muodollisesti kokonaiskirkon hallinnollinen vastuu lisääntyy enemmän toimikuntamallissa.

Toimikuntamallissa integraation kirkon keskushallintoon on paljolti samanlainen kuin nykyisessä mallissa, jossa Lähetystyön toimikunta on yksi Ulkoasiain neuvoston alaisista toimikunnista. Erona on kuitenkin nykyistä laajempi edustuksellisuus. Hiippakunnat ja lähetyksen ja kansainvälisen diakonian toimijat saavat kukin omat edustajansa päättävään elimeen. Sama edustuksellisuus toteutuu myös säätiömallissa. Integraation osalta ratkaisu on kuitenkin toisenlainen.

3. Kirkon yhteisen lähetysstrategian luominen

Molemmat mallit tarjoavat rakenteen, jonka puitteissa voidaan luoda kirkon yhteinen lähetysstrategia. Ratkaisevaa on kuitenkin se, miten eri toimijat sitoutuvat yhteisen strategian luomiseen ja toteuttamiseen kummassakin mallissa. Muodollisesti sitoutuminen tapahtuu perussopimuksessa, joka on mukana molemmissa malleissa. Toimikuntamallin rasiitteena tässä yhteisessä on sen liittyminen nykyiseen käytäntöön, jonka puitteissa ei ole saatu aikaan merkittävää muutosta toivottuun suuntaan. Säätiömalli tarjoaa mahdollisuuden uudenlaisen toimintakulttuurin luomiseen uudessa organisaatiossa.

4. Kirkon lähetystehtävään liittyvien toimijoiden yhteyden vahvistaminen

Muutoksena nykyiseen tilanteeseen on molemmissa malleissa päättävän elimen laaja edustuksellisuus. Tämä tarjoaa puitteet kirkon lähetystehtävään liittyvien toimijoiden yhteyden vahvistamiseen. Tältä osin esillä olevien mallien välillä ei ole eroa.

5. Toimintaedellytysten luominen näiden tavoitteiden toteutumiseksi.

Järjestöjen (lähetysjärjestöt ja KUA) kannalta erillinen säätiö on organisaationa lähempänä niiden toimintatapaa kuin toimikuntamalli. Yhdistykset ja säätiö ovat luonteeltaan yksityisoikeudellisia. Seurakunnat ja kirkko ovat julkisoikeudellisia yhteisöjä. Tämän vuoksi järjestöjen ja ehdotetun säätiön toimintakulttuurit ovat lähempänä toisiaan. Itsenäisesti toimivien järjestöjen ja kirkon keskushallinnon toimintakulttuurien yhteensovittaminen tuottaa helposti ongelmia.

Erillinen lähetystyöhön ja kansainväliseen diakoniaan keskittyvä säätiö voi profiloitua toiminnassaan selkeämmin ulospäin kuin kirkkohallituksen yhtenä yksikkönä toimiva lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunta ja sen alaisuudessa toimiva keskus. Säätiön on jo sääntöjensä noudattamisen vuoksi keskityttävä hoitamaan vain sille säännöissä annetut tehtävät. Päätöksenteon joustavuus ja nopeus liitetään myös yksityisoikeudellisiin yhteisöihin. Säätiön hallitus voi tehdä nopeitakin toiminnan muutoksia koskevia ratkaisuja itsenäisesti. Kun säätiö toimintansa laajenemisen myötä saa tuloja, niin tulot ovat selkeästi säätiön omia tuloja eikä kokonaiskirkon tuloja. Esimerkiksi kirkkohallituksen toimikunnalla ei ole muodollisesti omaa päätösvaltaa henkilöstöhallinnon osalta.

Toimikuntamallia arvioitaessa on todettava, että ero joustavamman yksityisoikeudellisen hallinnon ja julkisoikeudellisen hallinnon välillä on viime vuosina kaventunut. Kirkkohallituksen organisaatiossa päätöksenteon nopeutta on lisätty delegoimalla päätösvaltaa viranhaltijoille ja antamalla päätösvaltaa kirkkohallituksen virastokollegiolla. Myös kirkkohallituksen täysistunnolla on säännölliset kokoukset. Kirkkohallituksen talousarviossa täytäntöönpanossa sitovuustaso on menojäämä, joten talousarvion sisällä voidaan määrärahoja siirtää

kustannuspaikalta toiselle ja tulojen lisääntyessä myös menoja voidaan talousarviovuoden aikana kasvattaa.

Voidaan kysyä, miten neuvottelukunnan hahmottelema kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunta voi toiminnassaan profiloitua verrattuna nykyiseen kirkon lähetystyön toimikuntaan. Kun toimikunnan nimi on lähes sama, niin ulkopuolisesta voi näyttää siltä, että entinen toimikunta jatkaa vain kosmeettisten muutosten jälkeen. Hallintomalleja arvioitaessa tämä kysymys on otettava vakavasti. Jos uusi toimikunta pystyy käynnistämään suhteellisen nopeasti sille annetut uudet tehtävät, niin tuota siirtymävaiheen ongelmaa ei voida pitää ylitsepääsemättömänä.

9.2 Neuvottelukunnan ehdotus

Lähetystyön neuvottelukunta ehdottaa, että kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian hallinto- ja toimintamallin kehittämisen pohjaksi valitaan valmistelutyössä kehitetty säätiömalli. Neuvottelukunnan enemmistö on asettunut tälle kannalle.

Neuvottelukunta katsoo, että nykyisessä tilanteessa kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian säätiö voi parhaiten toimia järjestöjen yhteistoiminnan kehittäjänä ja osana kirkon lähetystehtävän hoitamista. Säätiö pystyy kirkkohallituksen toimikuntaa paremmin luomaan toimintaedellytyksiä järjestöjen yhteistoiminnalle ja siten kirkon lähetystehtävän hoitamiseksi. Valmistelutyössä on mahdollisimman avoimesti käsitelty eri vaihtoehtoja ja niiden suhdetta asetettuihin tavoitteisiin.

9.3 Neuvottelukunnan muut ehdotukset

9.3.1 Hiippakuntien kansainvälisen työn organisaatio

Neuvottelukunnan asettamien tavoitteiden toteuttamiseen liittyy olennaisesti myös lähetystyön ja kansainvälisen diakonian kokoaminen yhteen kirkon toiminnan kaikilla tasoilla, keskushallinnossa, hiippakunnissa ja seurakunnissa. Hiippakunnissa tämä merkitsee, että nykyisten lähetys-sihteerien toimenkuvaa laajennetaan kattamaan seurakuntien palvelun sekä lähetystyön että kansainvälisen diakonia osalta ja nykyiset lähetys-sihteerin toimet siirretään hiippakuntien viroiksi. Lähetystyö ja kansainvälinen työ ovat hiippakunnan ja piispan tehtäviä. Tämän vuoksi työn täytyy myös tältä osin olla organisoitu kuten muukin hiippakunnan toiminta.

Kullakin hiippakunnalla tulee olla hiippakuntasihteerin virka kirkon kansainvälistä työtä varten, hiippakunnan kansainvälisen työn sihteeri. Toimenkuvaan kuuluu lähetystyö, kansainvälinen diakonia, maahanmuuttajatyö, lähialuetyö ja ystävyysseurakuntatyö. Sihteerin asema hiippakuntahallinnossa olisi samanlainen kuin muiden hiippakuntasihteerien.

Hiippakuntasihteerin tukena olisi tuomiokapitulini asettama hiippakunnan kansainvälisen työn työryhmä. Toinen vaihtoehto on hiippakuntavaltuuston asettama ao. työalan johtokunta. Lähetystyön tukiryhmä tai hiippakuntakokouksen asettama lähetystyön toimikunta toimii jo nyt kaikissa hiippakunnassa. Näissä toimielimissä tulee myös olla järjestöjen edustus kuten kokonaiskirkon tasolla.

Kansainvälinen diakonia kuuluu nykyisin pääasiallisesti hiippakunnissa diakoniasihteerien työalaa. Työaluejako ratkaistaan kussakin hiippakunnassa käytännön tilanteiden mukaisesti ja toimenkuvat vaihtelevat jonkin verran eri hiippakunnissa. Työalajaot ovat usein joustavia ja dia-

koniashteerit ja lähetyssihteerit ovat jo tällä hetkellä toimineet yhteistyössä. Kun kyseessä on laaja työalue, niin hiippakunnallisen toiminnan osalta ei ole vaaraa konflikteista työntekijöiden työalajaon suhteen. Kirkon Ulkomaanavun näkökulmasta on tärkeää, että hiippakunnallisessa diakoniatyössä säilyy myös kansainvälisen diakonian näkökulma. Tämä merkitsee myös diakoniashteerien osallistumista edelleen yhteisvastuukeräyksen toteutukseen.

Luvussa 7.4. on ehdotettu, että järjestöt ja kirkko osallistuvat puoliksi näiden virkojen kustannuksiin. Käytännössä virkojen perustaminen on porrastettava esimerkiksi kolmelle vuodelle. Kirkko on jo osaltaan vastannut lähetyssihteerien toimistokuluista, joten tältä osin kustannukset eivät merkittävästi lisäänty. Tuomiokapitulin toimistohenkilöstö hoitaa myös kansainvälisen työn hiippakuntashteerin toimistopalvelut. Tältä osin muutosta tapahtuu, koska hiippakunnan lähetystoimistossa on ollut erillistä toimistohenkilökuntaa.

Kirkon lähetysjärjestöt ja KUA sitoutuisivat toteuttamaan kaiken hiippakunnassa tapahtuvan kansainvälisen toimintansa yhteistyössä hiippakunnan kansainvälisen työn kanssa ja pitäisivät toimintaansa hiippakunnassa ensisijaisesti kirkon lähetystehtävän toteuttamisena. Tämä on seurakuntien kannalta tärkeä osoitus siitä, että lähetysjärjestöjen ja ulkomaanavun työ on yhteistä koko kirkon työtä.

9.3.2 Seurakuntien kansainvälisen työn organisaatio

Luvussa 3.3. neuvottelukunta on hahmotellut seurakuntien lähetyssihteerien toimenkuvien muuttamista edellisessä luvussa hahmotellulla tavalla laaja-alaisiksi seurakunnan kansainvälisen työn sihteerin viroiksi ja vastaava johtokunta tai työryhmä seurakunnan kansainvälisen työn johtokunnaksi tai työryhmäksi. Jatkovalmistelussa on kuitenkin todettu, että seurakuntien tilanteet ja toimintakulttuurit ovat niin erilaisia, että seurakunnille ei ole tarkoituksenmukaista antaa asiassa mitään yhtenäistä ohjetta.

Neuvottelukunta pitää kuitenkin ajatusta seurakunnan kansainvälisen työn sihteerin toimenkuvasta yhtenä kehittämisvaihtoehtona. On seurakuntia, joissa tämänkaltaisen toimenkuva on tarkoituksenmukainen. Lähetyssihteerien ja Kirkon Ulkomaanavun yhdyshenkilöiden yhteistyön lisääminen on kaikissa tapauksissa mahdollista, vaikka tehtäviä hoitavatkin eri henkilöt. Tavoitteena on myös, että seurakunnan lähetystehtävästä vastaavana teologina toimii lähetystyössä ollut tai lähetystyön ja kansainvälisen diakonian erityiskoulutuksen saanut pappi tai lehtori.

Neuvottelukunta on myös käsitellyt lähetyssihteerien laajennetun toimenkuvan edellyttämää koulutusta. Asia vaatii erillisselvityksen. Neuvottelukunta katsoo, että kirkkohallituksen tulisi asettaa työryhmä selvittämään seurakuntien kansainvälisen työn sihteerin koulutuksen järjestämistä.

9.3.3 Valmistelussa esille tulleita tehtäviä

Neuvottelukunta on mietinnössä nostanut esille ehdotuksia, jotka edellyttävät jatkovalmistelua ja kuuluvat uuden organisaation tehtäviin.

1. Luvussa 3.4. on ehdotettu luotavaksi kirkkoon työntekijä- ja maallikkovaihto-ohjelma, jossa lyhytaikaisten vierailujen lisäksi seurakunnan työntekijöitä lähetettäisiin muiden kirkkojen palvelukseen osana työuraa ja jossa mahdollistettaisiin myös muiden kirkkojen työntekijöiden osallistuminen oman kirkkomme ja seurakuntiemme elämään. (S.17)

2. Neuvottelukunta on myös katsonut, että pastoraalitutkintoon tulee ottaa seurakunnan misionaarista ja diakonista perustehtävää koskeva osio. Päätöksenteko asiassa kuuluu piispainkokoukselle, jolle kirkkohallitus voi tehdä aloitteen. Asia vaatii vielä jatkovalmistelua.

10. NEUVOTTELUKUNNAN ESITYKSET

Kirkon lähetystyön neuvottelukunta esittää kunnioittaen kirkkohallitukselle, että

1. kirkkohallitus hyväksyy kirkon lähetystyön neuvottelukunnan mietinnön ”Kirkon lähetystehtävä” kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian järjestämisen pohjaksi;
2. kirkkohallitus tekee kirkolliskokoukselle esityksen kirkkolain 20 luvun 7 §:n 2 momentin 9 kohdan muuttamisesta seuraavasti:
”Kirkolliskokouksen asiana on
. . .
päättää **kirkon lähetystyöstä ja kansainvälisestä diakoniasta**, kirkon suhteista muihin kirkkoihin, uskontokuntiin sekä kirkkojen välisiin järjestöihin sekä yhteistyöstä niiden kanssa;”
3. kirkkohallitus sisällyttää Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian säätiön perustamisen ja kehittämisen kirkkohallituksen toiminta- ja taloussuunnitelmaan vuodesta 2005 lähtien sekä
4. kirkkohallitus asettaa työryhmän selvittämään seurakuntien kansainvälisen työn sihteerin koulutuksen järjestämistä.